

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΓ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1986

ΑΡΙΘ. 7

ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Β'

Τὰ κύρια ὄντολογικά καὶ δεοντολογικά στοιχεῖα τοῦ Μνημονίου τῆς Ὁρθοδοξίας θὰ ἦταν δυνατὸ σὲ μιὰ λογικὴ καὶ κλιμακωτὴ σειρά νὰ συνοψισθοῦν στὰ ἑξῆς σημεία:

1) Κατὰ τὴν παρουσίᾳ ἢ ἀξιολόγησι τῆς Ὁρθοδοξίας πρέπει νὰ μὴ παρουσιάζωνται τὰ λάθη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὑπὸ μὲν τῶν φίλων τῆς ἢ τῶν καλοπίστων ἐχθρῶν τῆς διαπράττονται ἀκουσίως καὶ μὴ συνειδητῶς ὡς λογικὰ σφάλματα, ὑπὸ δὲ τῶν κακοπίστων πολεμίων αὐτῆς προβάλλονται ἐκουσίως ὡς συνειδητὰ σοφίσματα.

Ἡ φαινομενολογικὴ ἐπισήμανσις τῶν σφαλμάτων καὶ σοφισμάτων τούτων θὰ ἔδειχνε, ὅτι τὰ συνηθέστερα ἐξ αὐτῶν εἶναι ἢ λῆψις τοῦ ζητουμένου, κατὰ τὴν ὁποῖα τὸ ζητούμενο, ἢ ἀποδεικτέα πρότασις λαμβάνεται ὡς ἀποδεικτικὸς λόγος· ἢ ἐπιστράτευσις τῆς προβολῆς τοῦ ψευδοῦς αἰτίου, κατὰ τὴν ὁποῖα ἢ τοπικὴ ἢ χρονικὴ σχέσις μεταξὺ πραγμάτων ἢ φαινομένων ἐκλαμβάνεται ὡς γενετικὴ καὶ αἰτιώδης σχέσις (post hoc, ergo propter hoc = ὕστερα ἀπὸ αὐτό, ἄρα ἐξ αἰτίας αὐτοῦ)· ἢ προσφυγὴ στὴν «τῶν ὄρων τετράδα», κατὰ τὴν ὁποῖα ἢ ἔννοια τοῦ μέσου ὄρου στὸν συλλογισμό δὲν εἶναι ὅπως πρέπει πάντοτε ἢ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ στὶς δύο προκείμενες κρίσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖται ἐκάστοτε μὲ διαφορετικὸ, εὐρύτερο ἢ στενότερο περιεχόμενο. Ἡ συνηθεστάτη χρῆσις τοῦ τελευταίου αὐτοῦ λογικοῦ σφάλματος ἢ σοφίσματος προσ-

λαμβάνει διάφορες μορφές, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ συνηθέστερες εἶναι ἢ ταύτισις τοῦ ὀργανικοῦ μὲ τὸ ποιητικὸ αἶτιο, τοῦ ὄρου ἢ τῆς προϋποθέσεως (conditio) μὲ τὴν γενεσιουργὸ αἰτία (causa) ἢ μὲ τὴν ποιότητα (qualitas)· ἢ παραθεώρησις τῆς διακρίσεως μεταξὺ τῆς hic et nunc (= ἐδῶ καὶ τώρα) συγκεκριμένης ἐξωτερικῆς καὶ χρονικῆς μορφῆς τῆς υπάρξεως (existentia) καὶ τῆς ἐκτὸς τῆς ροῆς τοῦ χρόνου ὑφισταμένης αἰωνίας οὐσίας (essentia)· ἢ γενικεύσις καὶ ἢ ἀντικατάστασις τοῦ ὅλου ἀπὸ τὸ μέρος (pars pro toto)· ἢ ταύτισις τοῦ ἐπουσιώδους πρὸς τὸ οὐσιώδες, τῆς καταχρήσεως πρὸς τὴν χρῆσι, τῆς κακῆς ἐκπροσωπήσεως πρὸς τὸ ἐκπροσωπούμενο κ.λπ.

2) Ἡ ἀποφυγὴ τῶν λογικῶν σφαλμάτων ἢ σοφισμάτων κατὰ τὴ μελέτη καὶ παρουσίᾳ τῆς Ὁρθοδοξίας καθαρίζει τὸ ὀπτικὸ πεδίο ἀπὸ ὅλα τὰ λογικὰ ἐμπόδια, πού ἐπιπροσθοῦν στὴν κατανόησίν της. Ἀλλὰ ὁ τρόπος ἀληθινῆς γνώσεως τῆς οὐσίας τῆς Ὁρθοδοξίας δὲν εἶναι ὁ τρόπος τῆς γνώσεως τῶν ὑλικῶν ἀντικειμένων ἢ τῶν ἐνδοκοσμικῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ἀλλ' ὁ τρόπος ἀμέσου, διαισθητικῆς, ἐσωτερικῆς, πνευματικῆς, βιωματικῆς θεᾶς καὶ συλλήψεως βαθυτέρου νοήματος, πού κρύπτεται ὑπὸ πλῆθος ἐξωτερικῶν μορφῶν καὶ συμβόλων. Γιὰ τὴν κατανόησίν της Ὁρθοδοξίας δὲν ἀρκοῦν ἢ νόησις καὶ ἢ λογικὴ. Στὴν κατανόησίν αὐτῆ λαμβάνει μέρος ὀλόκληρη ἢ προσωπικότης. Ἡ Ὁρθοδοξία γίνεται μεθεκτὴ καὶ πλήρως κατανοητὴ, ὅταν

ἐκείνη ἀκτινοβολῆ μέσα μας. Τὴν βλέπομε, ὅταν ἐκείνη ἀνάπτη μέσα μας τὸ φῶς της. Τὴν συλλαμβάνομε, ὅταν ἐκείνη προηγουμένως μᾶς συναρπάξῃ, μᾶς κυριεύῃ καὶ μᾶς μεταρσιώσῃ. Τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ἐπιτυγχάνεται, ὅπως τονίζουν οἱ ὕμνοι τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅταν «τὸ ὀπτικὸν τῆς ψυχῆς» δὲν «ἐκτυφλοῦται» ἢ «ἀμαυροῦται» ἀπ' τὸν «σκοτασμόν», τὸ «νέφος», τὴν «ζόφωσιν» καὶ τὴν «ἀχλὺν τῶν παθῶν» καὶ ὅταν μὲ τὴν πνευματικὴν κάθαρσι ὁ ἄνθρωπος «καταξιούται τῆς φωτοφόρου εὐωχίας», «φωτοειδεῖ χάριτι καταυγάζεται», γίνεται «ἔσοπτρον Θεοῦ» καί, ὡς ὁ Μωϋσῆς, θεόπτης, γιὰ νὰ ἀτενίσῃ «τὸν αἰθέρα τοῦ οὐρανοῦ», νὰ «κατανοήσῃ τὰ θαυμάσια» τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν «κρείττονα σοφίαν» καὶ «ἀμείνονα φιλοσοφίαν», ἢ ὅποια κορυφώνεται διὰ τῆς «μεθέξεως» καὶ τῆς μυστικῆς κοινωνίας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὴν διατύπωσι τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, «ἐὰν μὲ τὴν προσεκτικὴν ζωὴν ξεπλύνῃς πάλιν τὴν ἀκαθαρσία, ἢ ὅποια ἐτέθη ὡς ἐπίχρισμα ἐπάνω στὴν καρδιά σου, θὰ ἀναλάμψῃ σὲ σένα τὸ θεόμορφο κάλλος» («εἰ οὖν ἀποκλύσειας πάλιν δι' ἐπιμελείας βίου τὸν ἐπιπλασθέντα τῇ καρδίᾳ σου ρύπον, ἀναλάμψῃ σοι τὸ θεοειδὲς κάλλος») (Migne Ἐ.Π. 44, 1269).

Ὅταν λοιπὸν ἐξυγιανθοῦν οἱ —πέραν τῆς νοήσεως — ἀνώτερες δυνάμεις τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως, τότε ἀποκαλύπτονται σ' αὐτὴν ὅλο τὸ ἀχειροποίητο καὶ μυστικὸ κάλλος τῆς θείας πραγματικότητος καὶ ὅλα τὰ θεανθρώπινα χαρακτηριστικὰ τοῦ γνησίου πορτραίτου τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀλλὰ ποῖα εἶναι αὐτά;

3) Ἡ Ὁρθοδοξία ἀφ' ἑνὸς συνδέεται ὀργανικῶς πρὸς τὶς ρίζες τοῦ χριστιανικοῦ δένδρου, ἀπ' τὸ ὁποῖο ἀντλεῖ ζωτικωτάτους χυμούς, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὡς κιβωτὸς διαφυλάττει στοὺς κόλπους της ἀλώβητα τὸ πνεῦμα καὶ τὶς δυνάμεις τῆς παλαιᾶς ἀδαιρέτου Ἐκκλησίας. Ἔτσι διατηρεῖ ἀνόθευτη καὶ ἀπαρχάρακτη τὴν ἀποστολικὴ παράδοσι καὶ ἔχει ζωντανὴ σύνδεσι πρὸς τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται ἀφ' ἑνὸς μὲ τὴ σταθερὴ ἐμμονὴ καὶ προσήλωσί της

στὴν Ἱερὰ Παράδοσι, ἢ ὅποια ἐρμηνεύει ὀρθῶς τὴν Βίβλο, καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ τὴ λατρεία, ἢ ὅποια ἀποτελεῖ ἰδιότυπη καὶ πλαστικὴ ἔκφρασι τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος καὶ ἀρίστη παραγωγικὴ ἐπένδουσι ὄχι μόνον τῆς πατερικῆς σκέψεως καὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν θησαυρῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, οἱ ὁποῖοι ἀξιοποιοῦνται μὲ πολυάριθμα ἀναγνώσματα τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ μὲ εὐχὲς ἢ ὕμνους, ποὺ περιλαμβάνουν αὐτούσιες βιβλικὲς φράσεις ἢ διαποτίζονται μὲ τὰ ζωηφόρα ρεῖθρα τῆς ἀνακαινιστικῆς βιβλικῆς διδασκαλίας.

Ὡς ὁμολογεῖ ὁ ρωμαιοκαθολικὸς θεολόγος J. Tyciak, ἢ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι «ἡ Ἐκκλησία τῆς Παραδόσεως, ἢ Ἐκκλησία τῶν ἀρχαίων χρόνων... Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἀτενίζει πίσω, στὴν ἐποχὴ τῶν μεγάλων Πατέρων, στὴ λαμπρὴ περίοδο τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, κατὰ τὴν ὅποια ὁ ἀνατολικὸς καὶ ὁ δυτικὸς Χριστιανισμὸς ἦσαν ἐνωμένοι καὶ ἐξάγει ἀπ' τὸν θησαυρὸ αὐτὸ ἀνεξάντλητες δυνάμεις ζωῆς». Καὶ προσθέτει χαρακτηριστικῶς ὁ Tyciak: «Ἀσφαλῶς ἢ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἔλαβεν ἀπ' τὴν Θεία Πρόνοια αὐτὴν τὴν ἀποστολή, νὰ μᾶς διαφυλάξῃ τὴν ἀρχαία Ἐκκλησία καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀρχαιότητα στὸ Πνευματέμφορο πλήρωμά της».

Εἰδικώτερα ἢ ὀρθόδοξη λατρεία, ὅπως ὁμολογεῖ ὁ ἀείμνηστος διαπρεπὴς προτεστάντης καθηγητὴς Friedrich Heiler, παρὰ τὶς σημαντικὲς διαμορφώσεις, διευρύνσεις καὶ διακοσμῆσεις, «διεφύλαξε τὴν πρωτοχριστιανικὴ καὶ παλαιὰ χριστιανικὴ πράξι... Στὶς πλουσιώτατες μορφές της περικλείεται τὸ ἴδιο μυστήριον, ποὺ σὲ παλαιότερους χρόνους ἦταν κρυμμένο σὲ ἀπλούστερες μορφές. Ὅπως οἱ Χριστιανοὶ τοῦ δ' αἰῶνος, ὅπως οἱ Χριστιανοὶ τῆς ἐποχῆς τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἀποστόλων, ἔτσι ἐπίσης καὶ σήμερον οἱ πιστοὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς ἔχουν τὴν ἐμπειρία, ὅτι ... (στὴ λατρεία) ὁ Ἐσταυρωμένος καὶ Ἀναστάς Χριστὸς εἶναι παρὼν καὶ ὅτι μετ' Αὐτοῦ ἡ δόξα καὶ ἡ μακαριότης τοῦ οὐρανοῦ κατέρχονται στὴ γῆ».

Στὸ ἐπόμενο ἄρθρο μας θὰ περατώσωμε

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΩΣ ΠΑΡΕΛΑΒΕΝ ΟΥΤΩ ΚΗΡΥΣΣΟΜΕΝ*

«Εὐορήκαμεν τὸν Μεσσία».

Γνωστή ἢ περιπέτεια τοῦ σοφοῦ Ἀρχιμήδη. Καὶ λίγο ἀστεία. Ἐκανε τὸ λουτρό του. Καὶ ξαφνικὰ τὸ ἐρευνητικὸ μυαλό του συνέλαβε ἕνα φυσικὸ νόμο. Καὶ ἀπὸ τὴ χαρὰ του πετάχτηκε στὸν δρόμο γυμνός. Καὶ ξεφώνιζε μὲ ἐνθουσιασμό: Εὐρηκα! Εὐρηκα!

Τί εἶχε εὔρει;

Ἐνα ἀπειροελάχιστο ψιχίο γνώσης.

Ὅμως γιὰ τὸν σοφὸ Ἀρχιμήδη —καὶ γιὰ κάθε σοφὸ— τὸ ελάχιστο αὐτὸ ψήγμα ἀλήθειας ἀξίζει πολὺ. Γιατὶ μιὰ σταγόνα ἀλήθεια ἀξίζει πιὸ πολὺ ἀπὸ τόνους χρυσάφι. Γιατὶ ὅπου ἀλήθεια, ἐλευθερία. Ὅπου φέμια, δουλεία καὶ σκλαβιά.

Γι' αὐτὸ καὶ τὸ «εὐρηκα» τοῦ Ἀρχιμήδη, ἢ χαρὰ του γιὰ τὴν εὔρεση τῆς ἀλήθειας, εἶναι πιὸ ὀδηγητικὴ καὶ ὠφέλιμη ἀπ' ὅ,τι ἢ ἀνακάλυψή του.

Α. Ποιό εἶναι τὸ μέγιστο.

1. «Ἐλάχιστο ψήγμα» χαρακτηρίσαμε τὴν μεγάλη αὐτὴ ἀνακάλυψη. Καὶ δὲν ἀδικούμε τὸν μεγάλο μας πρόγονο. Οὔτε ὑποτιμάμε τὴν σοφία του. Οὔτε τὴν ἐπιστήμη του. Κάθε ἄλλο. Τὴν τιμάμε. Καὶ σὰν Ἕλληνες καυχώμεθα γι' αὐτήν. Ὅμως ἡ ἀλήθεια ἀπαιτεῖ νὰ τὸ ὁμολογοῦμε, ὅτι μπροστὰ στὸν ὠκεανὸ τῆς σύγχρονης γνώσης καὶ ἐπιστήμης, δὲν ἦταν παρὰ ελάχιστο σταγονίδιο.

Ποιό εἶναι τὸ μεγάλο; Τὸ μέγιστο;

Βρισκόμαστε σὲ ἐποχὴ θίαιης καὶ ἔντονης ἀμφισβήτησης τῶν πάντων. Ἀπὸ παντοῦ ἀκούγεται τὸ σύνθημα: Κάτω τὰ παλιά. Κάτω τὸ κατεστημένο. Κάτω τὸ κράτος. Κάτω ἡ θρησκεία. Κάτω τὸ καθῆκον. Ὅλα κάτω. Κάτω τὰ παλαιὰ κριτήρια. Ἀκόμη καὶ ἡ ἀξία ζωῆ καταφρονεῖται. Ὁ ἄνθρωπος ἀντὶ γιὰ ὕψιστη ἀξία

* Λόγος ποὺ ἐκφωνήθηκε, ἀποφάσει τῆς Δ. Ἱ. Συνόδου, κατὰ τὴν πανηγυρικὴ Θ. Λειτουργία στοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν, τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, παρουσία τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, Ὑπουργῶν, ἄλλων ἐπισήμων καὶ πλήθους λαοῦ, μεταδόθηκε δὲ καὶ τηλεοπτικῶς.

τὸ Μνημόνιο τῆς Ὁρθοδοξίας, ὑπενθυμίζοντας τόσο τὸ ἀναγωγικὸ καὶ μυσταγωγικὸ περιεχόμενο τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως, ὅσον καὶ τὶς ἐνδοκοσμικὲς ἀνθρωπιστικὲς καὶ πολιτιστικὲς συναρτήσεις του.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

χαρακτηρίζεται «κομμάτι κρέας». Καὶ σὰν ἐμβρυο δολοφονεῖται ἐν ψυχρῷ ἀπὸ τὴν τάχα «μητέρα του» μὲ τὸ ἀμοραλιστικὸ πρόσχημα, ὅτι ἔχει δικαίωμα νὰ διαθέτῃ τὸ σῶμα της, ὅπως θέλει.

Ἔτσι σκέπτονται σήμερα πολλοί. Καὶ νεαροί. Καὶ γέροι μὲ νεανικὰ μυαλά.

2. Ἄλλ' ἄς ἀκούσωμε, τί λέγει γι' αὐτοὺς ὁ σοφὸς Πλάτων:

Ἦν παῖ, νέος εἶ· προῖων δὲ ὁ χρόνος ποιήσει πολλὰ ὦν νῦν δοξάζεις, μεταβαλόντα ἐπὶ τἀναντία τίθεσθαι. Περιμεινον οὖν εἰς τότε κριτῆς γενέσθαι περὶ τῶν μεγίστων· μέγιστον δέ, ὃ νῦν οὐδὲν ἦγεί σύ· τὸ περὶ θεοῦ ὀρθῶς διανοηθέντα ζῆν καλῶς ἢ μῆ (Νόμοι Χ, 888).

Δηλαδή: Παιδί μου, εἶσαι ἀκόμη νέος· μὴ κολλᾶς στὶς τωρινές σου ἀπόψεις· δὲν εἶναι τόσο σπουδαῖες, ὅσο τίς νομίζεις· μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου θὰ ἀλλάξης γνώμη· αὐτὰ ποὺ τώρα τὰ νομίζεις σωστὰ καὶ σοφὰ, θὰ τὰ ἐγκαταλείψης. Καὶ θὰ φτάσης στὸ ἄλλο ἄκρο. Θὰ τὰ θεωρῆς τότε βλακείες. Κάνε λοιπὸν λίγη ὑπομονή. Ἔχε λίγη μετριοφροσύνη. Σκέψου το λίγο· ὅτι μπορεῖ νὰ ἀλλάξης γνώμη. Περιμεινε λίγο νὰ κατασταλάξης κάπου. Καὶ μὴ ξεχνᾶς, ὅτι τὸ πιὸ μεγάλο πρόβλημα, τὸ μέγιστο εἶναι αὐτὸ, ποὺ σὺ τώρα τὸ θεωρεῖς μηδέν· τὸ νὰ πιστεῦς· ὄχι ὅμως τὸ νὰ πιστεῦς ἀπλᾶ, ὅτι ὑπάρχει κάποια ἀφηρημένης μορφῆς ἀνώτερη δύναμη· ἀλλὰ τὸ νὰ ἔχης πίστη ὀρθή· καὶ νὰ ζῆς σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

3. Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἰδέα. Δὲν εἶναι μιὰ ἀφηρημένη ἔννοια, ποὺ χρειάζεται μόνο στοχασμὸ γιὰ νὰ βρεθῇ. Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ὦν. Γιὰ νὰ τὸν βρῆς χρειάζεται νὰ τὸν ἀναζητήσης. [Καὶ μάλιστα εἰλικρινά. Ἐξ ὅλης καρδίας]. Γιατὶ, ὅπως εἶπε ὁ Πασκάλ, φανερώνεται σὲ κείνους ποὺ τὸν ζητοῦν εἰλικρινά, ἐξ ὅλης καρδίας.

Ὁ Θεὸς εἶναι τὸ μέγιστο. Καὶ γιὰ τὸν καθένα μας, ἢ φανέρωση τοῦ Θεοῦ σὲ μᾶς, εἶναι τὸ μέγιστο γεγονός τῆς ζωῆς μας. Γι' αὐτὸ ὁ μέγας Παῦλος λέγει: «Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς ἀποκαλύψαι τὸν Υἱὸν αὐτοῦ ἐμοί, οὐκέτι προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι». Ἐθεώρησα τὴν σάρκα καὶ τὸ αἷμα καὶ τὶς ἀπαιτήσεις καὶ ἀνάγκες τους σὲ σύγκριση μὲ τὸν Θεό, κατὶ τὸ ἀξιολογικὰ δευτερο. Καὶ ξεχύθηκα στὸν κόσμον ὀλόκληρο, «ἕνα εὐαγγελίζωμαι Αὐτόν», ὅτι εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθόν.

4. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ στὸν μεγάλο Γάλλο λογοτέχνη Πῶλ Κλωντέλ. Ὁ Κλωντέλ ἦταν στὰ νειάτα του ἄθεος. Ἀπὸ οἰκογενειακὴ παράδοσι. Τὸ 1888, σὲ ἡλικία 22 ἐτῶν, θέλοντας νὰ περιγράψῃ τὴν μεγάλη ἐσπέρη, ἐπήγγε στὴν Θεῖα λειτουργία τῶν Χριστουγέννων. Καὶ δρέθηκε ἀνάμεσα στοὺς πιστοὺς. Καὶ παρακολούθησε τὰ πάντα. Ψυχικὰ ἀσυγκλίντος. Ἐένο σῶμα. Σὰν

κατάσκοπος. Σὲ μιὰ στιγμή ὅμως, ἔνοιωσε διαφορετικά. Ἐνοιωσε ἐνωμένος στὴν δοξολογία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐνοιωσε ὅτι πιστεύει. Χωρὶς ἀμφιβολία. Χωρὶς δισταγμὸ. Καὶ τὸ φρόνημά του εἶχε ξαφνικά ἀλλάξει. Εἶχε γίνει ἀγνὸ καὶ καθαρὸ. Καὶ πράγματι. Ἀπὸ τότε ἀφιερώθηκε στὸν Χριστό. Ὀλόφυχα. Ὁ Κλωντέλ πέθανε τὸ 1955. Λίγο πρὶν ἔγραψε: Πόσο εὐτυχεῖς εἶναι οἱ νέοι, ποὺ ζοῦν κοντὰ στὸν Χριστό! Πόσο δυστυχεῖς ἐκεῖνοι ποὺ τὸν θγάζουν ἔξω ἀπὸ τὴν ζωὴ τους! Καὶ πὺδ δυστυχεῖς γιατί δὲν τὸ καταλαβαίνουν. Καὶ δυστυχῶς δὲν θὰ τὸ καταλάβουν παρὰ μόνον, ὅταν γυρῶσιν κοντὰ Του.

5. Ἐνας ἀπὸ ἐκείνους ποὺ γνώρισαν τὸν Χριστὸ ἦταν καὶ ὁ Φίλιππος. Δὲν ἔκαμε μὲ τὸν Χριστὸ μιὰ γνωριμία ἐπιφανειακῆς μορφῆς. Τὸν ὅρηκε. Κατάλαβε, ποῖος εἶναι. Τί εἶναι. Καὶ τί σχέση ἔχει μαζί Του.

Καὶ ἡ ψυχὴ του γέμισε χαρὰ. Τόση, ποὺ ξεχύλισε. Τόση, ποὺ μὴ μπορώντας νὰ τὴν συγκρατήσῃ, ὄχι γυμνός, ὄχι ἔξαλλος, —ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ κάνει τὸν ἄνθρωπο σεμνὸ, πειθαρχημένο καὶ συγκρατημένο σὲ ὅλες του τίς ἐκδηλώσεις— ἔτρεξε νὰ ἀναγγεῖλῃ τὸ μεγάλο γεγονός, τὸ πὺδ μεγάλο τῆς ζωῆς του, στὸν φίλο του τὸν Ναθαναήλ, μὲ τὰ θαύματα καὶ γεμάτα σοφία λόγια: Εὐρήκαμε τὸν Μεσσία.

Ἐνα ἐλάχιστο ψιχίο γνώσης φθαρτῆς εἶχε ὁρῆ ὁ Ἀρχιμῆδης.

Τὸ μέγιστο, τὴν αἰώνια καὶ ἀφθαρτὴ σοφία τοῦ Θεοῦ, ὁ Φίλιππος. Τὸ μέγιστο εἶναι ἡ ὁρθὴ πίστη στὸ Χριστό. Ἡ Ὁρθοδοξία.

Β. Π ὤ ς ἀ π ο κ τ ᾶ τ α ι.

1. Πῶς ὅμως μπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς τὴν ὁρθὴ πίστη;

Ἄσχι μὲ τὴν ἔρευνα· οὔτε μὲ τὸν στοχασμὸ. Ἡ ὁρθὴ πίστη δὲν βρῖσκεται. Δὲν ἀνεκαλύφθη. Γιατί «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογεγὴς Υἱὸς ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Πατρὸς ἐκεῖνος ἐξηγήσατο». Μόνον χάρις στὴν μαρτυρία τοῦ Χριστοῦ «εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν· ἐλάβομεν πνεῦμα ἐπουράνιον· εὗρομεν πίστιν ἀληθῆ», νὰ προσκυνῶμε τὴν «ἀδιαίρετον Τριάδα». Ὁποῖος δὲν δέχεται τὴν μαρτυρία του, πλανᾶται στὰ σκοτὴ τοῦ στοχασμοῦ. Καὶ ἐκ τῆς γῆς ὢν, ἐκ τῆς γῆς θὰ λαλή. Λόγια χοϊκά. Σὰν τὸν Μωάμεθ. Σὰν τὸν Ραζβίς. Σὰν τὸν Χομεϊνί. Σὰν τὸν Σάρτρ. Σὰν τὸν Καζαντζάκη. «Χοϊκὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος. Μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστίν».

Οἱ χοϊκοὶ λένε λόγια χοϊκά.

«Ὁ Μωάμεθ, λέγει ὁ Βούλγαρος νεομάρτυς ἅγιος Γεώργιος ὁ ἐκ Σόφιας, ὁ Μωάμεθ δὲν εἶναι προφήτης· μόνος του ὠνόμασε τὸν ἑαυτὸ του προφήτην· καὶ ἔπλασε, ὅτι ὁ παράδεισος ἔχει ἐκεῖ τρυφὰς σαρκινὰς καὶ σμιξεῖς πορνικὰς. Ἐσύνθεσε εὐκολὴν θρησκείαν, ὅπου νὰ ἀρέσῃ στοὺς σαρκινὸς ἀνθρώπους. Καὶ τὴν παρέδωκε εἰς ἀνθρώπους ἀκράτους, ποὺ δὲν εἶχαν καμμίαν εἶδῃσιν περὶ τῆς ὁρθῆς πίστεως. Καὶ ἔτσι ἐρριζώθη».

2. Ὁ Κύριος ἐλάλησεν, «ἂ ἑώρακε καὶ ἤκουσε πα-

ρὰ τοῦ Πατρὸς». Ἄσχι γινώμες. Ἄσχι φαντασίες. Ἄσχι στοχασμοὺς. Ἄσχι ἰδέες. Καὶ ἐπειδὴ ξέρει, ὅτι τὰ ὑπὲρ γῆν, τὰ ἐπουράνια, δὲν μπορεῖ μὲ κανένα τρόπο νὰ τὰ ἀποδεχθῆ στοχαστικά ὁ χοϊκὸς ἄνθρωπος μὲ τὴν χοϊκὰ προσδιορισμένη διάνοιά του, παρέδωκε, ὅτι ἡ μεγαλύτερη ἀρχὴ τῆς ὁρθῆς πίστεως εἶναι νὰ λαμβάνωμε τὴν μαρτυρία Του. «Ὅσοι δὲ αὐτὴν ἔλαβον, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι». Ἡ μεγαλύτερη ἀρχὴ τῆς πίστεως μας εἶναι ἡ τήρηση τῆς παράδοσης τοῦ Χριστοῦ ἀνόθευτης. «Ἐπαγωνίζεσθε τῇ ἀπαξ παραδοθείσῃ πίστει τοῖς ἁγίοις». Διδάσκετε τὸν λαὸν «τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλέμηται ὑμῖν». «Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει».

Ἡ ὁρθὴ πίστη δὲν ὑπόκειται στὴν κρίση τῶν ἀνθρώπων, ὅσο σοφοὶ καὶ ἄν εἶναι.

Γιατί τὰ δόγματα εἶναι φανέρωση τῆς θείας σοφίας. «Ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι· καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν». «Ἐάν τις ἐπιθῇ ἐπ' αὐτά, ἐπιθήσει ὁ Θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τοῦ Φαραώ. Καὶ ἄν τις ἀφέλῃ, ἀφελεῖ ὁ Θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας».

3. Παράδοσις καὶ παρακαταθήκη τῆς ὁρθοδοξίας εἶναι ὁ Χριστός. Μόνον ὁ Χριστός. Τίποτε ἄλλο. «Οὐ γὰρ ἔκρινά τι ἐν ὑμῖν εἰδέναί εἰμὴ Ἰησοῦν Χριστόν· καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον· ὑπὲρ ἡμῶν».

Ἄσχι στὴν ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μιλοῦν γι' Αὐτόν. Μόνον γι' Αὐτόν. Αὐτόν βαστάζει ἡ Παναγία. Αὐτόν κηρύττουν οἱ Ἀπόστολοι. Γι' Αὐτόν μαρτυροῦν οἱ ἅγιοι. Αὐτόν διακονεῖ ἡ Ἐκκλησία. Αὐτόν ὁμολογεῖ καὶ ὑπηρετεῖ ἡ ἱερωσύνη. Καὶ κρατοῦμε τὴν πίστη τῶν ἀποστόλων ἀπαραχάρακτη.

«Οἱ προφῆται ὡς εἶδον, οἱ ἀπόστολοι ὡς ἐκήρυξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαθεν... οὕτω κηρύσσομεν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν».

4. Καὶ ἡ σημερινὴ ἑορτὴ γι' Αὐτόν μιλάει. Θρίαμβος τῆς Ὁρθοδοξίας σημαίνει θρίαμβος τῆς ὁρθῆς πίστεως στὸν Χριστό. Θρίαμβος τῆς Ὁρθοδοξίας σημαίνει: Ἐνίκησε ἡ παράδοσις τοῦ Χριστοῦ. Ἄσχι τοῦ χωριοῦ μας. Γιατί ἡ ἔριδα γύρω ἀπὸ τίς ἅγιες εἰκόνες δὲν ἦταν φαγωμάρα γιὰ τίς παραδόσεις τοῦ χωριοῦ μας. Γιὰ παραδόσεις ἐντάλματα ἀνθρώπων. Ἦταν ἀγῶνας γιὰ τὴν ὁρθὴ πίστη στὸν Χριστό.

Γιατί ὁ σαρκωμένος Χριστός, ὁ ἐνανθρωπήσας Χριστός εἶναι εἰκόνα τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς. Αὐτὸ ἐδίδαξε καὶ ἐφανέρωσε ὁ ἴδιος. Ἔτσι τὸν ἐβλεπαν οἱ Ἀπόστολοι. Ἔτσι πρέπει νὰ τὸν βλέπωμε καὶ ἐμεῖς. «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα».

Γι' αὐτὸ, ὅποιος στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ δὲν βλέπει τὴν εἰκόνα τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, καὶ ὅποιος ζωγραφίζει εἰκόνες, ποὺ δὲν δείχνουν τὸν Χριστὸ εἰκόνα τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, εἶναι νεστοριανός. Ἡ εἰκονομαχία ἦταν αἵρεσις χριστολογικὴ, συνέχεια τοῦ νεστοριανισμοῦ καὶ τοῦ μονοθελητισμοῦ.

5. Γι' αὐτὸ καὶ ἐτονίσθη ὅτι ἀφείλωμε νὰ κηρύσσομε «τὴν ἑνσαρκον τοῦ Θεοῦ Λόγου παρουσίαν λόγῳ, στόματι, καρδίᾳ καὶ νῶ, γραφῇ τε καὶ εἰκονίσμασι, πρὸς θεοαἰωσιν τῆς ἀληθείας» (Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας).

Ἄσχι οἱ δὲν προσκυνοῦν τὸν Χριστὸν ἐν εἰκόνη πε-

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΟΥ 21^{ου} ΑΙΩΝΑ*

Μακαριώτατε,

Παναγιώτατε, Σεβασμιώτατε Συμπρόεδροι του πα-
ρόντος Συνεδρίου,

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχες,

Σεβαστοὶ Πατέρες

καὶ Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί.

Ἡ παρούσα σύναξή μας εἶναι καρπὸς τῆς ἀγωνίας καὶ εὐθύνης τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ τὴν νεότητά. Γιὰ τοὺς νέους πού σήμερα δέχονται τὴν πομπαντικὴ - ἀναγεννητικὴ φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας μας μέσω ἐνός ἐκτεταμένου νεανικοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου σ' ὅλη τὴν ἐπικράτεια τῆς πατρίδας μας. Ἀλλὰ καὶ γιὰ ἐκείνους πού φαίνονται ἀποκομμένοι ἀπὸ τὸ Σῶμα Τῆς, πού δὲν παύουν ὅμως νὰ εἶναι τέκνα Τῆς «ὕπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν» καὶ γιὰ τὰ ὁποῖα αὐτὴ ὑπάρχει στὸν κόσμῳ νὰ κηρύττει καὶ νὰ ἐργάζεται τὴν σωτηρία τους στὸ ὄνομα τοῦ ἐνός καὶ μοναδικοῦ Σωτήρος, τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ νέοι αὖριο θὰ εἶναι ἐκείνοι πού θὰ διαμορφώσουν καὶ θὰ ἐνσαρκώσουν τοὺς θεσμοὺς τῆς κοινωνίας μας. Κι αὐτὸ δὲν ἀφήνει ἀδιάφορη τὴν Ἐκκλησία, διότι ἀπὸ τὸ διαμορφούμενο ἦθος τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μας ἐξαρτᾶται τόσο τὸ μέλλον τῶν ἐπιγενομένων γενεῶν, ὅσο καὶ τὸ αἰώνιο μέλλον τους, τὸ καὶ σπουδαιότερον.

Ἡ παρούσα σύναξή εἶναι ἐπίσης καὶ δείγμα τῆς εὐαισθησίας ὄλων μας, ὅσοι σήμερα εἴμαστε συναγμένοι ἐδῶ στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ κά-

* Εἰσήγησις στὸ Πανελλήνιο Συνέδριο Στελεχῶν Νεανικοῦ Ἔργου πού πραγματοποιήθηκε στὴ Θεσσαλονίκη (24 - 26.1.86) καὶ στὴν Ἀθήνα (7 - 9.2.86), μετὰ ἀπὸ σχετικὴ ἀπόφαση τῆς Δ. Ι. Συνόδου.

τω ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν μέριμνα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὅλων μας καὶ ἄλλων πολλῶν πού συγκροτοῦν τὸ σῶμα τῶν στελεχῶν τοῦ νεανικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ἀπουσιάζουν ἀπ' αὐτὴ τὴν σύναξή, ἀφοῦ εἶναι ἀντιπροσωπευτικὴ ἢ συμμετοχὴ μας σ' αὐτὴ.

Ἐπιθυμῶ κατ' ἀρχὴν νὰ εὐχαριστήσω τὴν Ἱερά Σύνοδο πού μὲ ἐπέλεξε νὰ εἰσηγηθῶ σήμερα ἐνώπιον ὄλων τῶν ὑπευθύνων τοῦ νεανικοῦ ἔργου τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας μας τὸ καιρὸν καὶ ζωτικῆς σημασίας αὐτὸ θέμα. Νὰ προτείνω τρόπους καὶ μεθόδους βελτίωσης καὶ ἀναβάθμισής του, ὥστε ἡ λυτρωτικὴ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κυρίου νὰ φθάσει στὰ νεανικὰ ὦτα καὶ νὰ ἐπιφέρει στὴν ψυχὴ καὶ τὴν ζωὴ τους τὴν θαυμαστὴ ἀλλοίωση τῆς Δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου.

Θέλω ἐπίσης νὰ υπογραμμίσω, ὅτι οἱ σκέψεις πού ἀκολουθοῦν ἀποτελοῦν ἕνα ἐντονο προβληματισμὸ πού ὑπάρχει μέσα σ' ὄλους μας καὶ κρατᾶ πάντα στὴν ἐπικαιρότητα τὸ ἐνδιαφέρον μας γιὰ τὴν ἑλληνικὴ νεότητά. Εἶναι προβληματισμὸς πολλῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν, πού συσκέφθηκαν γιὰ τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς τῆς σύναξης ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Χριστοδούλου. Αὐτὸν τὸν προβληματισμὸ θὰ θέσω ὑπ' ὄψην σας, τὸν ὁποῖο στὴν συνέχεια θὰ ἐπεξεργασθοῦμε προσθέτοντας ὁ καθένας μας τίς ἐμπειρίες καὶ τὰ διώματά του ἀπὸ τὴν διακονία του στὸ γεώργιο τοῦ Θεοῦ, ὥστε διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ συμβολῆς νὰ προέλθουν μερικὰ συμπεράσματα καὶ νὰ ληφθοῦν ἀποφάσεις, πού θὰ βελτιώσουν ἢ καὶ ἐνδεχομένως θὰ ἀναθεωρήσουν τίς θέσεις καὶ τὴν διακονία μας στὸ νεανικὸ ἔργο.

Ἡ ἀνὰ χεῖρας εἰσήγησις ἀναπτύσσεται σὲ δύο μερῆ. Τὸ πρῶτο εἶναι γενικὸ καὶ θεᾶται τὸ ὑφιστάμενο νεανικὸν ἔργο σὲ τρεῖς ἐνότητες. Στὸ δεύτερο μελε-

ριγραπτὸν εἶναι νεστοριανοί. Δὲν ἔχουν ὀρθὴ πίστη. Ἡ δὲν κατάλαβαν, τί ἐννοοῦσε μὲ τὰ λόγια Του: «Ὁ ἑωρακὴς ἐμέ, ἑώρακε τὸν Πατέρα». Ἡ τὰ ἐθεώρησαν παραπληρημένα. Καὶ τὰ ἐρμήνευσαν ὅπως ἤθελαν!

Ὁ μεγάλος ἀγωνιστὴς τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἱρλανδίας Ὁ Κόννελ εἶχε κάποτε μιὰ συζήτηση μὲ ἕνα προτεστάντη, πού τοῦ ἔλεγε, ὅτι τὸ βρίσκει ἀνόητο νὰ πιστεύη κανεὶς, πὼς ἕνα κομμάτι ψωμί καὶ λίγο κρασί εἶναι τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ὁ Κόννελ τοῦ ἀπάντησε κοφτά: Βρέστα μὲ τὸν ἴδιο τὸν Χριστό. Γιὰ μένα τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀπλό. Ἐτσι εἶπε, «τοῦτο ἐστὶ

τὸ σῶμα μου», ἔτσι πιστεύω. Ἐμπιστεύομαι σ' Αὐτόν. Καὶ ὅ,τι δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸν λόγον Του, τὸ καταφρονῶ.

Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας μας δίνει τὸ σύνθημα: Ἐμπιστευθῆτε στὸν Χριστό. Ὁχι σὲ ἀνθρώπους.

Ἐμπιστευθῆτε στὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸν Χριστό. Ἐμπιστευθῆτε στὸν ἀληθινὸ Χριστό, πού εἶναι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ. Πού εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν ψυχῶν μας.

† Ὁ Νικοπόλεως ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ἐν μέσῳ Σεβ. Συνοδικῶν καὶ Συνεδρῶν.

τῶνται δώδεκα ἐπὶ μέρους τομεῖς τοῦ νεανικοῦ ἔργου, οἱ ὅποιοι σήμερα, κατὰ γενικὴ παραδοχὴ, ἐπικεντρῶνουν τὸ ἐνδιαφέρον ὄλων μας.

Μ Ε Ρ Ο Σ Π Ρ Ω Τ Ο

Α. ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Τὸ νεανικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας μας ἐμφανίσθηκε τὸ πρῶτον στὴν πατρίδα μας σὰν προσπάθεια κατήχησης τῶν νέων (μαθητῶν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Λυκείου) στὴν ἐκκλησιαστικὴ πίστη καὶ ζωὴ. Σιγά - σιγά ὁμως ἐπεκτάθηκε καὶ συμπεριέλαβε στοὺς κόλπους του καὶ ἄλλους νέους μὲ ἰδιαίτερα προβλήματα, ἀνάλογα μὲ τὶς ομάδες ποὺ ἦσαν ἐνταγμένοι καὶ τὴ θέση τῶν ομάδων αὐτῶν στὴν κοινωνικὴ ζωὴ τῆς πατρίδας μας (φοιτητές, ἐργαζομένους καὶ ἄλλους).

Σημειώνει ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Κίτρους Βαρνάβας στὴν εἰσήγησή του τῆς ΙΓ' Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας μας (1-29 Νοεμβρίου 1958) γιὰ τὴν ἐμφάνιση τοῦ νεανικοῦ ἔργου: «Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον ἐμφανίζεται ἐν ἀρχῇ ἐξ ἰδιωτικῆς μάλλον πρωτοβουλίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπίσης καὶ προέρχονται τὰ πρῶτα κατηχητικὰ βοηθήματα καὶ λοιπὰ διὰ τὸ ἔργον ἀπαραίτητα κατηχητικὰ μέσα, σοβαρᾶς καὶ ἀξιεπαίνου οὔσης τῆς εἰς τὸν τοιᾶ τοῦτον συμβολῆς τῆς Ἀδελφότητος θεολόγων «ΖΩΗ». Ἄλλ' ὡς θεσμὸς θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ σημειώσῃ σταθερὰν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν, θὰ παρέμενε δὲ περιορισμένη καὶ ἀσήμαντος προσπάθεια ζηλωτῶν τιῶν ἂν δὲν τὸν ἐνεκολλοῦ-

το ἡ Ἐκκλησία καὶ δὲν τὸν ἐσφράγιζε διὰ τοῦ κύρους αὐτῆς»¹.

Αὐτὸ τὸ κύρος τῆς ἡ Ἐκκλησίας μας τὸ προσέδωσε μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 30-5 Ἐγκύκλιον τῆς Ἱεράς Συνόδου τὴν 30ῃ Μαΐου 1933 μὲ τὴν ὁποία ἀνεκοίνωσε τὴν ἀπόφασή της νὰ ἀναθέσει σὲ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ «τὸν καταρτισμὸν τοῦ ἐπισήμου προγράμματος τῶν ἐν Ἑλλάδι Κατηχητικῶν Σχολείων» καὶ νὰ προκηρύξῃ διαγωνισμὸν μεταξὺ τῶν εὐσεβῶν λογίων καὶ τῶν κληρικῶν παιδαγωγῶν γιὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἀπαραιτήτων βοηθημάτων².

Ἐκτοτε ἡ Ἱερά Σύνοδος παρακολούθησε τὴν ἐξέλιξιν καὶ διαμόρφωσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων μὲ σειρά Ἐγκυκλίων τις ὁποῖες ἐξέδιδε.

Σταθμὸ στὴν κατηχητικὴν προσπάθεια ἀποτελεῖ τὸ ἔτος 1948, ὅταν ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐνέκρινε τὸ «Πρόγραμμα καὶ τὸν τρόπον λειτουργίας τῶν τῆς Ἐκκλησίας Κατηχητικῶν Σχολείων» ποὺ ἐκπονήθηκε ἀπὸ τὸ Κεντρικὸ Συμβούλιον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ τοποθετοῦσε τὸν θεσμὸ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων πάνω στὶς σωστὲς ἐκκλησιολογικὰς του βάσεις καὶ προϋποθέσεις λειτουργίας του³.

Στὰ νεώτερα χρόνια ἡ ἀνάγκη μελέτης τῶν προβλημάτων τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου καὶ ἀνανέωσής του ἐξυπηρετήθηκε μὲ τὸ Α' Συνέδριον Ὑπευθύνων Κατη-

1. «Πρακτικὰ τῆς ιγ' Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Ἐκδοσις Ἱεράς Συνόδου, Ἀθήναι 1959 σελ. 45-46.

2. «Αἱ Συνοδικαὶ Ἐγκυκλίαι» τόμος Α' Ἐκδοσις Ἱεράς Συνόδου, σ. 663.

3. «Αἱ Συνοδικαὶ Ἐγκυκλίαι» τόμος Β' (1934-1956) Ἐκδοσις Ἱεράς Συνόδου. Ἀθήναι 1956 σελ. 477-480.

χητικού ἔργου τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων πού συγκλήθηκε στήν Ἀθήνα τὸ τετραήμερον 19 - 22 Σεπτεμβρίου 1970.

Συνέχιση ἐκείνης τῆς προσπάθειας ἔγινε μετὰ δύο ἔτη ἀκριβῶς μὲ τὸ Β' Συνέδριο Ὑπευθύνων Κατηχητικού ἔργου τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων. Σ' αὐτὸ μελετήθηκε «ἡ ἀνάδειξις καταλλήλων κατηχητῶν» πάλι στὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα 19 - 22 Σεπτεμβρίου 1972.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ δύο τελευταῖα Συνέδρια, ἀπὸ ὅσο μπορῶ νὰ εἶμαι πληροφορημένος δὲν ἔχουμε νεώτερο. Κατὰ Μητροπόλεις ἴσως τὸ πρόβλημα μελετήθηκε καὶ ἐπιχειρήθηκαν τρόποι οὐσιαστικῆς βελτίωσης τῆς κατηχητικῆς προσπάθειας.

Δὲν πρέπει νὰ ἀγνοήσουμε στήν ἐξέλιξη τοῦ θεοσμιου τῶν Κατηχητικῶν τὴν ἀξιόλογη προσπάθεια πού ἐκδηλώθηκε κατὰ καιροὺς γιὰ τὴν συγγραφή νέων ἐκσυγχρονισμένων βοηθημάτων κατήχησης ἀπὸ ἐκείνα τὰ ὁποῖα εἶχε κυκλοφορήσει ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τὰ ἔτη 1960 - 1963.

Κορυφαία, πιστεύω, προσπάθεια ἐκδόσεως νέων βοηθημάτων γιὰ ἐκκλησιαστικὴ κατήχηση εἶναι ἡ «Τοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου Διευθύνσεως Νεότητος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν», τὸ ὁποῖο καὶ συνέταξε τρεῖς σειρὲς βοηθημάτων γιὰ τὶς τρεῖς κυριώτερες θαυμάδες τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατήχησης. Τὰ βοηθήματα αὐτὰ ἐξέδωσε ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ εἶναι τὰ ἐν χρήσει ὑπάρχοντα.

B. ΤΟ ΝΕΑΝΙΚΟ ἜΡΓΟ ΣΗΜΕΡΑ

Τὸ νεανικὸ ἔργο, ὅπως σήμερα ὑφίσταται στὶς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔχει μίαν ἑκταση καὶ πολυμορφία. Χαρακτηρίζεται ὡς πολύμορφο, διότι δὲν περιορίσθηκε μόνον στήν ἀνάγκη τῆς κατήχησης τῶν νέων ἀλλὰ ἐπεκτάθηκε καὶ σὲ ἄλλους σημαντικοὺς καὶ ζωτικὸς τομεῖς πού ἀφοροῦν στὴ νεολαία. Ἔτσι στὸ νεανικὸ ἔργο σήμερα μποροῦμε νὰ διακρίνουμε ἕξι τομεῖς.

1. Τομέας κατήχησης.

Σ' αὐτὸν περιλαμβάνονται τὰ λειτουργοῦντα Κατώτερα, Μέσα καὶ Ἀνώτερα Κατηχητικὰ Σχολεῖα. Ἐπιτρέψτε μου νὰ χρησιμοποιοῦ αὐτοὺς τοὺς χαρακτηρισμοὺς ὡς τεχνικοὺς ὄρους.

2. Λειτουργικὸς τομέας.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν περιορίσθηκε μόνον στήν κατήχηση τῶν νέων, ἀλλὰ καθιέρωσε ἕνα σύνολο λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων, οἱ ὁποῖες στοχεύουν στήν σύνδεση τοῦ νέου μὲ τὴν λειτουργικὴ ζωὴ καὶ παράδοση. Μαθητικὲς θεῖες Λειτουργίαι, τέλεση λοιπῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, ἐρμηνεῖα λειτουργικῶν ὕμνων καὶ ἀγιογραφικῶν κειμένων καὶ ἄλλες συναφεῖς πρωτοβουλίας.

3. Τομέας ἐντύπου.

Ὁ ἔντονος νεανικὸς προβληματισμὸς ὤθησε τὴν Ἐκκλησία μας νὰ προβεῖ στήν ἐκδόση καὶ κυκλοφορία νεανικῶν ἐντύπων καὶ περιοδικῶν, πού ἐπιχειροῦν νὰ με-

ταφέρουν τὰ μηνύματα τῆς Ἐκκλησίας στὸν χῶρο τῶν νέων. Σήμερα πολλὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις καὶ ἐνορίες τῆς πρωτεύουσας καὶ συμπρωτεύουσας διαθέτουν νεανικὸ περιοδικό.

4. Τομέας διαλόγου - προσέγγισης.

Παράλληλα μὲ τοὺς προηγουμένους τομεῖς ἔχει ἀναπτυχθεῖ καὶ ἕνας ξεχωριστός, ὁ ὁποῖος μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἀναφέρεται σὲ εὐρύτερους νεανικοὺς χώρους. Γίνεται εἴτε μὲ ὁμιλίες, εἴτε μὲ διαλέξεις, εἴτε μὲ ἐκδόσεις, εἴτε μὲ «συζητήσεις στρογγύλης τραπέζης», καὶ ἐπιχειρεῖται ἡ προσπέλαση τῆς Ἐκκλησίας στὸ νεανικὸ χῶρο καὶ ἡ μετάδοση τῶν ἀρχῶν τῆς πίστεως τῆς.

5. Τομέας πρωτοβουλιῶν.

Σ' αὐτὸν ἐντάσσονται τὰ νεανικὰ καὶ φοιτητικὰ Συνέδρια καὶ Σεμινάρια, πού ὀργανώνονται ἀπὸ πολλὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις, ὅπως ἐπίσης καὶ οἱ ἐορτὲς νεολαίας. Εἶναι ἕνας νέος σχετικὰ θεσμὸς πού ἐπεκτείνεται καὶ συναγτὰ ὅλο καὶ περισσότερος ὑποστηρικτὸς του.

6. Τομέας κατασκηνώσεων - Οἰκοτροφείων - Φοιτητῶν.

Σ' ὅλες σχεδὸν τὶς Ἱερὰς Μητροπόλεις λειτουργοῦν κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ θέρους Κατασκηνώσεις γιὰ νέους καὶ νέες. Μὲ τὰ προγράμματά τους προσφέρει σ' αὐτοὺς ἡ εὐκαιρία μιᾶς ἐντονώτερης πνευματικῆς καλλιέργειας. Τὰ Μαθητικὰ Οἰκοτροφεία καὶ οἱ Φοιτητικὲς Ἔστιες ἐξυπηρετοῦν ἕνα διπλὸ σκοπὸ, (στέγη καὶ τροφή - πνευματικὸν καταρτισμὸ).

Τὸ νεανικὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔργο ἐπηρεάζεται ἀπὸ πολλοὺς παράγοντες. Αὐτοὶ ἄλλοτε ἐπιδρῶν εὐνοϊκὰ καὶ ἄλλοτε καταλυτικὰ ἐπ' αὐτοῦ. Προβαίνω σ' ἕνα διαχωρισμὸ τῶν παραγόντων αὐτῶν, τοὺς ὁποῖους πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψη μας στὴ μελέτη τῶν νεανικῶν προβλημάτων.

α) Ἐξωτερικοὶ παράγοντες.

Σ' αὐτοὺς περιλαμβάνονται κατ' ἀρχὴν ἡ θέσις καὶ ἡ σύνθεσις ἐκάστης Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ὑπάρχουν Μητροπόλεις μέσα στὶς μεγαλοπόλεις μας πού ἔχουν ποικίλο πληθυσμὸ. Ἄλλες εὐρίσκονται στήν ἐπαρχία μὲ μικτὸ πληθυσμὸ. Ἔχουμε καὶ Μητροπόλεις μὲ ἀμιγῆ ἀγροτικὸ ἢ ἄλλο πληθυσμὸ. Ἄλλα τὰ προβλήματα τῶν Μητροπόλεων πού εὐρίσκονται στὰ πεδινὰ, ἄλλα αὐτῶν τῶν ὄρεινῶν καὶ ἄλλα τῶν νησιωτικῶν.

Ἐπίσης ἕνας σημαντικὸς ἐξωτερικὸς παράγοντας εἶναι ἡ ὑπαρξὴ καὶ λειτουργία τῶν Ἀνωτάτων καὶ Ἀνωτέρων Σχολῶν τῆς ἐκπαίδευσης σὲ ὀρισμένες Μητροπόλεις. Αὐτὸς ἐπιβάλλει ἕνα ἰδιαίτερο τρόπο ἐκτέλεσης τοῦ πομπαντικῶν ἔργου.

Καὶ τέλος ἡ ψυχολογία καὶ τὸ γενικώτερο πνεῦμα τῶν νέων, πού ἔχει διαμορφωθεῖ ἀπὸ τὸν περιβάλλοντα πνευματικὸ χῶρο μέσα στὸν ὁποῖο ζοῦν καὶ δραστηριοποιοῦνται. Κάθε ομάδα καὶ καθένας νέος χρειάζεται

ἓνα ιδιαίτερο τρόπο ποιμαντικής διακονίας και προσφο-
ράς.

6) Ἐσωτερικοὶ παράγοντες.

Ἐδῶ πρέπει νὰ ἀναφερθοῦμε στὴν ὑπαρξὴ στελε-
χῶν νεανικοῦ ἔργου και τοὺς τομεῖς ποὺ καλύπτουν.
Ἄλλοῦ ὑπάρχει ἐπάρκεια κι ἄλλοῦ παρατηρεῖται ἔλ-
λειψη.

Ἡ ποιότητα τῶν στελεχῶν. Αὐτὴ συσταται ἀπὸ
ἓνα πλῆθος ἄλλων προϋποθέσεων, ὅπως εἶναι ὁ ζήλος
ἀπὸ τὸν ὁποῖο διακατέχονται, ἡ βίωση τῶν ἀληθειῶν
τῆς Πίστεως, ἡ μόρφωση, ἡ ἰκανότητά τους.

Ἔνας διπλὸς ἐσωτερικὸς παράγοντας εἶναι τέλος
οἱ ὀλιγοτεχνικὲς και οἰκονομικὲς προϋποθέσεις. Ἔνα
νεανικὸ ἔργο γιὰ νὰ εἶναι ἀκριαῖο ἀπαιτεῖ ἀρκετὰ ὀλι-
κὰ και τεχνικὰ μέσα και ιδιαίτερη οἰκονομικὴ ἐπι-
χορηγήση γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ.

Στὴν πρώτη ἐνότητα τοῦ δευτέρου μέρους θὰ ἐξε-
ταστοῦν και εἰδικώτερες δυσκολίες ποὺ παρουσιάζονται
στὴν διακονία τῆς νεολαίας.

Αὐτὸ τὸ νεανικὸ ἔργο σήμερα εἶναι ὑπαρκτὸ και
τίθενται σ' ὄλους μας τὰ ἐρωτήματα:

Εἶναι ἐπαρκές; Καλύπτει δηλαδὴ τίς πνευματικὲς
ἀνάγκες τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας; Ἔχουμε ἐξαντλήσει
ὄλες τίς ποιμαντικὲς δυνατότητές μας; Λέμε πάντοτε
αὐτὸ ποὺ ἐπιβάλλει ἡ ἀποστολὴ και ἡ παράδοσή μας;
Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο πλησιάζουμε τοὺς νέους εἶναι
ὁ ἐπιβεβλημένος και κατάλληλος;

Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπαντη-
θοῦν ἀπὸ ἓναν γιὰ ὄλους. Ὁ καθένας μας ποὺ γνωρίζει
τὴν διακονία του και τίς δυνατότητές του ἄς τὰ ἀπαν-
τήσει μπροστὰ στὸν Χριστὸ μὲ συναίσθηση τῆς εὐθύνης
του και ταπεινωση.

Γ. ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ὙΦΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟῦ ΕΡΓΟῦ

Εἶναι πολὺ δύσκολο σὲ μένα νὰ ἀποτιμήσω τὸ εὐρὺ
νεανικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας μας. Πρῶτον, διότι πι-
στεύω, ὅτι ἡ κρίσις ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων και
προσώπων πρέπει νὰ γίνεται ὑπεύθυνα και ἀντικειμε-
νικὰ λαμβανομένης ὑπ' ὄψη τῆς πνευματικῆς φύσεως
τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ δεύτερον, διότι κι ἐγὼ δὲν εἶμαι
ὁ πιὸ κατάλληλος ἀνάμεσα ἀπὸ σεβαστοὺς πατέρες και
ἀγαπητοὺς ἀδελφοὺς ποὺ διαθέτουν μεγαλύτερη πείρα
λευκανθέντες στὴν ποιμαντικὴ διακονία. Καὶ ἐπὶ πλέον
δὲν γνωρίζω μὲ ἀκρίβεια τὴν δραστηριότητα ὄλων τῶν
Ἱερῶν Μητροπόλεων.

Γιὰ λόγους ὑπακοῆς και μόνον θὰ κάμω μερικὲς
σκέψεις. Ζητῶ γιὰ τοῦτο ἐκ προοιμίου τὴν εὐχή σας
και τὴν συγγνώμη σας. Οἱ παρατηρήσεις μου αὐτὲς θὰ
ἀφοροῦν γενικὰ τὸ νεανικὸ ἔργο. Θὰ ἔχω τὴν εὐκαιρία
διεξερχόμενος κάθε ἐνότητα τοῦ δευτέρου μέρους νὰ
τίς συμπληρώσω.

1. Στὸν τομέα τῆς Κατήχησης ἔχουν δημοσιευθεῖ
τὰ τελευταία χρόνια πολλὲς κριτικὲς. Ἰδιαίτερα μάλι-
στα στὸ Α' Συνέδριο Ὑπευθύνων Κατηχητικοῦ ἔργου
τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων «διεπιστώθη, ὅτι σήμερα τὸ

Κατηχητικὸν Σχολεῖον διέρχεται σημαντικὴν κρίσιν
ποσοτικῶς μὲν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν παρακολου-
θούτων μαθητῶν, ἰδίᾳ τῶν μεγαλύτερων, ποιοτικῶς
δὲ ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς ἀποδόσεως και καρποφο-
ρίας τῆς προσφερομένης διδασκαλίας»⁴. «Ἡ κρίσις αὐ-
τὴ ὀφείλεται, σὺν τοῖς ἄλλοις και ἐν πολλοῖς εἰς τὴν
ἔλλειψιν ὄσων ἀπαιτοῦνται ἰκανῶν, χαρισματῶν και
ἀφιερωμένων Κατηχητῶν»⁵. «Ἀλλὰ μία κρίσις δὲν ση-
μαίνει πάντοτε τὸ τέλος, δηλώνει συχνὰ μιά νέα φάσι,
τὸ τέλος μιᾶς περιόδου και τὴν ἀρχὴ μιᾶς νέας πιθα-
νῶς πιὸ ὀρθίμου»⁶.

2. Ἡ κρίσις στὸ ἔργο τῆς κατήχησης δὲν ἀφορᾶ
στὸ ἓαν πρέπει νὰ κατηχοῦμε τοὺς νέους και τοὺς ἐφή-
βους. Αὐτὸ εἶναι δικαίωμά μας συμφασμένο μὲ τὴν φύ-
ση τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ ἀφορᾶ στὸν τρόπο και τίς
χρησιμοποιούμενες μεθόδους κατήχησης. Ἐπομένως
«πρόκειται γιὰ μιά κρίσι μεθόδου και φορέων τῆς κα-
τηχήσεως»⁷.

3. Οἱ φορεῖς τῆς νεανικῆς διακονίας δὲν εἶναι πάν-
τοτε ὁ ὑπεύθυνος Ἐπίσκοπος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας
και κατ' ἀκολουθίαν οὔτε και οἱ ποιμένες μιᾶς ἐνορίας.
Πολλὲς φορὲς ἀκόμα και σήμερα δροῦν ἀνεξάρτητα
ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο και τὴν τοπικὴ Ἐκκλησία ἄλλοι
φορεῖς δημιουργοῦντες σοβαρὸ ἐκκλησιολογικὸ πρόβλη-
μα. Κι αὐτὸ μπορούμε νὰ τὸ πληροφορηθοῦμε ἀνατρέ-
χοντες στὴν 530 Συνοδικὴ Ἐγκύκλιο τῆς 10ης Δεκ.
1948⁸. Ἐξ ἄλλου και τὸ Α' Συνέδριο τῶν Στελεχῶν
Κατηχητικοῦ ἔργου διεκήρυξε, ὅτι «φορεῖς τῆς κατη-
χήσεως εἰς ἐκάστην ἐνορίαν εἶναι ὁ ἱερεὺς, βοηθούμε-
νος ὑπὸ καταλλήλως κατηρτισμένων λαϊκῶν ἀρρένων
και θηλέων»⁹.

4. Τὸ περιεχόμενο τῆς παρεχομένης κατήχησης,
τὰ βοηθήματα δηλαδὴ, ἡ ὕλη και ὁ τρόπος προσφοράς
τῆς ἀνταποκρίνονται στίς σημερινὲς ἀνάγκες; Ἄς ἀ-
παντήσει τὸ παρὸν Συνέδριον.

5. Ὁ τομέας τῆς κατήχησης σ' ὄλη τὴν ἐπιγρά-
τεια ἀπορροφᾶ κατὰ ἓνα μεγάλο ποσοστὸ τὸ ποιμαντικὸ
ἐνδιαφέρον μας. Ἀντίθετα ὅμως ἄλλοι τομεῖς ὕστεροῦν
ἐπικίνδυνα. Μήπως πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε τὰ αἷτια
ποῦ ἡ Ἐκκλησία σήμερα ἔχει ἐλάχιστες προσδόσεις
στοὺς νεανικοὺς χώρους συγκρινόμενες μὲ τὸν ὄγκο τῆς
ἑλληνικῆς νεολαίας;

6. Γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε τὴν αὐτογνωσία ποὺ εἶναι
ἀπαραίτητη γιὰ νὰ συνειδητοποιήσουμε τὴν θέση στὴν

4. «Προβλήματα τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου» Ἐκδοσις Ἀπο-
στολικῆς Διακονίας σελ. 127.

5. Ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 127.

6. Συνέντευξη τοῦ Θεοφιλοτάτου Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης
κ. Ἀναστασίου εἰς ἔρευνα τῆς ἐφημερίδος «Ἐλευθεροτυπία»
τῆς 30.8.77.

7. Ἐνθα ἀνωτέρω.

8. «Αἱ Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι» τόμος Β' (1934-1956)
Ἐκδοσις Ἱερᾶς Συνόδου. Ἀθῆναι 1956 σελ. 478-479.

9. «Προβλήματα τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου» Ἐκδοσις Ἀπο-
στολικῆς Διακονίας σελ. 127.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ *

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΚΜΗΣ

Δέν είναι υπερβολή νά λεχθεῖ, ὅτι τὸ Οἰκοτροφεῖο τὴν περίοδο αὐτὴ ἐγνώρισε τὴν πιὸ λαμπρὴ του περίοδο, ἡ ὁποία εὐτυχῶς συνεχίσθηκε μέχρι τὸ 1970, ὅταν μεταφέρθηκε στὴν πολυκατοικία τῆς ὁδοῦ Μαρτινέγκου καὶ συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Ἡ ἐν γένει δράση καὶ ζωὴ τῶν οἰκοτρόφων, τὰ ἑορταστικά τριήμερα εἰς μνήμην ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας, οἱ ἐκδηλώσεις καὶ ὁμιλίες στὶς ἐθνικὲς ἑορτές, οἱ ἐπισκέψεις Ἀρχιερέων, Καθηγητῶν καὶ ἄλλων ἐπισήμων προσώπων, οἱ ἱεροποστολικὲς ἐξορμήσεις στὴν ἐπαρχία, ἡ συμβολὴ τῶν φοιτητῶν στὴ κατηχητικὴ κίνηση τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐμφάνιση τῆς βυζαντινῆς χορωδίας τοῦ Οἰκοτροφείου σὲ ἐπίσημες ἐκδηλώσεις τῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν ἐπαρχία, οἱ ἐκδρομές, ἡ ἐκδοσὴ τοῦ περιοδικοῦ «Ἀνάστασις», ἡ προώθηση τῶν οἰκοτρόφων σὲ ἐκκλησιαστικὲς θέσεις, ἡ ἐπιστημονικὴ τους ἐξέλιξις, καταξίωσαν τὸ οἰκοτροφεῖο καὶ ἐδικαίωσαν τὸν ἰδρυτὴ του Ἀρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο Παπαδόπουλο, ὁ ὁποῖος ἔτσι ὀραματιζόταν τὸ θεολογικὸ Οἰκοτροφεῖο, ὡς κέντρο καὶ ὀρυκτήριον ἐκκλησιαστικῆς δράσεως καὶ Ὁρθοδόξου Θεολογίας.

Πρέπει νά υπογραμμισθεῖ, ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ προγράμματος ὠφείλετο στὴν συμπαράσταση καὶ ἐνεργὸ συμμετοχὴ τῶν οἰκοτρόφων, ἀλλὰ κατὰ κύριο λόγο

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 218 τοῦ ὑπ' ἀρ. 6 τεύχους.

στὴν ἄοκνη φροντίδα καὶ στὸ μόχθο τῶν Γενικῶν Διευθυντῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τῶν Διευθυντῶν, Ὑποδιευθυντῶν, Πνευματικῶν καὶ τοῦ ὑπολοίπου προσωπικοῦ τοῦ Οἰκοτροφείου, οἱ ὁποῖοι εἶχαν θέσει ὡς πρῶτο στόχο τῆς διακονίας τους τὴν προβολὴ καὶ ἀξιοποίηση τοῦ ἐμφύχου αὐτοῦ πολυτίμου ὕλικου πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ αὐξηση τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας.

Μὲ πολὺ σεβασμὸ ἀναφέρουμε κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ τὰ ὀνόματα τῶν Γενικῶν Διευθυντῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τοῦ 1948 ὑπηρετήσαν τὸ θεσμὸ τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου:

Βασίλειος Βέλλας, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου (1947 - 1955).

Ἀνδρέας Φυτράκης, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου (1955 - 1962).

Ἐπίσκοπος Ἀχαιῶν Παντελεήμων, σήμερα Μητροπολίτης Κορίνθου (1962).

Ἀρχιμ. Παντελεήμων Μπαρδάκος, σήμερα Μητροπολίτης Σάμου (1962 - 1967).

Εὐάγγελος Θεοδώρου, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου (1967 - 1971).

Ἐπίσκοπος Ἀνδρουσῆς Ἀναστάσιος, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου (1971 - 1974 καὶ 1977 - σήμερα).

Ἐπίσκοπος Ρωγῶν Καλλίνικος, σήμερα Μητροπολίτης Πειραιῶς (1976 - 1977).

Ἐπίσης στὴ θέση τοῦ Διευθυντοῦ, Ὑποδιευθυντοῦ

ὁποία εἴμαστε καὶ τὰ δῆματα ποὺ ἔχουμε νά κάνουμε παραθέτω ὅσα ὁ Θ. Παπακωνσταντίνου γράφει σὲ ἄρθρο τοῦ ἐπιγραφόμενο «Θρησκεία, Νέοι καὶ Ἐκκλησία»: «Διαθέτει καὶ σήμερα θεδαίως προνόμια σοβαρότατα ἡ Ἐκκλησία καὶ προστατεύεται νομοθετικῶς ὑπὸ τῆς Πολιτείας, μετέχουσα μέχρις ὠρισμένου βαθμοῦ τῆς ἐξουσίας. Δέν ἀρκοῦν ὅμως αὐτὰ πλέον διὰ νὰ τῆς ἐξασφαλίσουν τὴν παλαιὰν ἐκείνην καὶ ἀκατανίκητον λαβὴν ἐπὶ τοῦ ποιμνίου. Ἡ ἀπειλὴ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐλαχίστους φοβίζει... Ἡ πνευματικὴ ἐπιβολὴ καὶ τὸ κύρος δέν κατοχυροῦνται δι' ἐξωτερικῶν συμβόλων, ἀλλὰ κατακτώνται διὰ συνεχοῦς προσπάθειας καὶ ἐνεργητικῆς ἐπαφῆς μὲ τὸ δημόσιον αἶσθημα καὶ μὲ τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Ἡ διαπιστωμένη, λοιπόν, ἱκανοποιητικὴ ἀντοχὴ τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος δημιουργεῖ μεγάλας ἠθικὰς εὐθύνας διὰ τὸν ἀνώτερον κληρὸν ἰδίως, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ραθυμίαν τῶν περισσοτέρων ἐκπροσώπων του καὶ τὴν ἐμμονὴν εἰς ἄσχετα πρὸς τὸ δόγμα σχήματα, ἔχει προκαλέσει ἀνησυχητικὴν καὶ ἐπικίνδυνον διάσπασιν τῆς ψυχικῆς ἐπαφῆς τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸ ποιμνιον»¹⁰.

7. Καὶ τέλος, πῶς στεκόμαστε μπροστὰ στὴν νέα γενιά; Ποιά εἶναι ἡ διάθεσή μας; Θὰ ἀπαντήσω μὲ τὶς σκέψεις τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀνδρουσῆς κ. Ἀναστασίου: «Πρέπει τὸ συντομώτερο ν' ἀλλάξει ἡ στάσις μας ἐναντι τῶν νέων, νὰ πάψουμε νὰ τοὺς βλέπουμε μὲ τρόπο διδασκαλικὸ ἢ, ἀκόμα χειρότερο, ἀντιθετικὸ, ἐπιτιμητικὸ. Πρέπει στ' ἀλήθεια νὰ τοὺς νοιώσουμε ὡς πολυτιμώτατα κύτταρα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος καὶ νὰ τοὺς ἀποδείξουμε ὅτι παίρνουμε σοβαρὰ τὶς ἀνησυχίες, τὰ ἐρωτηματικά, τὶς σκέψεις, τὶς προτάσεις τους, τὴν κριτικὴν τους. Πολλοὶ γένοι βέβαια διατηροῦν σήμερα μὴ δυσπιστία γιὰ τὴν Ἐκκλησία»¹¹.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΔΑΝΙΗΛ ΠΟΥΡΤΣΟΥΚΛΗΣ

Ἱεροκλήρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος

10. Εἰς ἐφημερίδα «Ἀκρόπολις» τῆς 3.2.80.

11. Δημητρίου Φερόση: «Ἡ Ἐκκλησία μιλάει στὰ Νεῖτα» Ἀθήναι 1977 σελ. 133.

καὶ Πνευματικοῦ ὑπηρετήσαν ἀξιόλογοι κληρικοί, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων σήμερα κατέχουν ἐπίλεκτες θέσεις στὸν Ἐκκλησιαστικὸ ὄργανισμὸ καὶ διακρίνονται γιὰ

Ἀπὸ ἐκδρομῆ τοῦ Οἰκοτροφείου στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Ἡλείας. Διακρίνονται ὁ ἀειμνηστὸς Μητροπολίτης Ἡλείας Ἀθανάσιος, ὁ Διευθυντὴς Ἀρχιμ. Ἀνθίμος Ρούσσας, οἱ τοπικὲς ἀρχεῖς καὶ οἱ φοιτηταὶ (1970).

τὸ ἦθος καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ τους εὐρυμάθεια. Αὐτοὶ εἶναι:

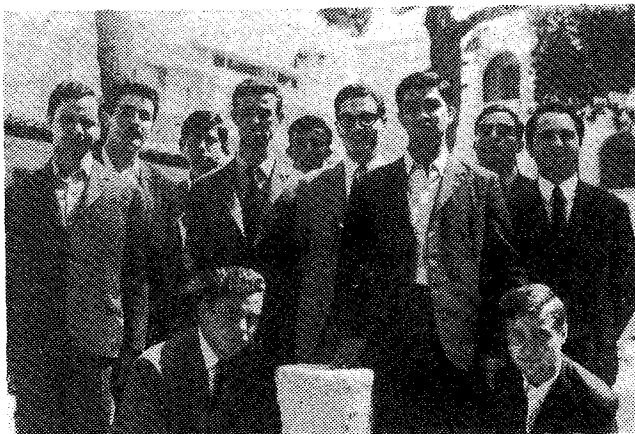
1. Ἀρχιμ. Βαρνάβας Τζωρτζιάτος, Δ)ντῆς (Μητροπολίτης Κίτρους) 1950.
2. Μητροπολίτης πρώην Λήμνου Βασίλειος Ἀτέσης, Δ)ντῆς 1950 - 1953.
3. Πρωτοπρεσβύτερος Ἰωάννης Ράμφος, Δ)ντῆς 1953 - 1965.
4. Ἀρχιμ. Παντελεῖμων Χρυσοφάκης, Ὑποδιευθυντῆς, Πνευματικὸς (σήμερα Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης) 1957 - 1958.
5. Ἀρχιμ. Τιμόθεος Παπουτσάκης, Ὑποδιευθυντῆς, Πνευματικὸς (σήμερα Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης) 1953 - 1956.
6. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Βέργης, Ὑποδιευθυντῆς, Πνευματικὸς (σήμερα Μητροπολίτης Χαλκίδος) 1960 - 1962.
7. Ἀρχιμ. Ἀγαθάγγελος Ταμπουρατζάκης, Ὑποδιευθυντῆς, Πνευματικὸς (σήμερα Μητροπολίτης Διδυμοτείχου) 1962 - 1965.
8. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Βουϊλτσος, Δ)ντῆς (σήμερα Μητροπολίτης Νέας Σμύρνης) 1965 - 1968.
9. Ἀρχιμ. Ἀνθίμος Ρούσσας, Δ)ντῆς (σήμερα Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως) 1968 - 1974.
10. Ἀρχιμ. Παντελεῖμων Μπεζενίτης, Δ)ντῆς (σήμερα Μητροπολίτης Ζακύνθου) 1974 - 1977.
11. Ἀρχιμ. Νεόφυτος Μπούμης, Δ)ντῆς (Ἱεροκήρυξ Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικαίας) 1977 - 1980.
12. Ἀρχιμ. Θεόκλητος Τσίρκας, Δ)ντῆς (Γενικὸς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Ἱ. Μ. Εἰρηνοπούλεως) 1980 - 1982.
13. Ἀρχιμ. Γρηγόριος Παπουτσόπουλος, Δ)ντῆς (σήμερα Μητροπολίτης Καστορίας) 1983 - 1984.
14. Ἀρχιμ. Νικόλαος Πρωτοπαπᾶς, Δ)ντῆς (Διευ-

θυντῆς Ὑπηρεσιῶν Ἀποστολικῆς Διακονίας) 1984 μέχρι σήμερα.

Τὸ ἔτος 1965 ὁ Πρωτοπρεσβύτερος Ἰωάννης Ράμφος ὕστερα ἀπὸ 15ετῆ ὑπηρεσία στὸ Θεολογικὸ Οἰκοτροφεῖο παραιτήθηκε καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Β' (1963 - 67) διόρισε Διευθυντὴ τοῦ Οἰκοτροφείου τὸν Ἀρχιμ. Χρυσόστομο Βουϊλτσο, Ἱεροκήρυκα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς (σήμερα Μητροπολίτη Νέας Σμύρνης), ὁ ὁποῖος παρέμεινε μέχρι τὸ 1968, ὅποτε ἐν συνεχείᾳ ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Δωδώνης, Βοηθὸς Ἐπίσκοπος τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων καὶ σημερινοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του τὸ Οἰκοτροφεῖο ἀνασυγκροτήθηκε, τὸ πρόγραμμα προσαρμόσθηκε στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ καιροῦ καὶ ἡ αὐστηρότητα τοῦ μέχρι τότε Δ)ντοῦ π. Ἰωάννου Ράμφου, μετατράπηκε στὸ πρόσωπο τοῦ νέου Δ)ντοῦ σὲ πατρικὴ στοργὴ καὶ φιλικὴ προσέγγιση.

Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1968 ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Ἱερώνυμος (1967 - 1973) διόρισε Δ)ντῆ τὸν Ἀρχιμανδρίτη Ἀνθίμο Ρούσσα, Δ)ντῆ Ὑπηρεσιῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας (σήμερα Μητροπολίτη Ἀλεξανδρουπόλεως), ὁ ὁποῖος διηύθυνε τὸ Οἰκοτροφεῖο μέχρι τὸν Ἰούλιο τοῦ 1974.

Κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ τὸ Οἰκοτροφεῖο συνέχισε τὴν ἴδια παράδοση. Ἐδέχετο φοιτητὰς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀνῆλθε σὲ 80. Οἱ φοιτηταὶ συμμετεῖχαν ἐνεργὰ στὴν κατηχη-

Στὸ προαύλιο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πετράκη μερικοὶ ἀπὸ τοὺς φοιτητὰς τοῦ Οἰκοτροφείου. Ἀπ' αὐτοὺς σήμερα κληρικοὶ εἶναι: Ἀρχιμ. Δημήτριος Μπεκιάρης, Ἀρχιμ. Ἐφραίμ Στενάκης, Ἀρχιμ. Νικόλαος Πρωτοπαπᾶς, Πρεσβ. Δημήτριος Κωστόπουλος, Πρεσβ. Βασίλειος Ἡλιάκης, Μοναχὸς Δαβὶδ Λασοχωρίτης (1970).

τικὴ κίνηση τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀκολουθοῦσαν τὸ καθιερωμένο πρόγραμμα τοῦ Οἰκοτροφείου. Εἴκοσι πέντε φοιτητὰ τὸ ἔτος 1967 ἐδίδασαν σὲ ἰσάριθμα Κατηχητικὰ Σχολεῖα τῆς πρωτευούσης καὶ μὲ τὸν παλιὸ ποῦ τοὺς διέκρινε μετέφεραν τὸ εὐαγγελικὸ μῆνυμα στὶς ψυχὰς ἑκατοντάδων παιδιῶν. Ἀπὸ ἔγγραφο τοῦ Δ)ντοῦ τοῦ Οἰκοτροφείου πρὸς τὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν πληροφοροῦμεθα γιὰ τὴ συμβολὴ τῶν φοιτητῶν τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου στὴν κατηχητικὴ κίνηση τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟΝ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΙΑΣΙΟΥ 1 - ΑΘΗΝΑΙ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13ῃ Δεκεμβρίου 1967

Π ρ ο ς

Τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν
(Γραφεῖον Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς Νεότητος)

Ἐ ν τ α ὺ θ α

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀπὸ 2)12)67 Ὑμετέρου ἐγγράφου, εὐσεβάσιως θέτομεν ἐπ' ὄψιν Ὑμῶν κατά-
στασιν ἐμφαίνουσαν τὰ ὄνόματα τῶν εἰς τὰ Κατηχητικὰ Ἀρρένων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐργαζομένων τρο-
φίμων τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου, ἔχουσαν ὡς κάτωθι:

Ὄνοματεπώνυμον	Προσόντα	Ἱερὸς Ναὸς	Τύπος Κατηχητικοῦ	Ἡμέρα καὶ ὥρα λειτουργίας
1. Ἀθαγιανὸς Ἰωάννης	Γ' Θεολογίας	Ἀγ. Ἰωάννης Θεολόγος Σεπολίων	Κατώτερον	Κυριακὴ 11 - 12
2. Ἀθανασίου Ἰωάννης	Γ' Θεολογίας	Ἀγ. Κων)νος Ἡλιουπόλεως	Μέσον	Κυριακὴ 11 - 12
3. Ἀλεξάνδης Βασίλειος	Γ' Θεολογίας	Ἀγ. Παῦλος (ὁδοῦ Ψαρῶν)	Κατώτερον	Δευτέρα 3 - 4
4. Δρακονταειδῆς Διονύσιος	Γ' Θεολογίας	Ἀγ. Φωτεινὴ Ἰλιουσοῦ	Κατώτερον	Κυριακὴ 11 - 12
5. Κατωπόδης Ἀντώνιος	Γ' Θεολογίας	Ἀγ. Γεώργιος Παλ. Ἡρακλείου	Κατώτερον	Κυριακὴ 11 - 12
6. Κλαυδιανὸς Διονύσιος	Γ' Θεολογίας	Ἀγ. Γεώργιος Παλ. Ἡρακλείου	Μέσον	Κυριακὴ 11 - 12
7. Κεσελόπουλος Ἀνέστης	Γ' Θεολογίας	Ἀγ. Ἀνάργυροι Ν. Σμύρνης	Κατώτερον	Κυριακὴ 11 - 12
8. Λάζαρης Διονύσιος	Δ' Θεολογίας	Ἀγ. Τριάς Ἀμπελοκήπων	Μέσον	Κυριακὴ 11 - 12
9. Μακρῆς Νικόλαος	Δ' Θεολογίας	Ἀγ. Ἰωάννης Θεολόγος Σεπολίων.	Μέσον	Κυριακὴ 11 - 12
10. Μεσημέρης Ἰωάννης	Δ' Θεολογίας	Ἱ. Ν. Παν. Μαριμαριωτίσσης Χαλ.	Μέσον	Κυριακὴ 11 - 12
11. Μπαλτσῆς Κων)νος	Β' Θεολογίας	Ἀγία Τριάς Ἀμπελοκήπων	Κατώτερον	Δευτέρα 3 - 4
12. Νταλιάνης Στέφανος	Β' Θεολογίας	Ἀγ. Βαρβάρα Αἰγάλεω	Κατώτερον	Κυριακὴ 12 - 1
13. Νταλιάνης Στέφανος	Β' Θεολογίας	Ἀγ. Βαρβάρα Αἰγάλεω	Μέσον	Κυριακὴ 11 - 12
14. Οἰκονόμου Μιχαήλ	Ἐπὶ πτυχίῳ Θεολογ.	Ἀγ. Νικόλαος Καισαριανῆς	Μέσον	Κυριακὴ 11 - 12
15. Οἰκονόμου Χρῖστος	Β' Θεολογίας	Ἀγ. Τριάς Κεραμεικοῦ	Κατώτερον	Κυριακὴ 11 - 12
16. Παλούκας Παῦλος	Β' Θεολογίας	Ἀγ. Νικόλαος Πευκακίων	Μέσον	Κυριακὴ 11 - 12
17. Παπαευθυμίου Ἀνδρέας	Β' Θεολογίας	Ἀγ. Τριάς Ἀργυρουπόλεως	Μέσον	Κυριακὴ 11 - 12
18. Παπαϊωάννου Ἀνδρέας	Ἐπὶ πτυχίῳ Θεολογ.	Ἱ. Ν. Χρυσ)τίσσης (Αἰόλου)	Μέσον	Κυριακὴ 11 - 12
19. Παπανικολάου Παναγ.	Β' Θεολογίας	Κοίμησις Θεοτόκου Ἡλιουπόλεως	Κατώτερον	Κυριακὴ 11 - 12
20. Παναγιωτόπουλος Παναγ.	Β' Θεολογίας	Τ'μ. Σταυρὸς Ν. Κυψέλης	Κατώτερον	Κυριακὴ 11 - 12
21. Σπανὸς Νικόλαος	Β' Θεολογίας	Ἀγ. Τριάς Χολαργοῦ	Κατώτερον	Κυριακὴ 11 - 12
22. Τζέρπος Δημήτριος	Β' Θεολογίας	Ἀγ. Παῦλος (ὁδοῦ Ψαρῶν)	Μέσον	Κυριακὴ 11 - 12
23. Τσιτράς Νικόλαος	Β' Θεολογίας	Ἀγ. Κων)νος Ἡλιουπόλεως	Κατώτερον	Κυριακὴ 11 - 12
24. Χατζῆζαχαρίου Ἀναστ.	Α' Θεολογίας	Κοίμησις Θεοτόκου Παλ. Φαλήρου	Κατώτερον	Σάββατον 4 - 5
25. Ψυχογιὸς Ἀθανάσιος	Α' Θεολογίας	Ἀγ. Κων)νος Ὀμονοίας	Κατώτερον	Κυριακὴ 11 - 12

Μετὰ θαυμάσιου σεβασμοῦ

Ὁ Διευθυντῆς

ἄ.α.

Χ. ΑΡΓΥΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Νέα ὄθησις δόθηκε ἀπὸ τοὺς νέους Διευθυντὰς στὸν πνευματικὸν καταρτισμὸν τῶν οἰκοτρόφων καὶ ἐπὶ τὴν διοργάνωσιν ἐκδηλώσεων. Στὴν πλήρη ἐπιτυχία τῶν προγραμμάτων κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῆι ἡ συμβουλὴ τοῦ ἀκούραστο ἐπιμελητοῦ Θεολόγου κ. Χρήστου Ἀργυρακόπουλου, ὁ ὁποῖος νύ-
κα καὶ ἡμέρα δὲν ἔπαυσε νὰ εὐρίσκειται κοντὰ στὰ παιδιά καὶ νὰ ἐπιλύει μετὰ κατανόησιν καὶ στοργῆν τὰ προβλήματα τοῦ. Ἀνάμεσα στίς πολλὰς ἐκδηλώσεις τῆς περιόδου αὐτῆς ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἡ ἐκ-
δήλωσις τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου ἐπὶ τὴν αἴθουσαν

τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσός» ἐπὶ τὴν μνήμην τοῦ Ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε' Πατριάρχου Κων)πόλεως, μετὰ ὁμιλητὴν τὸν Δ)ντὴ τοῦ Οἰκοτροφείου Ἀρχιμ. Ἀνθίμου Ρούσσα καὶ μετὰ τὴν συμμετοχὴν τῆς χορωδίας τῶν οἰκοτρόφων ποὺ ἔψαλε μετὰ πολλὴν ἐπι-
τυχία ὕμνους σχετικούς μετὰ τὸν τιμώμενον ἅγιον.

(Συνεχίζεται.)

Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ
Διευθυντῆς Ἱερῶν Ἀποστολικῆς Διακονίας

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΚΟΠΕΛΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΙΣΟΔΩΤ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ (1830)

Εἰς ἰδιωτικὸν ἀρχεῖον τῆς γῆσου ἡμῶν Σκοπέλου εὐρέθη ἡ κάτωθι ἀνέκδοτος Ἐγκύκλιος, τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν ὁ Ἐπίσκοπος Σκοπέλου καὶ Σκιάνου Εὐγένιος, πρὸς κληρὸν καὶ λαὸν τῆς ἐπαρχίας του, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1830.

Ἡ Ἐγκύκλιος αὕτη, τὴν ὁποίαν ἐκδίδομεν ὡς ἔχει, εἶναι γεγραμμένη ἐπὶ τῆς προσθήκας ὄψεως ἀπλοῦ χάρτου διαστ. 400 X 310 χιλ. ὑπὸ τῆς ἰδίας χειρὸς, τοῦ Ἐπισκόπου Εὐγενίου.

† Ἐπιτιμίατοι κληρικοί, εὐλαβέσαιοι ἱερεῖς, οἰκίατοι ἱερομόναχοι, χρήσιμοι προεσιῶτες, κ(αὶ) Γέροντες κ(αὶ) λοιποὶ / ἀπαξ ἅπαντες Χριστιανοὶ τῆς Ἐπαρχίας ταύτης. Χάρις εἴη ὑμῖν, κ(αὶ) Εὐχὴ ἀπὸ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ, εὐλογία κ(αὶ) συγχώρησις. / Γνωστὸν ἔστι τοῖς πάσιν, διὰ οἱ Ἀρχιερεῖς, ὡς Ἐκκλησιαστικοὶ ποιμένες, τῶν λογικῶν προβάτων χρέος ἔχουσιν ἀπαραίτητον νὰ / διδάσκωσι πάντοτε τὰ λογικὰ πρόβατα, δηλ.(αὐτῶν) τοὺς εἰσεβεῖς Χριστιανούς. Πλὴν κατὰ τὸ χρέος αὐτῶν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ποιμένων, ἦγον τῶν Ἀρχιερέων, τὸ αὐτὸ χρέος ἔχουσι κ(αὶ) οἱ Χριστιανοὶ νὰ ὑπακούωσι αὐτούς, κ(αὶ) νὰ δέχονται μετὰ πάσης θελήσεως τοὺς λόγους τῶν / κ(αὶ) παραγγελίας τῶν, ὡς ἐκ Θεοῦ λεγομένας. Διότι λέγει ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον. «Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, κ(αὶ) ὁ ἀπειθῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀπειθεῖ. Κ(αὶ) ὁ ἀπειθῶν ἐμὲ ἀπειθεῖ τὸν πέμψαντά μεν»¹. «Ὅθεν διὰ νὰ μὴ φανῆτε ἀπειθεῖς κ(αὶ) παρήκοοι, / κατὰ τὸν θεῖον λόγον, πρέπει λοιπὸν νὰ εἰσθε εὐπειθεῖς κ(αὶ) ὑπήκοοι εἰς τὰ ἱερὰ λόγια, ὡς Ἐκκλησιαστικὰ νάματα, κ(αὶ) ὀφέλιμα ψυχῆς / κ(αὶ) σώματος. Ἀγκαλὰ καθ' ἐκάστην πρέπει ὁ κάθε Χριστιανὸς νὰ φυλάττῃ τὴν Χριστιανικὴν τάξιν, ὡς εἶναι διορισμένον, κ(αὶ) / νὰ κάμνῃ τὰ καλὰ ἔργα, κατὰ τὰς παραγγελίας τῶν ἱερῶν νόμων, διὰ νὰ εἶναι ἀμέτοχος τῶν κακῶν ἔργων, κ(αὶ) ὡς καλὸς Χριστιανὸς / νὰ βοηθῆται παρὰ Θεοῦ εἰς ὅλα τὰ ἔργα του, κατὰ τὸν ψαλμῶδον Δαβὶδ², πάση ὁδῶ, ὅθ' εἴαν πορευθῆ. Ἄλλ' ἐπειδὴ τώρα μετὰ τὴν βοήθειαν / τοῦ ἁγίου Θεοῦ, μέλλομεν νὰ ἐμβῶμεν εἰς τὸ στάδιον³ τῆς ἁγίας Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, εἰς τὸ ὁποῖον αὐτὸ ἔχομεν νὰ ἀντιπαλεύσω / μεν τὰ ἄλογα πάθη, διὰ νὰ ξελαγαρίσωμεν, κ(αὶ) ψυχὴν κ(αὶ) σῶμα

ἀπὸ τὰς βλαβερὰς ἁμαρτίας, δι' αὐτὸ τοῦτο κάθε Χριστιανός, πρέπει νὰ πάρῃ μέτρα Χριστιανικὰ προῶτον μὲν νὰ φυλάττῃ τὴν νηστείαν, ὡς οἱ πνευματοφόροι Ἀπόστολοι, κ(αὶ) θεοὶ Πατέρες⁴. Δεύτερον νὰ συντρέχωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καθ' ἐκάστην, διὰ νὰ προσεύχωνται, ἀκούοντες τὴν ἱερὰν ἀκολουθίαν. Κ(αὶ) τρίτον / νὰ ταπεινῶνται ὁ καθείς, χωρὶς νὰ ὑπερηφανεύεται, διότι ὅποιος ταπεινῶνται, ἐξυψώνεται τὸν Θεόν, καθὼς λέγει ὁ Προφητὴν Ἰσαΐας / Δαβὶδ. «Ἐν τῇ ταπεινώσει ὑμῶν, ἐμνήσθη ὑμῶν ὁ Κύριος»⁵. «Ὅθεν ἰδοὺ κατὰ τὸ χρέος μας, Σᾶς διδάσκωμεν, κ(αὶ) Σᾶς συμβουλεύωμεν παιρικῶς, ὅπου εἰς τὸ ἐξῆς, νὰ ἀφήσετε τὰ κακὰ ἥθη, δηλαδὴ τὸν φθόνον, τὸ μῖσος, τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν ὑψηλοφροσύνην / τὴν ἀδικίαν, τὴν κλεψίαν, τὰς πορνείας, τὰς μοιχείας, τοὺς ψευδορκισμούς, τὴν ζηλοφθονίαν, τὴν κακίστην μέθην, τὴν κοιλιοδουλίαν, κ(αὶ) ὅσα ἄλλα τοιαῦτα αἰσχρὰ κ(αὶ) παράνομα. Κ(αὶ) νὰ ἀρχίσθητε τὴν νηστείαν καθαρὰν, χωρὶς λάθη ὅλην τὴν κάθε ἐβδομάδα, ἔξω ἀπὸ Σαββατοκύριακον, ὡς εἶναι διορισμένον⁶. Νὰ συντρέχητε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ νὰ προσεύχεσθε διὰ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν Σας, νὰ εἰρηνεύετε ἕνας τοῦ ἄλλου, ὡς προστάζει ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός⁷. Διότι ἡ ἀγάπη ἐν τῷ μετὰξὺ Σας εἶναι ὁ Θεὸς (λέγει ὁ Θεὸς διὸ ἡ ἀγάπη εἶναι Θεὸς⁸) / ὡς λέγει τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον / κ(αὶ) «ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, ἐν τῷ Θεῷ / μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ»⁹. Τί λοιπὸν καλλιώτερον ἀπὸ τοῦτο, νὰ ἔχετε ἀγάπην ἀναμεταξύ Σας, διὰ νὰ εἰσθε μετὰ τὸν Θεὸν μαζί; / Ἡ ἔχθρα φανερόν, διὸ εἶναι τοῦ διαβόλου, ὁ ὁποῖος πάσχει μετὰ κάθε λογῆς τρόπου νὰ κολάζῃ τοὺς ἀνθρώπους. Διὰ τοῦτο λοιπὸν κάθε Χριστιανός, χρέος ἔχει νὰ προσπαθῆ μετὰ ὅλας τὰς δυνάμεις του, ὅπου κάμνωσιν τὰ καλὰ ἔργα, κατὰ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς παραγγελίας, νὰ νικᾷ τὰς πανουργίας τοῦ διαβόλου. Ὅπου καὶ ἐδῶ νὰ τὸν βοηθῆ ὁ Θεὸς εἰς ὅλας τὰς ἐργασίας του, κ(αὶ) εἰς τὴν ἄλλην αἰώνιον / ζωὴν νὰ ἀπολαύσῃ ἐκεῖνα τὰ ἀνελέητα ἀγαθὰ. Οὕτω ποιήσατε εὐλογημένοι Χριστιανοί, ὡς τέκνα πνευματικά, κ(αὶ) πειθή/για, ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις κ(αὶ) τὸ ἀπειρον ἔλεος, ὅν τῇ εὐχῇ κ(αὶ) εὐλογίᾳ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος εἴη μετὰ

1. Λκ. 10,16.

2. Ψαλμ. 1,1· 118, 1-3· 127,1.

3. Κυριακὴ Τυρινῆς, Στιχ. Ἰδιόμελον Αἰνων, ὄρα Τριῶδον (ἐκδ. Ἀποστ. Διακονίας, ἔτ. 1960) σ. 70 «Τὸ στάδιον τῶν ἀρετῶν ἠνεύκται...».

4. Ἀγαπίον ἱερομονάχου - Νικοδήμου μοναχοῦ, Πηδάλιον, Ἐν Ἀθήναις 21841 σ. 51 ἔξ.

5. Ψαλμ. 135,23.

6. Ὁρα Πηδάλιον, ἐνθ' ἄνωτ, σ. 46-47.

7. Ἰωάν. 14,27.

8. Α' Ἰωάν. 4, 8-9.

9. Α' Ἰωάν. 4,16.

πάντων ὕμῶν. Ἀμήν. / 1830 Φευρ(ουαρίου) 8 / Ἐν Σκοπέλω. / Ὁ Σκοπέλου Εὐγένιος, καὶ ἐν Χ(ριστι)ῶ εὐχέτης. / Πρὸς τοῦτοις κατὰ τὴν παλαιὰν αἰσχρὰν συνήθειαν νὰ μὴν τολμήσῃ νὰ γίνῃ κἀνένας μονιζοῦνα τὴν Καθαρὰν Δευτέρα διότι ἔχει νὰ παιδευθῇ κ(αὶ) Ἐκκλησιαστικῶς. Κ(αὶ) ἰδοὺ ὁποῦ σὰς δίδωμεν κ(αὶ) ταύτην τὴν εἶδηον.

1. Ὁ Ἐπίσκοπος Εὐγένιος ἀνήλθε εἰς τὸν Θρόνον τῆς μικρᾶς ἐπαρχίας του τὸ ἔτος 1797 μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ ἐκ Ζαγοράς προκατόχου τοῦ Ἐπισκόπου Ματθαίου¹⁰. Ἠτύχησεν δὲ νὰ διαποιμάνῃ τὴν Ἐπισκοπὴν Σκιαθοῦ, Σκοπέλου καὶ Τρικκέρων¹¹, ἐπὶ τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἔτη, ἤτοι μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τὴν 6ην Ὀκτωβρίου 1842¹². Σημειώτεον ὅτι, ἡ πολίχνη Τρίκκερι, ἢ, ἐπὶ τῆς χερσονήσου Μαγνησίας, κειμένη, προσηρτήθη τῇ Ἐπισκοπῇ Σκιαθοῦ καὶ Σκοπέλου, ἅμα τῇ ἀναλήψει τῶν καθηκόντων τοῦ Εὐγενίου κατὰ τὸ ἔτος 1797¹³. Μέχρι τότε τὸ Τρίκκερι ἦτο Ἐξαρχία Πατριαρχική¹⁴.

2. Ἡ ἀνωτέρω Ἐπισκοπικὴ Ἐγκύκλιος τυγχάνει ἐκ τῶν ὀλίγων Ἀρχιερατικῶν Ἐγγράφων τοῦ ὡς ἄνω Ἱεράρχου Εὐγενίου, τὰ ὁποῖα διεσώθησαν, πλὴν ὅμως ἐγκατεσπαρμένα εἰς διαφόρους συλλογὰς καὶ ἀρχεῖα. Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ, τὸ ἀρχεῖον τῆς Ἐπισκοπῆς Σκιαθοῦ καὶ Σκοπέλου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Εὐγενίου καὶ τῆς παραλαβῆς του ὑπὸ τοῦ Γραμματέως, τοῦ Ἐπισκόπου, ἱεροδιακόγου Ἱεροθέου Λοῖζου¹⁵, ἀπωλέσθη. Ὡς γνω-

10. Ἀρχιεοφ. Οἰκουμ. Πατριαρχεῖου Κῶδ. Θ' σ. 99, ὅπου καὶ τὸ ὑπόμνημα Ἐκλογῆς τοῦ Ἐπισκόπου Εὐγενίου. Περὶ τοῦ (πρώην) Σκιαθοῦ καὶ Σκοπέλου Ματθαίου βρα εἰς Ἰω. Ν. Φραγκούλα, Σκιαθίτικα, Α' Ἱστορία τῆς Σκιαθοῦ, Ἀθήνα 1978 σ. 173 - 74.

11. Τὸν τίτλον τοῦτον τοῦ Ἐπισκόπου Εὐγενίου διασωζεὶ ὁ λόγιος Σκοπελίτης Νικ. Γ. Γεωργάρας βρα μελέτην του, Ὁ Βυζαντινὸς ναὸς τῆς Ἐπισκοπῆς ἐν Σκοπέλω, ἐν Ἐπετ. Παρισσοῦ, τ. 9 (1906) σ. 27 σημ. 1.

12. Μητρ. πρώην Ἀθήνου Βασιλείου Ἀτέση, Ὁ Σκοπέλου Εὐγένιος, περ. «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» τ. 31 (1954) σ. 87 καὶ Γ.Α.Κ. Ὁθωνικὸν Ἀρχεῖον L φακ. 14 ἀρ. ἐγγρ. 2919/23 Ὀκτ. 1842.

13. Τοῦτο πληροφοροῦμεθα καὶ ἐκ τοῦ καταστάχου τοῦ Ἐπισκόπου Εὐγενίου τῶν ἐτῶν 1797 - 1815.

14. Τρ. Ε. Εὐαγγελίδου, Ἡ νῆσος Σκιάθος, ἐν Ἀθήναις 1913 σ. 71 σημ. 2.

15. Ὅτι, ὁ ἐν λόγῳ Ἱεροδιάκονος - Γραμματεὺς Ἱεροθέος ἐκράτει τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἐπισκοπῆς πληροφοροῦμεθα ἐκ τῆς, ἀπὸ 7 Ὀκτ. 1842, (ἐπομένης τῆς κοιμήσεως τοῦ Ἐπισκόπου Εὐγενίου) ἐπιστολῆς, ἣν ἀπέστειλε ὁ τότε Δῆμαρχος Σκοπέλου Ἰω. Γεωργάρας πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, ὅπου μετὰ τῶν ἄλλων ἀνεφέρεται: «Ἐπὶ τέλους δὲ προσθέτομεν ὅτι τ' ἀρχεῖα τῆς Ἐπισκοπῆς εὐρίσκονται πρὸ τοσοῦτων ἐτῶν εἰς χεῖρας του (= τοῦ Ἱεροθέου)...» πρ. Ἀθήνου Βασιλείου Ἀτέση, Ὁ Σκοπέλου Εὐγένιος, ... ἐνθ' ἄνωτ. σ. 87.

Περὶ τοῦ Ἱεροθέου βρα μελέτη μας, Ἐνοριακοὶ ναοὶ καὶ

στὸν ἔχει ἀπὸ καιροῦ ἀπολεσθῆ καὶ τὸ ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Σκοπέλου, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

3. Ἡ ἀποστολὴ τῆς ὡς ἄνω Ἐγκυκλίου ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως, πρὸς τὰς Ἐνορίας τῶν νήσων Λιαδρόμια, Σκοπέλου καὶ Σκιαθοῦ, ὡς καὶ πρὸς τὰς ἐνορίας τῆς πολίχνης Τρίκκερι καὶ κατ' ἀκολουθίαν πρὸς τὰς, ἐν ἐνεργείᾳ, ὑπαρχούσας Ἱεράς Μονὰς¹⁶ τῆς Ἐπισκοπῆς, ἐγένετο κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς εἰσόδου τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς ἢ ὁποῖα, σημειωθήτω, τὸ ἔτος ἐκεῖνο (1830) ἤρχετο ἀπὸ τῆς 11ης Φεβρουαρίου (ἡμέραν τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας).

4. Τὸ κείμενον τῆς Ἐγκυκλίου φαίνεται ὅτι συγτάχῃ ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Ἐπισκόπου. ἔχει γραφῆ δὲ, μὲ ἀπλᾶ νοήματα, σαφῆνειαν καὶ ὕφος διδασκικὸν καὶ παραινετικόν.

Τὰ λάθη τοῦ κειμένου εἶναι ἐλάχιστα, ἐνῶ ἐντύπωνιν προκαλοῦν γλωσσικοὶ τινες ἰδιωματισμοὶ (ὅπως, «ἐξαλαγαρίσωμεν», «ἄγκαλα», «μουτζούρες» κ.λπ.), οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὴν ρίζαν των εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς Τουρκοκρατίας.

Ἐν κατακλείδι, ὁ Ἐπίσκοπος δι' αὐτῆς προσπάθει νὰ διδάξῃ τὸ ποιμνιὸν του, ποῖον εἶναι τὸ νόημα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ πῶς ὀφείλει ὁ εὐσεβὴς νὰ διέλθῃ τὸν καιρὸν τοῦτον τῆς μετανοίας.

Ἐκ παραλλήλου δίδει τὰς ἀπαραιτήτους συμβουλὰς, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολιτείαν τοῦ Ὁρθοδόξου χριστιανοῦ, συνιστῶν εἰς αὐτόν, ὅπως ἔχῃ τὴν, ὑπὸ τοῦ Κυρίου διδασχθεῖσαν, ἀγάπην καὶ ταπεινώσιν, ὡς καὶ τὴν ἀπαιτουμένην ὑπακοὴν πρὸς τὰ «ἱερά λόγια» διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἀφήσῃ «τὰ κακὰ ἥθη».

Τέλος δίδει καὶ τὰς, περὶ τοῦ τρόπου νηστείας καθ' ὅλην τὴν περίσδον τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, πρακτικὰς συμβουλὰς, μὴ λησιμονῶν νὰ ὑπενθυμίσῃ τὸ πῶσον ἐφάμαρτος τυγχάνει, ἢ, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας, μεταμπίσεις («μουτζούρες»)¹⁷.

Πρεσβύτερος Κ. Ν. ΚΑΛΛΙΑΝΟΣ

ἔφημέριον στῆ νῆσο Σκόπελο τὸ ἔτος 1833, ἀνατ. ἐκ τοῦ περ. «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» ἔτ. 1985 σ. 14-15.

16. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὰς νήσους τῶν Βορ. Σποράδων, ἔζων καὶ τινες πάρονκοι, Ἁγιορεῖται πατέρες. Α.χ. εἰς Σκόπελον συναντῶμεν τοὺς ἡγουμένους τῶν Ἀθωνικῶν Μονῶν Διονυσίου, Στέφανον Ἱερομόναχον καὶ Ξενοφῶντος, Παῖσιον Ἱερομόναχον οἱ ὅποιοι διέμενον μὲ τὰς μικρὰς συνοδείας των εἰς τὰ ἐν Σκοπέλω Μετόχιά των, Φανερωμένη καὶ Μονὴν Μεταμορφώσεως. Γ.Α.Κ. Μον. φ. 523 ἐγγρ. τῆς 27ης/7/1830 Ε.Β.Ε. Ἀρχ. Δρόσου Μανσόλα ἀρ. ἐγγρ. 3125/2053/20.8.1830.

17. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ὑπάρχει μέχρι σήμερον εἰς τὴν Σκόπελον διὰ τὴν Σκιάθον βρα Οἰκονόμου. Γ. Α. Ρήγα, Σκιάθου Λαϊκὸς πολιτισμὸς καὶ παράδοσις, τεύχ. Δ' Θεσσαλονίκη 1970 σ. 405.

Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

(Βάσει τῶν παραμυθητικῶν ἐπιστολῶν του)

α) ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ἀπόφαση καὶ νόμος τοῦ Θεοῦ πού ἰσχύει ἀπὸ τότε πού πρωτοεμφανίστηκε στὴ γῆ τὸ ἀνθρώπινο γένος, καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς πού νὰ ἐξαίρεται ἀπὸ αὐτὸ τὸ νόμο³⁶.

β) ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι ἡ τελικὴ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀπλῶς ἡ μετάβασή του ἀπὸ τὰ φθαρτὰ στὰ αἰώνια, ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανὸ ὅτι χριστιανικὴ ἐλπὶδα τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς αἰώνιας ζωῆς κοντὰ στὸ Θεὸ μπορεῖ νὰ μᾶς δώσει τὴ δύναμη στὶς δύσκολες στιγμὲς τοῦ θαυμάτου πένθους μᾶς νὰ λέμε (μαζὶ μὲ τὸν Μ. Βασίλειο) ὅτι «οὐκ ἀπεστερήθημεν (τοῦ οἰκείου μας), ἀλλ' ἀπεδώκαμεν τῷ χρήσαντι· οὐδὲ ἠφανίσθη αὐτοῦ ἡ ζωὴ, ἀλλ' ἐπὶ τὸ βέλτιον διημερίσθη· οὐ γὰρ κατέκρυψε τὸν ἀγαπητὸν ἡμῶν, ἀλλ' οὐρανὸς ὑπεδέξατο. Μικρὸν ἀνακαμίνωμεν καὶ συνεσάμεθα τῷ ποθομένῳ»³⁷.

γ) ὅτι ἡ φροντίδα μᾶς νὰ εὐαρεστήσουμε στὸν Κύριο καὶ ἡ λαχτάρια μᾶς νὰ θρεθοῦμε στὰ δε-

ξιὰ Του κατὰ τὴν τελικὴ κρίση μπορεῖ νὰ ἀπορροφήσουν τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά μας, μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ «ἐπισκοτισθῇ» ἡ λύπη μᾶς καὶ νὰ μὴν «καταποθοῦμε» ἀπὸ αὐτὴν³⁸.

δ) ὅτι ἡ ὑπομονὴ πού θὰ ἐπιδείξει κανεὶς στὶς θλίψεις αὐτῆς τῆς ζωῆς ἔχει πλοῦσια ἀπὸ τὸ Θεὸ τὴν ἀνταπόδοση³⁹. Καὶ

ε) ὅτι ὁ Θεὸς προνοεῖ γιὰ ὅλα, ἀκόμα καὶ γιὰ τὸ πότε θὰ ἔρθει κανεὶς στὴ ζωὴ καὶ πότε θὰ φύγει ἀπὸ αὐτὴν⁴⁰, ὅτι δὲ ἐπιτρέπει νὰ συμβεῖ στὸν ἀνθρώπο εἶναι γιὰ τὸ πραγματικὸ καλὸ του, γιὰ τὸ αἰώνιο πνευματικὸ του συμφέρον, ὅσο κι ἂν τοῦτο, πρὸς τὸ παρόν, μᾶς πονάει πολὺ («ἄπτεται τῆς ἀσθενείας ἡμῶν») ⁴¹. Ἰδιαιτέρως, ὁ πρόωρος θάνατος μι-

38. Βλ. 55, 360, 34-39: «...μεριμνῶσα περὶ τοῦ πῶς εὐαρέστως τῷ Κυρίῳ τὸν λειπόμενον ἑαυτῆς χρόνον διενέγκης καλὴν ἀσχολίαν ἐπινοήσῃ τοῖς λογισμοῖς. Ἡ γὰρ ἐτοιμασία τῆς ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπολογίας καὶ σπουδῆ τοῦ εὐρεθῆναι ἡμᾶς ἐναριθμίου τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἰκανὴ ἐστὶν ἐπισκοπήσῃ τῇ λύπῃ ὥστε μὴ καταποθῆναι ἡμᾶς ὑπ' αὐτῆς». Πρβλ. καὶ 55, 338, 39-41: «μετάθεθι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν παρόντων ἐπὶ τὴν τῶν μελλόντων μεριμνῶν, ὥστε καταξιωθῆναι δι' ἔργων ἀγαθῶν τὸν ὄμιον αὐτῶ τῆς ἀναπαύσεως τόπον καταλαβεῖν». 55, 359, 33-34: «τῆς λύπης τὸ βάρος ὁ λογισμὸς ἡμῶν ἀποσεισάμενος τὴν περὶ τοῦ πῶς ἡμᾶς προσήκε πρὸς τὸ ἐφεξῆς εὐαρεστεῖν τῷ Κυρίῳ φροντίδα μεταλαβέτω».

39. Βλ. 55, 360, 27-29: «Ἐπειτα καὶ ἐκεῖνο εἰδέναι σε δοῦλαμαι, ὅτι ὁ μὴ ὑποπεσὼν ταῖς θλίψεσιν, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος τῆς λύπης τὸ βάρος ἐνεργῶν μεγάλῃ ἔχει παρὰ τῷ Θεῷ τῆς ὑπομονῆς τὴν ἀντίδοσιν». 55, 19, 5-6: «...τῆς μεγάλης ὑπομονῆς μεγάλοι παρὰ τῷ Ἀθλοθέτῃ οἱ στέφανοι τῆς δόξης ἀπόκεινται». 55, 20, 30-31: «μεγάλοι οἱ παρὰ τοῦ Κυρίου μισθοὶ τοῖς ὑπομένοσιν ἀπακαίμενοι». 55, 20, 24-25: «Νῦν πάρεστί σοι καιρὸς διὰ τῆς ὑπομονῆς τὴν μερίδα τῶν μαρτύρων λαβεῖν». 55, 20, 19-21: «καταδεξόμεθα τὸ συμβᾶν δυσαναχαγετοῦντες γὰρ οὔτε τὸ γενόμενον διορθώμεθα καὶ ἑαυτοὺς προσκόλλωμεν». 55, 134, 14-18: «Ὡς γὰρ τοὺς ἀθλητὰς οἱ τῶν ἀγῶνων κάματοι τοῖς στεφάνοις προσάγουσιν, οὕτω καὶ τοὺς χριστιανούς ἢ ἐν τοῖς πειρασμοῖς δοκιμασία πρὸς τὴν τελείωσιν ἄγει, ἐὰν μετὰ τῆς πρεπούσης ὑπομονῆς ἐν εὐχαριστία πάσῃ τὰ οικονομούμενα παρὰ τοῦ Κυρίου καταδεξόμεθα». 55, 339, 4-5: «Ἐπὶ πᾶσι πρὸς τὸν μέγαν τῆς ὑπομονῆς μισθὸν ἀπόδελψον, τὸν παρὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ἀνταπόδοσει τῶν θεδιωμένων ἡμῖν ἐπηγγελμένων». 55, 19, 22-24: «Ἡμέτερον ποιήσωμεν τὸ θαῦμα τοῦτο (τὴν ὑπομονὴν τοῦ Ἰωβ)· ἴσος ὁ μισθὸς παρὰ τὸ δικαίου Κριτοῦ τοῖς τὰ ἴσα ἐπιδοκνημένους ἀνδραγαθήματα».

40. Βλ. 55, 358, 15-16: «Θεὸς ὁ τὰ ἡμέτερα οικονομῶν, ὁ τὰς τῶν χρόνων ὀρθοθεσίας ἐκάστην νομοθετῶν, ὁ ἀγχιῶν εἰς τὴν ζωὴν ταύτην, αὐτὸς καὶ μετέστησεν».

41. Βλ. 55, 134, 18-25: «Ἀγαθότῃ Δεσπότης διοικεῖται τὰ πάντα. Οὐδὲν τῶν συμβαινόντων ἡμῖν ὡς λυπηρὸν ὑποδέχεται ἀπὸ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν τῷ πρὸς τὸν παρόν ἔπιπται τῆς ἀσθενείας ἡμῶν. Εἰ γὰρ καὶ τοὺς λόγους ἀγνοοῦμεν, καθ' οὓς ἕκαστον τῶν γινομένων ὡς καλὸν παρὰ τοῦ Δεσπότης ἡμῖν ἐπάγεται· ἀλλ'»

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 221 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

36. Βλ. 55, 338, 11-15: «Πάντοτε μὲν οὖν χρήσιμον τὸ τῶν Γραφῶν διδασκαλίον, μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων καιρῶν. Μνήσθητι τοίνυν τῆς τοῦ κτιστοῦ ἡμᾶς ἀποφάσεως δι' ἣν πάντες ἐκ τῆς γῆς φύντες πάλιν εἰς γῆν ὑποστρέφομεν, καὶ οὐδεὶς οὕτω μέγας ὥστε βελτίων φανῆναι τῆς διαλύσεως». 55, 357, 29-30: «Ἐαυτοὺς δὲ ἐνουθετήσωμεν μετρίως φέρον ταῦτα ἐκ τῆς παλαιᾶς τοῦ Θεοῦ ἀποφάσεως συγκατηθέντα τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων». 55, 360, 12-13: «Ἡ δὲ ἐπὶ τοῖς συμβᾶσι παραμυθία τίς; Πρῶτον μὲν ἡ ἐξ ἀρχῆς κεκρατηκυῖα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν νομοθεσία, τὸ χρῆναι πάντως τὸν εἰς γένεσιν παρελθόντα τοῖς καθήκουσι χρόνοις ἀπιέναι τοῦ βίου». 55, 359, 1-3: «δεῖ... πρὸς νόμον Θεοῦ πάλαι κεκρατηκότα, τὸν ἐλθόντα εἰς γένεσιν τοῖς καθήκουσι χρόνοις πάλιν ὑπεξελθεῖν καὶ ψυχὴν ἐκάστην λειτουργήσασαν τῷ βίῳ τὰ ἀναγκαῖα εἶτα τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος ἀπολύεσθαι». 55, 338, 3-5: «Ἄλλ' ὅμως ἐλογισάμεθα ὅτι ἀνθρώπος ὢν καὶ λειτουργήσας τῷ βίῳ τούτῳ τὰ ἐπιβάλλοντα τοῖς καθήκουσι χρόνοις πάλιν ὑπὸ τοῦ οικονομούντος τὰ ἡμέτερα Θεοῦ προσελήφθη».

37. Βλ. 55, 19, 24-27. Πρβλ. καὶ 55, 19, 3-5: «Πρὸσταγμα Θεοῦ ἐστὶ τὸ μὴ λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς κεκοιμημένοις τοῖς εἰς Χριστὸν πεπιστευκότας, διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως». 55, 51, 13-14: «Αὐτὸς μὲν πρὸς τὴν μακαρίαν ζωὴν ἀρθεὶς ἀφ' ἡμῶν οἴχεται». 55, 359, 25-27: «Πρὸ πάντων δὲ σε τὸ τῆς ἀναστάσεως δόγμα ψυχαγωγῆσάτω χριστιανὸν ὄντα καὶ ἐπ' ἐλπίδι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τὴν ζωὴν διεξάγοντα». 55, 134, 26-31: «Εἰ μὲν γὰρ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἢ τῶν χριστιανῶν ἐλπίς περιώριστο, εἰκότως χαλεπὸν ἂν ἐνομισθῆ τὸ θάπτον διαζευχθῆναι τοῦ σώματος· εἰ δὲ ἀρχὴ τοῦ ἀληθινοῦ βίου τοῖς κατὰ Θεὸν ζῶσιν ἐστὶ τὸ τῶν δεσμῶν τούτων τῶν σωματικῶν τὴν ψυχὴν ἐκλυθῆναι, τί λυτούμεθα ὡς καὶ «οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα»; Παρακλήθητι οὖν μὴ ὑποπεσεῖν τοῖς πάθεσιν, ἀλλὰ δεῖξαι ὅτι ὑπέρκεισαι καὶ υπερέηρας». Πρβλ. καὶ 54, 44, 34-36.

κρῶν παιδιῶν (ἢ «ἄωρία τοῦ χωρισμοῦ») ⁴² ἢ γενικό-
τερα, ὁ θάνατος ὅσων φεύγουν νέοι, πρὶν ὠριμάσθαι
καὶ ὀλοκληρώσθαι τὸ βιολογικὸ κύκλω τῆς ζωῆς, ἂν
καὶ ἀποτελεῖ μυστήριο τῶν βουλῶν τοῦ Θεοῦ ⁴³, μπορεῖ
νὰ θεωρηθεῖ ὄχι ὡς «ἄξιζησις τοῦ πάθους» ἀλλ' ὡς «πα-
ραμυθία τοῦ γεγονότος» ⁴⁴, γιὰτὶ ἀποτελεῖ ὄντως εὐνοια
τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ θεϊκὴ αὐτὴ εὐνοια ἐπιδεικνύεται εἴτε
πρὸς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἀναχωροῦν ἀπὸ αὐτῆ τῆ ζωῆ
ἐνωρίς, γιὰτὶ ἔτσι ἀποφεύγουν πλείστα «ὀχληρὰ τοῦ
βίου» ⁴⁵ καὶ «πλείονα κακὰ», τῶν ὁποίων «ἀφορμὴ» εἶ-
ναι «ἢ ἐπὶ πλεόν ἐνταῦθα διατριβή» ⁴⁶: εἴτε πρὸς ἡμᾶς
τοὺς ἐναπομένοντα «διὰ τὸν μισθόν» ποῦ θὰ λάβουμε
ἐπιδεικνύοντας ὑπομονὴ στὶς θλίψεις ⁴⁷. Ὅσον δὲ ἀφο-

ἐκεῖνο πεπεσθεῖ ὀφειλομένον ὅτι πάντως συμφέρεται τὸ γινόμενον,
ἢ ἡμῖν διὰ τὸν τῆς ὑπομονῆς μισθόν, ἢ τῇ παρακληθείσῃ ψυ-
χῇ, ἵνα μὴ ἐπὶ πλεόν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐπιδραβύνασκα τῆς ἐμπολι-
τευομένης τῆ βίῃ κακίας ἀναπλησθῇ». 55, 19, 10-14: «κἄν
οἱ λόγοι τῶν παρὰ Θεοῦ οἰκονομῶντων διαφεύγωσιν ἡμᾶς,
ἀλλὰ πάντως γε τὸ παρὰ τοῦ σοφοῦ καὶ ἀγαπῶντος ἡμᾶς οἰ-
κονομηθέν ἀποδεκτὸν ἐστὶ, κἄν ἐπίπτονον ἦ. Αὐτὸς γὰρ οἶδε
πῶς ἐκάστη διατίθεται τὸ συμφέρον...». 55, 20, 16-18: «Ἄλλ'
οὐ γὰρ ἀπρονοήτα τὰ ἡμέτερα, ὡς μεμαθήκαμεν ἐν τῇ Ἐδαγ-
γελίῳ, ὅτι οὐδὲ στρουθίον πίπτει ἄνευ τοῦ θελήματος τοῦ Πα-
τρὸς ἡμῶν, ὥστε, εἴ τι γέγονε, θελήματι γέγονε τοῦ κτίσαν-
τος ἡμᾶς». Πρβλ. καὶ 55, 133, 37-134, 3: «ὁ διοικῶν τὴν
ζωὴν ἡμῶν Κύριος κατὰ τὴν ἀρρητον αὐτοῦ σοφίαν πάντως
πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ψυχῶν τῶν ἡμετέρων ταῦτα ὠκονόμησε
γενέσθαι...». 54, 89, 28 κ.ε.: «Ἐν μὲν δὴ τοῦτο ἔχειν δεῖ
προεληγμένον ἐν ταῖς διανοίαις ἡμῶν, ὅτι, ποίημα ὄντες τοῦ
ἀγαθοῦ Θεοῦ καὶ ὑπ' αὐτοῦ συγκροτούμενοι, μικρὰ τε καὶ μέγχα
περὶ ἡμᾶς οἰκονομοῦντες, οὕτε πάθουμεν, ἂν τι, μὴ βουλομένου
Θεοῦ, οὕτε μὴν ὦν πάσχουμεν θλασθερὸν τί ἐστίν, ἢ τοιοῦτον,
ὥστε ἐνεῖναι βέλτιον τι κἄν ἐπινοῶν λαβεῖν. Ἐκ Θεοῦ μὲν γὰρ
οἱ θάνατοι' οὐ μὴν πονηρὸν πάντως ὁ θάνατος, πλὴν εἰ μὴ τις
λέγοι τὸν τοῦ ἁμαρτωλοῦ' διότι τῶν ἐν ἔδου κολάσεων ἀρχὴ
τυγχάνει ἢ ἀπὸ ἀλλοτρίου τῶν ἐντεῦθεν. Πάλιν δὲ τὰ ἐν ἔδου κα-
κὰ οὐ Θεὸν ἔχει τὸν αἴτιον, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτοὺς. Ἀρχὴ γὰρ καὶ
ῥίζα τῆς ἁμαρτίας τὸ ἐφ' ἡμῖν καὶ τὸ αὐτεξούσιον». 54, 95,
36-38, 54, 51, 31-32.

42. Βλ. 55, 357, 14. Πρβλ. καὶ 54, 45, 4-19. 54, 50,
31-51, 39.

43. Βλ. 55, 19, 10-17: «Ἐστὶ γὰρ τις αἰτία ἀνθρώποις
ἀκατάληπτος, δι' ἣν οἱ μὲν θάττον ἐντεῦθεν ἀπάγονται, οἱ
δὲ ἐπὶ πλείον προσταλαιπυρεῖν τῇ ὀδυνηρῇ τούτῳ βίῳ κατα-
λημπάνονται». 55, 20, 22: «Ἀμαθεῖς ἐσμεν ὥστε τὰ ἀρρητα
αὐτοῦ κρίματα δοκιμάζειν». 55, 20, 33-36: «Τί οὐν παράδοξον,
εἰ ἀπέθανεν ὁ θνητός; Ἄλλὰ λυπεῖ ἡμᾶς τὸ παρὰ καιρὸν. Ἀ-
δηλον εἰ μὴ εὐκαιρον τοῦτο, ἐπειδὴ ἡμεῖς ἐκλέγεσθαι τὰ συμ-
φέροντα ταῖς ψυχαῖς καὶ ὀρίζετο προθεσμίας ἀνθρωπίνῃ ζωῇ
οὐκ ἐπιστάμεθα».

44. Βλ. 55, 357, 40-358, 1.

45. Βλ. 55, 359, 24. Πρβλ. καὶ 55, 358, 1-5.

46. Βλ. 55, 358, 7-14: «Ἡ γὰρ ἐπὶ πλείον ἐνταῦθα δια-
τριβὴ πλείονων κακῶν ἐστὶν ἀφορμὴ. Οὐκ ἐποίησε κακόν, οὐκ
ἔρραψε ὄλον τῇ πλησίον, οὐκ εἰς ἀνάγκην ἦλθε φατρίαις μι-
γῆναι πονηρευομένων, οὐκ ἐπὶ ἀπλήρη τοῖς κατ' ἀγορὰν κακοῖς,
οὐκ ὑπέμεινε ἀνάγκην ἁμαρτημάτων, οὐ φεῦδος, οὐκ ἀγνω-
μοσύνην, οὐ πλεονεξίαν, οὐ φιληθονίαν, οὐ τὰ τῆς σαρκὸς πά-
θη, ὅσα ταῖς ἀναγώγαις ψυχαῖς ἐγγίνεσθαι πέφοικεν' οὐδεμιᾶ
τούτων κηλίδι τὴν ψυχὴν ἀπέληθε κατεστειγμένον, ἀλλὰ καθα-
ρὸς ἀνεχώρησε πρὸς τὴν ἀμείνω λῆξιν». Πρβλ. καὶ 55, 134,
24-25: «Πάντως συμφέρεται τὸ γινόμενον, ἢ ἡμῖν..., ἢ τῇ παρα-
κληθείσῃ ψυχῇ, ἵνα μὴ ἐπὶ πλεόν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐπιδραβύνασκα
τῆς ἐμπολυτευομένης τῆ βίῃ κακίας ἀναπλησθῇ».

47. Βλ. 55, 134, 23: «Πάντως συμφέρεται τὸ γινόμενον, ἢ
ἡμῖν διὰ τὸν τῆς ὑπομονῆς μισθόν ἢ...».

ρᾶ τὸ θάνατο νηπίων καὶ μικρῶν παιδιῶν πρέπει νὰ
γνωρίζουμε ὅτι γι' αὐτὰ εἶναι «αὐτάρκτης ἢ ἡλικία
(τους) πρὸς τὸ ἀνέγκλητον» ⁴⁸.

Ἡ ὑπερθύμηση ὄλων αὐτῶν τῶν διδασκαλιῶν τῆς
Ἀγίας Γραφῆς δογῆθαι τὸ χριστιανὸν νὰ δεῖ τὸ γεγονὸς
τοῦ θανάτου τῶν προσφιλῶν του μέσα σὲ μιὰ ἄλλη προ-
οπτικὴ, καὶ ἀπὸ τραγικὸ καὶ ἀδάστακτο ποῦ τοῦ φαι-
νόταν στὴν ἀρχή, νὰ παίρνει δύναμη ἀπὸ τὴν πίστη
ὥστε «πράως ἔχειν τὸ συμῖαν καὶ, ὡς οἶόν τε, μετρίως
φέρειν τὴν (τέως ἀφόρητον) συμφορὰν» ⁴⁹.

Παρὰ τὸ γεγονὸς, ὅμως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ
νὰ νοιώσει παραμυθία βλέποντας τὸ γεγονὸς τοῦ θα-
νάτου μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τῆς κοινῆς ἀνθρώπινης
μιορίας καὶ κυρίως μέσα ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ προοπτικὴ
τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς,
ὁ θάνατος προσφιλῶν μας δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ παρα-
μένει ἕνα δυσδάστακτο τραγικὸ γεγονὸς, τὴν πικρό-
τατη γεύση τοῦ ὁποίου περιγράφει ἀπὸ προσωπικὴ ἐμ-
πειρία ⁵⁰ ὁ ἴδιος ὁ Μ. Βασίλειος, ἰδιαίτερα σὲ ὀρισμέ-
νες παραμυθητικὲς τοῦ ἐπιστολῆς. Ἐτσι, π.χ., γράφον-
τας πρὸς τὸ (στρατηγὸ) Νεκτάριο ποῦ θρηγεῖ τὸν πρό-
ωρο θάνατο τοῦ ἐκλεκτοῦ μαγνακρίθου παιδιοῦ του, ὁμο-
λογεῖ ἀπὸ μὸλις πληροφορηθῆκε τὴν ἀφόρητη συμφορὰ
(τὸ «ἀφόρητον πάθος») καὶ δεδαῖώθηκε γιὰ τὴν «ἀπευ-
κτὴν ἀγγελίαν», ἄφησε πολλοὺς στεναγμοὺς καὶ ἔχυσε
πολλὰ δάκρυα, γιὰτὶ δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος μὲ τόσο
πέτρινη καρδιά ἢ ποῦ νὰ εἶναι τόσο ξένος πρὸς τὴν ἀν-
θρώπινη φύση ὥστε ἢ ψυχὴ του νὰ μὴν αἰσθάνεται
καθόλου ἢ νὰ αἰσθάνεται μέτρια μιὰ τέτοια συμφορὰ ⁵¹.
Καὶ γιὰ νὰ δηλώσει τὸ μέγεθος αὐτοῦ τοῦ κακοῦ προσ-
θέτει πῶς «ἂν θέλαμε νὰ κλάψουμε καὶ νὰ θρηγήσουμε
ἀντάξια πρὸς τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς δὲν θὰ μᾶς
ἀρκούσε οὕτε ὀλόκληρος ὁ χρόνος τῆς ζωῆς μας' κὶ ἂν
ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θρηνοῦσαν μαζί μας, ὁ θρήνος αὐτὸς
δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἦταν ἀντάξιος πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ
κακοῦ' ἀλλὰ κὶ ἂν τὸ ρεῦμα τῶν ποταμιῶν γινόταν δά-

48. Βλ. 55, 240, 8-9.

49. Βλ. 55, 338, 6-7: «ἐαυτοὺς δὲ ἐνουθετήσαμεν μετρίως
φέρειν ταῦτα ἐκ τῆς παλαιᾶς τοῦ Θεοῦ ἀποφάσεως συγκληρω-
θέντα τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων».

50. Βλ. 55, 357, 22-30: «Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἄνθρωπος
ἡμᾶς εὐθὺς ἐκίνησε καὶ δάκρυον ἐξεχέαμεν προπετὲς καὶ στε-
ναγμὸν ἀφήκαμεν ἐκ μέσης τῆς καρδίας ἀπαίδευτον, τοῦ πά-
θους ἀθρόως οἶόν τινας νεφέλης τὸν λογισμὸν ἡμῶν περισχόν-
τος. Ἐπεὶ δὲ ἡμῶν αὐτῶν ἐγενόμεθα καὶ διεβλέφαμεν τῇ τῆς
ψυχῆς ὀφθαλμῷ πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρωπίνων, τῷ μὲν Κυ-
ρίῳ ἀπελογησάμεθα ἐφ' οἷς κατὰ συναρπαγὴν ἢ ψυχὴ ἡμῶν
διετέθη πρὸς τὸ συμῖαν, ἐαυτοὺς δὲ ἐνουθετήσαμεν μετρίως φέ-
ρειν ταῦτα ἐκ τῆς παλαιᾶς τοῦ Θεοῦ ἀποφάσεως συγκληρω-
θέντα τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων».

Ἄκόμα καὶ αὐτὸς ὁ ἐπὶ γῆς χωρισμὸς (λόγῳ ἀποστάσεως)
ἀπὸ προσφιλῆ μας πρόσωπα εἶναι, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο, «ἄ-
θλιον πρᾶγμα... καὶ φευκτόν» (βλ. 55, 150, 18-22: «εὐχο-
μῶν... γενέσθαι μοι διὰ σοῦ τὴν ζωὴν ἡδέϊαν, ὡς, τό γε νῦν,
ἄθλιον πρᾶγμα τὸ ζῆν καὶ φευκτόν εἶναι ἡγοῦμαι τῆς τῶν
φιλιτάτων συνουσίας κωχωρισμένου. Οὐ γὰρ ἐστὶ, κατὰ τὴν ἐμὴν
κρίσιν, ἐφ' ᾧ τις ἂν εὐθυμήσειε τῶν ἀληθῶς ἀγαπῶντων διε-
ζευγμένων».

51. Βλ. 55, 18, 13-21.

κρυ, δὲν θὰ δλοκλήρωνε τὸ θρῆγο γιὰ τὰ συμδάντα»⁵². Γράφοντας δὲ πρὸς τὴ σύζυγο τοῦ Νεκταρίου, τὴ μητέρα ποὺ ὑποφέρει δεινὰ γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ μοναχογιου τῆς, σημειώνει: «ἔχασες παιδί ποὺ ὅταν μὲν ζοῦσε τὸ ἐμακάριζαν ὅλες οἱ μητέρες καὶ παρακαλοῦσαν νὰ γίνουσαν καὶ τὰ δικὰ τους σὰν κι αὐτό, ὅταν δὲ πέθανε ξέσπασαν ὅλες σὲ στεναγμούς σὰν νὰ ἔθαψε βαθιὰ μέσα στὴ γῆ κάθε μιὰ τὸ δικό τῆς παιδί. Ὁ θάνατος ἐκείνου ἔγινε πληγὴ δυὸ πατριδῶν, τῆς Καππαδοκίης καὶ τῆς Κιλικίας. Μαζὶ μ' ἐκεῖνο κατέρρευσε ἡ μεγάλη καὶ περήφανη γενιά (του), ἡ ὁποία σωριάστηκε σὰν ἀπὸ σεισμὸ μὲ τὸ θάνατο (τὴν «ὕψαιρσιν») αὐτοῦ ποὺ τὴν στήριζε». Καὶ στὴ συνέχεια ξεσπᾷ σ' ἓνα συγκλονιστικὸ θρῆγο ποὺ δείχνει ἀπέραντο σπαραγμὸ ψυχῆς: «Ἦ συνάντημα πονηροῦ δαίμονος, πόσον ἴσχυσε καθὼν ἐξεργασασθαι. Ἦ γῆ τοιοῦτον ἀναγκασθεῖσα ὑποδέξασθαι πάθος. Ἐφριξε τάχα καὶ ὁ ἥλιος, εἴ τις αἰσθησις αὐτῷ, τὸ σκυθρωπὸν ἐκεῖνο θέαμα»· γιὰ νὰ καταλήξει στὴ συγκλονιστικὴ ὁμολογία ποὺ ξεπερνᾷ κάθε θρῆγο, ὅτι «δὲν ξέρει τί νὰ πεῖ, γιὰτὶ ἀπέραντη ἀμηχανία κατέχει τὴν ψυχὴν του γιὰ τὸ τραγικὸ γεγονός»⁵³. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Νεοκαισαρείας γράφει πὼς θεωρεῖ «τὴν ζημίαν» γιὰ τὸ θάνατο τοῦ ἐπισκόπου τῆς «ἀφόρητον» καὶ πὼς γι' αὐτὸ ἡ ψυχὴ του εἶναι «συμπετωκυία ἐπὶ τῇ λύτῃ», «τὴν δὲ καρδίαν» του διακατέχει ὁδύνη πολλή⁵⁴. Καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Ἀγκύρας πληροφοροῦν ὅτι ἡ «ἐκπληξίς τῆς θαυμάτης ἀγγελίας τοῦ συμδάντος κακοῦ» (ποῦ θανάτου τοῦ ἐπισκόπου τῆς) τοῦ προκάλεσε «ἐπὶ πολὺν χρόνον σιωπὴν ἢ ἀφασίαν»· ὅτι, δηλαδὴ, ἔπαθε ἐκεῖνο ποὺ παθαίνουν ὅσοι ἀπὸ ὑπερβολικὸ τρόπο ποὺ τοὺς προκάλεσε μιὰ ἀπτόμη καὶ μεγάλη βροχὴ χάνουν τὴ λαλιά τους· καὶ ὅτι τόσο μεγάλης συμφορᾶς ἰατρὸς κανένας λόγος δὲν θὰ μπορούσε νὰ βρεθῆι⁵⁵.

Ἀλλὰ καὶ στὸν πατέρα ἐνὸς μαθητοῦ, ὁ ὁποῖος ἔστειλε τὸ γιό του νὰ σπουδᾷ καὶ τοῦ τὸν ἐφεραν γενρόν⁵⁶, γράφει ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ἔχυσε πολλὰ δάκρυα καὶ ἄφησε «στεναγμὸν ἐκ μέσης τῆς καρδίας...», γιὰτὶ ἡ ψυχὴ του «συνηράγη» ἀπὸ τὴ συμφορὰ, καὶ ὁ λογισμὸς του καταπλακώθηκε ἀπὸ τὸ πάθος σὰν ἀπὸ κάποιον σύννεφο⁵⁷. Καὶ σ' ἓνα σύζυγο ποὺ θρηνεῖ τὴ σύζυγό του γράφει πὼς κανένας λόγος δὲν θὰ μπορούσε νὰ παραστήσει τὸ πὼς ἔνιωσε ὅταν ἄκουσε τὴ συμφορὰ καὶ πὼς καὶ ἂν ἦταν σκληρὸς σὰν τὸ διαμάντι δὲν θὰ μπο-

ρούσε ἡ ψυχὴ του νὰ μὴ γονατίζει ἀπὸ τὸν πόνο⁵⁸. Καὶ στὴ σύζυγο τοῦ Βρίσωνος γράφοντας, δηλώνει ὅτι «ἐστὲναξε ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ πάθους τοῦ κατὰ τὸν ἄριστον τῶν ἀνδρῶν Βρίσωνα» καὶ ἀναγνωρίζει (ἀφοῦ κατὰ τὸ λόγον τοῦ Κυρίου οἱ δυὸ σύζυγοι εἶναι «σάρκα μία») ὅτι ὁ θάνατος τοῦ συζύγου τῆς δὲν θὰ πρέπει νὰ τῆς εἶναι λιγότερο ἐπώδυνο («ἀλγεινός») ἀπὸ τὸν πόνο ποὺ θὰ δοκίμαζε ἂν τὴν ἔκοβαν στὰ δυὸ ἢ ἂν τῆς ἀπέκοπταν τὸ μισὸ σῶμα τῆς. Ἀλλοῦ πάλιν ὁμολογεῖ ὅτι δὲν στέλνει τὴν ἐπιστολὴν γιὰ νὰ παρηγορήσει, γιὰτὶ κανένας λόγος δὲν μπορεῖ νὰ βρεθῆι γιὰτὸς σὲ τόσο μεγάλη συμφορὰ, ἀλλὰ τὴν στέλνει ἀπλῶς γιὰ νὰ φανερώσει (νὰ «διασημάνῃ»), ὅσο τοῦτο εἶναι δυνατὸ, «τὴν ὁδύνην τῆς καρδίας» του. Καὶ ἄλλοῦ, ἀφοῦ ὑπεθυμίζει τὴ χριστιανικὴ ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως καὶ τοὺς «στεφάνους τῆς δόξης» ποὺ ἀναμῆνον αὐτοὺς ποὺ δείχνουν μεγάλη ὑπομονὴ στὶς θλίψεις, καταλήγει πὼς ἂν ἐπιτρέψουμε στὸ λογισμό μας νὰ μᾶς ἐπαναλαμβάνει συνεχῶς αὐτὲς τὶς χριστιανικὲς ἀλήθειες, ἴσως βροῦμε «μετρίαν τινὰ λύσιν τοῦ κακοῦ». Ἀλλοῦ, τέλος, ἀφοῦ ἔχει ἐπιστρατεύσει προηγουμένως πολλὰ λόγια γιὰ νὰ παρηγορήσει μιὰ χαροκαμένη μάνα ποὺ θρηνεῖ τὸ μονάκριβο παιδί τῆς, ὁμολογεῖ τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: «στ' ἀλήθεια, δὲν νομίζω πὼς τὰ λόγια φτάνουν νὰ σὲ παρηγορήσουν. Νομίζω πὼς μπροστὰ σὲ τέτοιον συμφορὰ ὑπάρχει ἀνάγκη προσευχῆς». Καὶ κλείνει τὴν ἐπιστολὴν του ἐκείνην μὲ τὴν ἀκόλουθη εὐχὴ: «Εὐχόμεαι οὖν αὐτὸν τὸν Κύριον, τῇ ἀφάτῃ αὐτοῦ δυνάμει ἐφαψάμενόν σου τῆς καρδίας, ἐμποιῆσαι φῶς τῇ ψυχῇ σου διὰ τῶν ἀγαθῶν λογισμῶν, ἵν' οἴκοθεν ἔχῃς τῆς παρηγορίας τὰς ἀφορμάς».

Εἶναι, βέβαια, προφανές, ὅτι, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο, ἀπὸ «τὴν ἐκ πίστεως παρηγορίαν» μπορεῖ νὰ ἐπιφύθῃ μόνον ὁ πιστὸς χριστιανός, καὶ τοῦτος ἀνάλογα πρὸς τὸ μέγεθος τῆς πίστεως του. Γι' αὐτὸ πρὸς τὸν ἐπίσκοπο Ἐλπίδιο, τὸν ὁποῖον «ἔθλιψε τελευτῇ (συγγενικοῦ του) παιδίου», γράφει: Ὁ Θεὸς δὲν ζητᾷ τὰ ἴδια ἀπὸ ἐμᾶς καὶ ἀπὸ τοὺς τυχόντας ἀνθρώπους. Οἱ δεῦτεροι «συνηθεία ζῶσιν», ἐνῶ ἐμεῖς ἔχουμε ὡς κανόνα τῆς ζωῆς μας τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ τὰ προηγούμενα ὑποδείγματα «τῶν μακαρίων ἀνδρῶν», οἱ ὁποῖοι ἀπέδειξαν «τὸ μεγαλοφυῆς τῆς διανοίας» των σὲ δύσκολες πρὸ πάντων περιστάσεις. Γι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος πρέπει νὰ μὴν κάμπτεται ἀπὸ τὴν συμφορὰ, ἀλλὰ νὰ εἶναι «ὑψηλότερον τῶν λυπηρῶν, τῇ μὲν θλίψει ὑπομένων, τῇ δὲ ἐλπίδι χαίρων». Ἀλλωστε σ' ἓναν ἄνθρωπο σὰν καὶ αὐτὸν ποὺ εἶναι τόσο προχωρημένος στὴν ἀρετὴ, σ' ἓναν ἄνθρωπο ποὺ γνωρίζει καλὰ τὴ φύση τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ ἀπὸ τὴ μακροχρόνια ἐμπειρία του καὶ ἀπὸ «τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν», εἶναι ἐπόμενο «ὁ χωρισμὸς τῶν οἰκειοτάτων» νὰ μὴν εἶναι «πάντη δύσφορος».

Ὡς συμπέρασμα, λοιπόν, ὅλων τῶν ἀνωτέρω μπορούμε νὰ συναγάγουμε ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος, χωρὶς νὰ

52. Βλ. 55, 18, 32-37.

53. Βλ. 55, 20, 6-15.

54. Βλ. 55, 48, 21-24 καὶ 55, 49, 17-18.

55. Βλ. 55, 51, 3-8.

56. Βλ. 55, 357, 19-21: «Καὶ τῷ ὄντι πολλῶν δακρύων καὶ στεναγμῶν ἄξιον ἐκπέμφαντα παῖδα ἐν αὐτῷ τῷ ἄνθει τῆς ἡλικίας ἐπὶ λόγων ἀσκήριν ὑποδέξασθαι σιωπῶντα τὴν μακρὰν ταύτην καὶ ἀπεικτὴν σιωπὴν».

57. Βλ. 55, 357, 22-25: «Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἀνθρώπους ἡμᾶς εὐθὺς ἐκίνησε καὶ δάκρυον ἐξεχέμεν προσπάτες καὶ στεναγμὸν ἀφήκαμεν ἐκ μέσης τῆς καρδίας ἀπαίδευτον, τοῦ πάθους ἀθρόως οἶόν τινος νεφέλης τὸν λογισμὸν ἡμῶν περιοχόντος» κ.έ. στ. 25-28.

58. Βλ. 55, 358, 23-31: «Ὅπως διετέθημεν ἐπὶ τῇ ἀκοῇ τοῦ πάθους οὐδεὶς ἂν ἡμῶν λόγος εἰς παράστασιν τῆς ἐναργείας ἀφίεσε... Πὼς οὐκ ἂν, καὶ εἰ ἀδαμάντινοι ἦμεν, τὰς ψυχὰς κατακάμψθημεν;».

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

πάπας καὶ παπᾶς

Δ'. Ὅλα τὰ ἀρχαῖα ἔθνη προέβαιναν σὲ ἐπίκληση τῆς θεότητας ὡς πατέρα τους⁵⁵.

—Οἱ Ἰσραηλιῖτες, ὅπως καὶ οἱ Χριστιανοὶ μετὰ, ὅμοια ὠνόμαζαν τὸ Θεὸ πατέρα! — Βλ. «Κύριε, πάτερ καὶ Θεὸ ζωῆς μου»⁵⁶ — «Ὁὐχὶ πατὴρ εἶς πάντων ὑμῶν; οὐχὶ Θεὸς εἶς ἔκτισεν ὑμᾶς;»⁵⁷. — Πρβλ. παρόμοια παύλεια ἰδέα καὶ ἀνάλογη φρασεολογία ἀπὸ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν⁵⁸ ἢ «εἶς Θεὸς καὶ πατὴρ»⁵⁹, πρβλ. παρεμφερεῖς: α) Εἰρηναίου (τὴν πίστιν εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα

Παντοκράτορα)⁶⁰ καὶ β) (με παραλλαγή τοῦ οὐσιαστικοῦ σὲ ρῆμα) πρώτου ἄρθρου Συμβόλου τῆς πίστεως «Πιστεύω εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα Παντοκράτορα».

—Οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Μαλαισίας μάλιστα, ἀπὸ πανάρχαια χρόνια, ἔδιναν τὸ ὄνομα⁶¹ Ἄββα στὸ ὑπέρτατο τῶν πνευμάτων ἢ στὸν ὕψιστο Θεό⁶².

—Ἀξιοπαρατήρητο ἀσφαλῶς εἶναι τὸ ὅτι ἡ ἀντίστοιχη ἀραμαϊκὴ λέξις ἄββᾶ, μεταγραμμμένη κατὰ γράμμα στὴν ἑλληνικὴ (καινοδιαθηκικὴ γλῶσσα), προέρχεται ἀπὸ τὸ a b b a (ἀμπᾶ), τοῦ ὑποδηλώνει τὸν πατέρα⁶³ καὶ ἀποτελεῖ ἐμφαντικὴ παραλλαγή τοῦ ἀραμαϊκοῦ a b (=πατέρας)⁶⁴. — πρβλ. λατιν. avus — παπποῦς ἀπὸ πατέρα.

Κατὰ τὴν ἀποψή μας, αὐτὸ τὸ ab ἀποτελεῖ τὴν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 228 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

55. Βλ. λῆμμα Pères, Père, Vocabulaire de Théologie Biblique, Paris 1966, στ. 803.

56. Σοφ. Σειρ. κγ' 4. — πρβλ. «σὺ γὰρ ὁ πατὴρ ἡμῶν» Ἡσαίας ξγ' 16. — «καὶ εἶπα πατέρα καλέσετέ με καὶ ἄπ' ἐμοῦ οὐκ ἀποστραφήσεσθε» Ἰερεμ. γ' 20.

57. Μαλαχίας β' 10.

58. Ρωμ. α' 7. — Βλ. ἀνάλογη ἐρμηνεία «Εἰ τὸ μὲν Θεὸς τῆς οὐσίας, τὸ δὲ Πατὴρ τοῦ προσώπου ἐστὶ δὴλωτικόν» Ἰουστίνου, (Ἀμφιβαλλόμενα) Ἀποκρίσεις πρὸς Ὀρθοδόξους περὶ τινῶν ἀναγκαίων ζητημάτων, Ἐρώτησις ιη', ΒΕΠΕΣ, Ἀθήναι 1955, Τόμ. 4ος, σελ. 81 (31-32).

59. Α' Κορ. η' 6. — πρβλ. «τῷ Θεῷ καὶ πατρὶν Ἀ' Κορ. ιε' 24. — πρβλ. παρόμοια Γαλ. α' 1, 4. — Ἐφεσ. δ' 6, ε' 20. — Φιλιπ. β' 11, δ' 20. — Κολ. γ' 17. — Α' Θεσ. σαλ. γ' 11 κ.β.

60. Εἰρηναίου, Ἐλεγγος καὶ ἀνατροπὴ τῆς ψευδονόμου γνώσεως, Α ΠΙ, ΒΕΠΕΣ, Ἀθήναι 1955, Τόμ. 5ος, σελ. 100 (14).

61. Γιὰ Ἄονοματολογικὰ περὶ Θεοῦ — Τὸ ὄν καὶ τὸ ὄνομα. Ὀνοματολογία καὶ Ὀντολογία, σχέση καὶ ἀναλογία τους» βλ. Ἰ. Δρούλια, Αἰώνιες ἀναζητήσεις..., σελ. 129-140. Λεπτομερῆ ἀνάλυση σχέσεως ὀνόματος καὶ ὄντος τῆς βλ. σὲ διάλογο Πλάτωνος, Κρατύλος.

62. Βλ. λῆμμα Ἄββᾶ, Νεώτ. Ἐγκυκλ. Λεξικόν Ἡλίου, Τόμ. Α', σελ. 33.

63. Πρβλ. αὐτόθι.

64. Βλ. Ἄββᾶ, Θρ. καὶ Ἠθ. Ἐγκυκλοπ., Ἀθήναι 1962 Τόμ. 1ος, στ. 21.

χάσει καθόλου τὴν ἀνθρώπινη εὐαισθησία του μπροστὰ στὸ φοβερὸ γεγονὸς τοῦ θανάτου, στέκεται μὲ συντριβὴ καὶ ἀπέραντη συμπόνια («συμπάθεια») δίπλα στὸν χαροκαμένο συνάνθρωπο καὶ προσπαθεῖ, ἀνάλογα καὶ πρὸς τίς ἰδιαίτερες συνθήκες κάθε περιπτώσεως, νὰ τὸν παρηγορήσει καὶ νὰ τὸν στηρίξει στίς τόσο δύσκολες ἐκείνες ὥρες τῆς ζωῆς του, λέγοντάς του ὅσα ἐπιχειρήματα ἢ συμπάσχουσα καρδιά του μπορεῖ νὰ ἐπιστρατεύσει ἀπὸ τὴ λογικὴ καὶ κυρίως ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ πίστη. Καὶ ὕστερα, γνωρίζοντας ὅτι ὅσα κι ἂν συμβουλευθεῖ (ἰδιαίτερα σὲ ὀρισμένες τραγικὲς περιπτώσεις) δὲν μποροῦν νὰ γιαντρέψουν πλήρως τὴ βαθιὰ πληγὴ

τῆς ψυχῆς παρὰ μόνο νὰ τὴν ἀνακουφίσουν λίγο, ὥστε «μετρίως φέρειν τὸ συμβᾶν», καταφεύγει στὸ Θεὸ καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ χύσει Ἐκείνος μὲ τὴν ἀνέκφραστη παντοδυναμία του φῶς μέσα στὴν πονεμένη ψυχὴ τοῦ πενθοῦτος «διὰ τῶν ἀγαθῶν λογισμῶν», γιὰ νὰ ἔχει ἔτσι αὐτὸς ἀπὸ μέσα του («οἰκοθεν») «τάς ἀφορμὰς τῆς παραμυθίας»⁶⁴.

(Τέλος)

ΠΑΝΑΓ. ΠΑΛΛΗΣ
Ἐπιθεωρητῆς Μ. Ε.

σοὶ δὲ Κύριος τῆ καρδία σου τὴν ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ παράκλησιν τοῦ ἀγαθοῦ».

63. Βλ. 55, 239, 33-240, 8. Πρβλ. καὶ 55, 353, 11-14 «Καὶ γὰρ ὅτε ζημίαι ὅτε ἀρρωστία ὅτε αἱ λοιπαὶ δυσχέρειαι τοῦ βίου ἀφονται τοῦ σπουδαίου, ἕως ἂν ἔχη τὴν διάνοιαν Θεῷ συμπορευομένην καὶ τὸ μέλλον ἀποσκοποῦσαν καὶ τῆς χαμῶθεν ἐγειρομένης ξάλης κούφως καὶ ἐσταλαῶς υπεραίρουσαν».

64. Βλ. 55, 21, 7-10.

59. Βλ. 55, 360, 6-10: «...ὁὕτω διακειμένην τῷ πάθει ὥστε οἶονεὶ διχοτομίας τινὸς κισθάνεσθαι ἐν τῷ χωρισμῷ τοῦ ὁμῶζυγος... δηλονότι: οὐχ ἡττόν ἐστιν ἀλγεινὴ ἢ τοιαύτη διάζευξις ἢ εἰ τὸ ἥμισυ ἡμῶν τοῦ σώματος ἀπερρήγγυτο».

60. Βλ. 55, 51, 8-10.

61. Βλ. 55, 19, 3-8.

62. Βλ. 55, 21, 7-10. Πρβλ. καὶ 55, 360, 39-41: «Παρά-

λεκτική ρίζα και τὸ ἀρχικό θέμα τοῦ ἀββᾶ. Ἡ λέξη ἀββᾶ, τῆς ὁποίας ἡ ἀντιστοιχία και συνωνυμία της πρὸς τὴν ἑλληνική πᾶππας (πρβλ. ἐκπτώση-ἀποβολή τοῦ ἀρχικοῦ π) εἶναι ἐμφανής, ἐκτὸς τῆς ἐννοίας τοῦ πατέρα, ἐνέχει ἐπίσης και τις ἐννοίες τοῦ ἐπι κεφαλῆς, τοῦ κυρίου, τοῦ διδασκάλου⁶⁵ πού ἦταν σὲ χρήση πρὸς ἀπόδοση τιμῆς⁶⁶. Πρβλ. ἀναγραμματισμὸ ab sè ba στὸ ὄνομα — Baal — Βάαλ = Κύριος⁶⁷.

— Ἐπὶ πλέον ἐντυπωσιάζει τὸ ἔτυμο και ἡ ἐννοια τοῦ ἐβραϊκοῦ κυρίου ὀνόματος τοῦ γενάρχη τῶν Ἑβραίων Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος προηγουμένως ἐκαλεῖτο Ἀβραμ⁶⁸. Τὸ ὄνομα τοῦ πατριάρχη Ἀβραμ (Abraham) προέρχεται ἀπὸ τὴ ρίζα ab (αμπ). Κατὰ τὴ βιβλικὴ ἔτυμολογία ἐσήμαινε «πατὴρ ὑψηλός», μετωνομάσθη δὲ εἰς Ἀβραάμ (Abraham), πού ὑποσημαίνει «πατὴρ πλήθους» ἐθνῶν⁶⁹. — Βλ. «καὶ οὐ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου Ἀβραμ, ἀλλ' ἔσται τὸ ὄνομά σου Ἀβραάμ, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε»⁷⁰.

— Ἐπανερχόμενοι στὸ ἀραμαϊκὸ abba και ἐπαναλαμβάνοντας ὅτι αὐτὸ ἐμπεριέχει τὴν ἐννοια τοῦ πατέρα, ἐπακριβέστερα ἐκφράζοντας, θὰ ἐλέγαμε, τὴ σημασία τοῦ «πατερούλη» — «μπαμπᾶ» (ἰταλ. pappa και γαλλ. papa), ὑπεμφαίνει οἰκειότητα — θάρρος (familiarité) και στενὴ σχέση (intimité)⁷¹ διαπροσωπική.

Αὐτὴ λοιπὸν τὴ λέξη ἀββᾶ, ἡ ὁποία ὑπονοεῖ τὸν πατέρα, ἐκφράζοντας εἶπαμε οἰκειότητα, οἱ Ἰουδαῖοι τὴν ἐπεφύλασσαν γιὰ τοὺς ἐπίγειους πατέρες

65. Βλ. Pères, Père, Vocab. Théol. Bibl., στ. 799.

66. Βλ. Ἀββᾶ, Θρ. και Ἡθ. Ἐγκυκλ., Τόμ. 1ος, στ. 21. — πρβλ. ἀτίτλος πρὸς προηγουμένως τοῦ ὀνόματος ὠρισμένων διδασκάλων τῆς Μισνά ἀυτόθι.

67. Ἐννοια ὀνόματος Βάαλ βλ. σὲ Λεων. Φιλίππιδου, Ἱστορία τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐξ ἐπόψεως παγκοσμίου και πανθρησκειακῆς, Ἀθήναι 1958, σελ. 666, 667. — Ἰ. Δροῦλια, Αἰώνιες ἀναζητήσεις..., σελ. 138. — Γιὰ «κύριο τὸν βάαλ» βλ. Pères et Père, Vocab. Théol. Bibl., στ. 799.

68. Βλ. Γένεσ. ια' 26-ιζ' 5.

69. Βλ. Παναγ. Μπρατσιώτου, Ἀβραάμ, Θρ. και Ἡθ. Ἐγκυκλ., Τόμ. 1ος, στ. 59. — Βλ. «ἐξ πατὴρ πλήθους ἐθνῶν...» Γένεσ. ιζ' 4.

70. Γένεσ. ιζ' 5.

71. Βλ. Pères-Père, Voc. Théol. Bibl., στ. 806. — πρβλ. λῆμμα Prière, μνημ. Λεξικόν, στ. 858. Πρβλ. λατινική λέξη abavus = πρόπαππος, πρόγονος. — πρβλ. καπποσιπάππος, βλ. P. Chantraine, μνημ. Λεξικόν, σελ. 856. — πρβλ. ἀφᾶ ἢ ἄφφα, προσαγόρευση θωπευτικὴ στὴν ἑλληνική κυρίως μεταξὺ ἀδελφῶν, «ὅτι τῶν συγγενικῶν ὀνομάτων τὰ μὲν ἐστί κοινὰ πάντων, οἷον πατήρ, μήτηρ, ἀδελφός και τὰ ὅμοια», πρβλ. ἄππα, ἄττα, πάππα, Liddell-Scott, μνημ. Λεξικόν, Τόμ. 1ος, σελ. 367. — πρβλ. και κύριον ὄνομα Ἀφία, σὲ Ἀποστόλου Παύλου Ἐπιστολὴ πρὸς Φιλήμονα (στῆχ. 2): «Ἀφία τῆ ἀγαπητῆ» και κατὰ ἄλλη γραφὴ «τῆ ἀδελφῆ» («Ἀδελφῆ ἐαυτῶν διὰ τὴν κατὰ πίστιν συγγένειαν» Ζυγαβινός), Παναγ. Τρεμπέλα, Ἰπό-

μόνο και κατὰ συνέπεια δὲν τὴ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ τὸν ἐπουράνιο Πατέρα⁷².

Τὸ abba δὲν συναντᾶται βέβαια στὸ ἐβραϊκὸ πρωτότυπο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, οὔτε στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ ἐβραϊζόντος εὐαγγελιστῆ Ματθαίου, ἀλλὰ μοναδικὰ δυὸ-τρεῖς φορές στὴν Καινὴ Διαθήκη και συγκεκριμένα στὸν Εὐαγγελιστὴ Μάρκο και στὸν ἀπόστολο Παῦλο, ὅπως θὰ ἀναφέρουμε πάρα κάτω λεπτομερῶς, ἀφοῦ προηγουμένως προσθέσωμε τὰ ἀκόλουθα:

Ἐβραϊκὸς Λαὸς ἔκανε χρῆση τῆς ὀνομασίας «abba» ἀποκλειστικὰ ὡς προσωνυμίας θαυμασμοῦ ἢ θωπιαδίας. — Πρβλ. π.χ. τὸ γνωστότατο ὄνομα τοῦ ληστῆ Βαράββᾶ, παρεπώνυμο θαυμαστικὸ ἢ συμπαθητικὸ, πού ἡ κατὰ κυριολεξία σημασία του εἶναι «υἱὸς πατρὸς»⁷³ (ἀντιπρβλ. γαλλικὴ εἰρωνικὴ ἔκφραση «fils à papa» = γιὸς τοῦ μπαμπᾶ του).

Ἐπίσης οἱ Ἑβραῖοι νομοδιδάσκαλοι, Γραμματεῖς και Φαρισαῖοι, προσέδιδαν στοὺς ἑαυτοὺς τους, ὡς τιμητικὸ τίτλο, τὴν ὀνομασία «ἀββᾶ»⁷⁴, δηλαδὴ «πατέρας»! Ἐμφανῶς ἐναντίον τῶν νομοδιδασκάλων αὐτῶν σφράφηκε ἡ σύσταση-συμβουλή, ὑπόδειξη ἢ ἐντολὴ τοῦ Θ. Διδασκάλου στοὺς Μαθητὲς Του και στὸν Λαό: «καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἰς γὰρ ἐστὶν ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»⁷⁵.

— Ὁ Ἰῶς τοῦ Θεοῦ περιλυπος, προσευχήθηκε πάλι στὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ, ἐπικαλούμενος τὸν Πατέρα και ἀποκαλώντας Τον ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυνατὰ σοι· παρένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο, ἀλλ' οὐ τὶ ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σὺ»⁷⁶.

Εἶναι ἰδιαζόντως ἐντυπωσιακὸ και συγκινητικὸ τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς μεταχειρίστηκε τὸ ὄνομα ἀββᾶ, ἐνῶ στὸ εὐαγγελικὸ κείμενο, πρὸς ἐπεξήγηση τῆς ἐβραϊκῆς αὐτῆς λέξεως, γιὰ τοὺς ἀγνοοῦντες τὴν ξενικὴ και ξενίζουσα καινοφανῆ αὐτὴ λέξη (abba) χριστιανούς «ἐξ ἐθνῶν», προστέθηκε ἡ ἀντιστοιχὴ τῆς ἑλληνικῆς «ὁ πατήρ»⁷⁷ ὡς ταυτολογία. «Ὁ υἱὸς

μνημα εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Παύλου, σελ. 706, 2(2). — Παναγ. Μπρατσιώτου, Ἰπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Φιλήμονα Ἐπιστολὴν Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, Ἀθήναι 1923, σελ. 13, 52. — πρβλ. περιώνυμης ποιήτριας ὄνομα Σαπφῶ ἢ Ψαπφῶ ἢ Ψάφφα. — Γεν. Παγκόσμιος Ἐγκυκλοπαιδεία, Πάπυρος-Λαρούς, Ἀθήναι 1963, Τόμ. 11ος, σελ. 775. γο-θ. abba = ὁ σύζυγος, ἀνὴρ και πρβλ. ἀφία ἀδελφῆς ἢ ἀδελφοῦ ὑποκόρισμα» J. B. Hoffman, μνημ. Λεξικόν, σελ. 305.

72. Βλ. λῆμμα prière, Voc. Théol. Bibl., στ. 858.

73. Βλ. λῆμμα ἀββᾶς, Νεώτ. Ἐγκυκλ. Λεξ. Ἡλίου, Τόμ. Α', σελ. 33.

74. Αὐτόθι.

75. Ματθ. κγ' 9.

76. Μάρκ. ιδ' 36.

77. Βλ. Παναγ. Τρεμπέλα, Ἰπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον, Ἀθήναι 1951, σελ. 276 (36,1). — Πρβλ. «καὶ ἐάν τις τὰ ξενικὰ ὀνόματα ἀνασκοπῆ, οὐχ ἦττον ἀνευρίσκειται ὁ ἕκαστος βούλεται» Πλάτωνος, Κρατύλος 401C.

τοῦ ἀνθρώπου» ἀπευθυνόμενος λοιπὸν πρὸς τὸν Οὐράνιο Πατέρα τὸν προσαγορεύει («Πατεροῦλη», ἀφοῦ «ἄββᾶ» ἀποτελεῖ λέξη - ψελλιτισμὸ ἀραμαϊκῶ τῶν νηπίων ἑβραίων καὶ ὑποσημαίνει οἰκειότητα καὶ τρυφερότητα^{77α}).

Πανομοιότυπα πρὸς τὸ «κατὰ Μάρκον» Εὐαγγέλιο, ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν σὲ δύο ἐπιστολές του, στὴν «πρὸς Ρωμαίους» καὶ «πρὸς Γαλάτας», χρησιμοποιοῦν τὴν συνώνυμη λέξις («Ἄββᾶ ὁ πατήρ»). Προβάλλοντας τὴν «ἐν Χριστῷ» ἐλευθερία, ὑπερτονίζει: «οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας⁷⁸ πάλιν εἰς φόβον⁷⁹, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας⁸⁰, ἐν ᾧ κράζομεν· ἄββᾶ, ὁ πατήρ»⁸¹.

Τῆ θεϊκῆ πατρικῆ υἱοθεσία αὐτὴν, ἀντιδιαστέλλοντάς τὴν ἀπὸ τὴν ἰουδαϊκῆ ἀντίληψιν γιὰ τὴν ἐπίγεια πατρότητα, ὁ ταρσεῆς πρῶην Σαῦλος, τῆ θεωρεῖ θεϊκῆ εὐνοια, ποῦ ἐκδηλώνεται στὸ εἶναι μας «ἀνωθεν»⁸², ἐπεξηγώντας ἔτσι: «Ὅτι δὲ ἐστὲ υἱοί, ἐξ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦ-

77α. Βλ. Joachim Jeremias, Abba, Jésus et son Père, (trad. γαλλ. ἀπὸ γερμαν. Chr. Péquignot), Paris 1966, σελ.66.

78. Γιὰ τὸ θέμα «θρησκεία ὡς σχέση δουλείας» καὶ γιὰ τὴν αὐθαίρετη καὶ παράξενη ἐτυμολόγησι τῆς λέξεως religio ἀπὸ τὸν αὐτοδίδακτο γάλλο κοινωνικὸ φιλόσοφο καὶ πατέρα τοῦ Ἀναρχισμοῦ Proudhon βλ. Ἰ. Δροῦλια, Μία παράξενος ἐτυμολογία καὶ ἐνοιολογία τῆς λέξεως RELIGIO (Σημασιολογικὴ καὶ κοινωνικοθεολογικὴ θεώρησις), Ἀθήναι 1982.

79. Βλ. πλατωνικὸ ὄρισμὸ φόβου: «φόβος ἐκ πλῆξης ψυχῆς ἐπὶ κακοῦ προσδοκίᾳ» Πλάτωνος, Ὅροι 419E. — Γιὰ τὴν παύλεια ἔννοια ἐδῶ τοῦ φόβου, ποῦ ἀναφέρεται στὴν κατάστασι, τὴν ὁποία προκαλεῖ ὁ νόμος βλ. «Εἰς τὸ φόβω τιμορίας ἀπέχεσθαι τοῦ κακοῦ, ὅπερ ἐστὶ δουλεία» (Ζυγαβινός). Δύναται ὅμως νὰ ἀναφέρηται καὶ εἰς τὸν ἐκ τῶν δεισιδαιμονίων φόβον τοῦ προτέρου εἰδωλοατρικῶ βίου τῶν ἐν Ρώμῃ χριστιανῶν Παναγ. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Παύλου, σελ. 68-69 (15, 2). — Προσωπικῶς, πιστεύομε, ὅτι προϋποθέτει ἡ παύλεια φράσις φόβου, τὸν ἔνοχο καὶ ἔμφοβο («πεπτακότα») πρωτόπλαστο ἐνώπιον τῆς παρουσίας τοῦ («προσώπου») τοῦ Πλάστη καὶ Πατέρα, βλ. «Τὴν φωνὴν σου ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐφοβήθη ν...» (Γένεσ. γ' 8-10). — Προβαίνοντας σὲ παρέμβασι θὰ προσθέταμε, ὅτι γιὰ ἐτυμολογία, ἐνοιολογία καὶ σημασιολογία τῆς λέξεως πρόσωπον βλ. Ἰ. Δροῦλια, Ἐννοια καὶ ἰδέα «πρόσωπον» ἀπὸ κοινωνικῆς φιλοσοφικῆς καὶ θεολογικῆς ἐπόψεως, Ἀθήναι 1967, σελ. 3-5. — Μάρκ. Σιώτου, Ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία περὶ τοῦ ἀνθρώπου ὡς προσώπου, Ἀθήναι 1984, σελ. 14. — Ἐπανερχόμενοι στὸ θέμα φόβος θὰ παραθέσωμε τὸ ἀκόλουθο ἀνάλογο: «ψέγει τοῦ ὁ Θεός. Διατί ἐφοβήθης καὶ ἐκρύβης; μήπως εἰμαι φόβος;» Κοσμᾶ Αἰτωλοῦ, Διδαχὴ Α', Ὁ ἄνθρωπος — ἡ δημιουργία καὶ ἡ πτώσις του (σὲ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, Διδαχὴ Βίος-Ἀκολουθία, ὑπὸ Αὐγουστίνου Καντιώτου, Βόλος 1950, σελ. 20).

80. Πρβλ. «δουλείας ἀπαλλαττόμεθα, εἰς ἐλευθερίαν καλούμεθα, εἰς υἱοθεσίαν ἀναγόμεθα καὶ ἀνωθεν ἀναπλαττόμεθα» Ἰωάννου Χρυσόστομου, Β' ὁμιλία εἰς τὴν ἀγιαν Πεντηκοστήν. Ἐ.Π. Migne 50, 464.

81. Ρωμ. γ' 15.

82. Πρβλ. Prière, Vocab. Théol. Bibl., στ. 858.

μα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας⁸³ ὑμῶν, κράζον· ἄββᾶ ὁ πατήρ»⁸⁴.

Στὸ σημεῖο τοῦτο πρέπει νὰ ἐπισημάνωμε δύο συναφῆ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ὁ ἀείμνηστος πολυσέβαστος καὶ πολυαγαπητὸς πανεπιστημιακὸς Διδάσκαλός μας Παναγιώτης Τρεμπέλας ὑποσημαίνει, σχολιάζοντας τὰ ἀνωτέρω ἀποστολικά ἐπιστολιμαῖα ἐδάφια:

α) «Ἡ ἔνωσις τοῦ Ἑβραϊκοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ ἰδιώματος [δηλαδὴ ἄββᾶ ὁ πατήρ] ἀντηγεῖ ἐν μιᾷ ἀναμίκτω κραυγῇ Ἑβραίων καὶ Ἑλλήνων, γενομένων ἐν ἐν Χριστῷ»⁸⁵.

β) «Τῶν νηπίων ἴδιόν ἐστι τὸ ἄββᾶ καλεῖν τοὺς πατέρας»⁸⁶.

Ἔτσι καὶ ἐδῶ διαπιστώνεται, ὅτι ἡ λέξις ἄββᾶ ἀναντιρρήτως ἀποτελεῖ ὑποκοριστικὸ τοῦ «πατέρα», ὅπως τὸ «πάππας» καὶ πὼς ὁ Θεὸς Πατέρας ἀποκαλεῖται ἀνάλογα καὶ παιδικὰ ἀπὸ τὰ πλάσματα-παιδιά Του («Πατεροῦλης»!

Ε'. Ὁμότροπα πρὸς προσφωνήσεις ἑβραϊκῆς πνευματικῶν πατέρων καὶ διδασκάλων (γιὰ τοὺς ὁποίους προαναφέραμε), οἱ Χριστιανοὶ ἀποκαλοῦσαν ἄββᾶδες⁸⁷ τοὺς ἀσκητές, ποῦ διακρίθηκαν γιὰ τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου τους καὶ τὴν πνευματικὴν πείρα τους. Αὐτοὺς ἐσέβοντο βαθύτατα καὶ ἐθαύμαζαν οἱ πιστοὶ (πρβλ. στὴ Ρωσσία ὄρο στάρετς^{87α}).

Ὁ τίτλος ἄββᾶς χρησιμοποιοῦντο πρῶτα στὴν Αἴγυπτο καὶ Συρία, ὅταν ὁ Ἀναχωρητισμὸς ἄρχισε νὰ μετασχηματίζεται σὲ κοινόβια μόναση. Ὁ πνευματικὸς ὁδηγὸς καὶ ἰθύνων τῆς κοινοβιακῆς κοινότητος εἶχε τὴν ἐπωνυμία ἄββᾶς⁸⁸.

83. Ἀντιπρβλ. «εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν» Λουκ. γ' 12.

84. Γαλατ. δ' 6. — Πρβλ. «κυρίως καὶ προσηκόντως Πατὴρ λέγεται ὁ Θεὸς καὶ οὐχὶ πάθους, ἀλλ' οἰκειώσεως ἐστὶν ὄνομα, ἡ τῆς κατὰ χάριν, ὡς ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ἡ κατὰ φύσιν, ὡς ἐπὶ τοῦ Μονογενοῦς» Μεγ. Βασιλείου, Κατ' Ἐνομίον λόγος Β', ΒΕΠΕΣ, Ἀθήναι 1975, Τόμ. 52ος, σελ. 208 (24).

85. Παναγ. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστολάς τοῦ Παύλου, σελ. 409 (Γαλατ. δ' 6 (5), Θμ. = Θεόδωρος μοναχός). — Σ.Σ. Εἶναι πρόδηλο, πὼς πολλαπλὰ παραμένον «παιδιά» καὶ διατελοῦμε πάντοτε πλάσματα-παιδιά τοῦ Θεοῦ Πατέρα, ἀρκεῖ ἀσφαλῶς νὰ μὴν εἴμαστε ἀνόητοι, ἔχοντας παιδισμό πνευματικῶ, πρβλ. «Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῆ κακία νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε» Α' Κορ. ιδ' 20-Πρβλ. «φρεσὶ νήπιον εἶναι» Ὁμήρου, Ὀδύσσεια (Κυκλώπεια) ι 419.

86. Παναγ. Τρεμπέλα, Ὑπόμν. Ἐπιστ. Παύλου, σελ. 59 (Ρωμ. ιη' 15 [4]).

87. Βλ. Ἀββᾶδες, Νεώτ. Ἐγκυκλ. Λεξ. Ἡλίου, Τόμ. Α', σελ. 33.

87α. Βλ. «ιερομονάχου στάρετς Ζωσιμά» Φ. Ντοστογιέφσκι, Ἀδελφοὶ Καραμάζοφ, βλ. Μιχ. Μακράκη, Ἡ λυτρωτικὴ δύναμις τοῦ πόνου στὴ ζωὴ καὶ στὸ ἔργο τοῦ Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι, Ἀθήνα 1984, σελ. 163, σημ. 10.

88. Βλ. Ἀββᾶς, Θρ. καὶ Ἠθ. Ἐγκυκλ., Τόμ. 1ος, στ. 31.

Στὴν Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ὁ ὅρος αὐτὸς ἦταν σὲ ἰσχύ ἀρχικὰ λίγους αἰῶνες, ἐνῶ ἀργότερα ἀντικαταστάθηκε μὲ τὸν τίτλο ἡ γ ο ὄ μ ε ν ο ς. Ἀντίθετα στὴ Δυτικὴ Ἐκκλησία, βάσει κυρίως τοῦ κανόνα τοῦ Ἀγίου Βενεδίκτου (κεφάλ. III, LXV), ἀββᾶ (abbé, abbés) καλοῦνται οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δυτικῶν μονῶν⁸⁹.

— Κατὰ παράξενο τρόπο οἱ Δυτικοὶ Χριστιανοὶ ἀπονέμουν πανομοιότυπο τίτλο σὲ γυναῖκες-προϊστάμενες γυναικειῶν δυτικῶν μοναστηρίων (βλ. ἡγουμένη Μονῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας), ἀποκαλώντας αὐτὲς abbesses, ἀν καὶ ἡ λέξις αὐτὴ ἀσφαλῶς δὲν σημαίνει κατὰ κυριολεξία «μ η τ έ ρ α»⁹⁰. Ἡ λέξις ἀββέσσα (Abbatissa) σχηματίσθηκε κατ' ἀναλογία τῆς λέξεως ἀββᾶς⁹¹.

— Θέμα σημαντικὰ ἀνάλογο πρὸς τὰ ἀνωτέρω καὶ ἐξαιρετικὰ ἀξιόλογο ἀποτελεῖ τό, ὅτι σὲ Προχαλκηδόνιες Ἐκκλησίες ὑπάρχουν ὡς πατριαρχικοὶ τίτλοι οἱ ὀνομασίες amba, abba, abuna.

Ἀκριβέστερα μάλιστα:

α') στὴν Κοπτικὴ Ἐκκλησία τῆς Αἰγύπτου «ὁ τίτλος «amba» (=πατὴρ σὲ συριακὰ a b b ā), ἀποδιδόμενος ἄλλοτε εἰς τοὺς ἀγίους, δίδεται νῦν ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς πατριάρχους⁹² — πρβλ. προαναφερθεῖσες παρεμφερεῖς λέξεις ἀββᾶ, πάππας-πάπας, παπᾶς, πατὴρ, πατριάρχης.

— Πρβλ. ὄνομα καὶ ἔννοια τοῦ «ἐκ τῶν μεγίστων πατριαρχῶν τῆς Ἀσσυριακῆς Ἐκκλησίας... Μ ἄ ρ - Ἀ β ᾶ (540-552)... = Κ ὄ ρ ι ο ς Π α τ ῆ ρ»⁹³ — (πρβλ. προμνημονευθέντα γαλλικὰ père abbé, monsieur P abbé).

β') Ἡ Αἰθιοπικὴ Ἐκκλησία στὸν ἀπόστολό της καὶ φωτιστὴ τῶν Αἰθίοπων, πρῶτο ἐπίσκοπο τῆς πόλεως Axum (Ἀζώμης), ἀπένειμε μεταθανάτια τὸν τίτλο A b b a S a l ā m⁹⁴ = πατὴρ

εἰρήνης, πού ἕως σήμερα φέρουν τὸν τίτλο αὐτὸν οἱ διάδοχοί του⁹⁵.

— Ἐξ ἄλλου στὴν Αἰθιοπικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία διατηρεῖ σχέσεις καὶ μάλιστα μέχρι πρόσφατα σχέσεις ἐξαρτήσεώς της ἀπὸ τὴν Κοπτικὴ Ἐκκλησία τῆς Αἰγύπτου, ὁ ἐκκλησιαστικὸς της ἀρχηγὸς φέρει τὸν τίτλο Abuna, πού σημαίνει «ὁ πατὴρ ἡμῶν»⁹⁶. — Πρβλ. πῶς ὁ πατριάρχης εἶναι πατέρας πνευματικὸς τῆς πατριᾶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς, ὅπως δηλώνει στὴν κυριολεξία της ἡ ἐλληνικὴ λέξις αὐτὴ ὡς τίτλος.

*

Περαινώντας τὴν παρουσίαση τῆς μελέτης-ἔρευνας μας αὐτῆς, μὲ τὰ ἐλλιπῆ ἴσως στοιχεῖα μας, νομίζομε ὅτι μπορούμε νὰ συνοψίσωμε ὡς ἐξῆς τὰ συμπεράσματά μας καὶ τὶς συναφεῖς προτάσεις μας:

1) Καθὼς καταφαίνεται στὰ ἀνωτέρω, οἱ ταυτόσημες λέξεις π ἄ π α ς (π ἄ π π α ς) καὶ π α π ᾶ ς (πρβλ. ἀ β β ᾶ ς) ἀποτελοῦν παράγωγα-ὑποκοριστικὰ τῆς ἐλληνικῆς λέξεως πατέρας (πατήρ), τὰ ὁποῖα «σὺν τῷ χρόνῳ», εἶπαμε, ἀπώλεσαν τὴ μικρότητα τοῦ ὑποκοριστικοῦ.

2) Ἐπομένως ἡ ἐπωνυμία π α π ᾶ ς ἀπέβη οὐσιαστικὰ καὶ τυπικὰ τιμητικὸς τίτλος, πού ἀπονέμεται ἢ πρέπει νὰ ἀποδίδεται ὡς ἔκφραση σεβασμοῦ καὶ στοργῆς ἀπὸ τοὺς πιστοὺς-πνευματικὰ παιδιὰ καὶ «ὑπεύθυνα» Μέλη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς πνευματικὸς πατέρες μας, τοὺς κληρικούς μας.

3) Κατὰ συνέπεια τόσο οἱ κληρικοὶ ὅσο καὶ οἱ «κοσμικοὶ», ἀλλιώς ἐπιλεγόμενοι «λαϊκοὶ», δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωμε ὡς ὑποτιμητικὴ τὴν προειρημένη ὀνομασία «π α π ᾶ ς»!

— Μόνο ἀγνοοῦντες τὴν προέλευση καὶ τὴ σημασία τῆς λέξεως αὐτῆς, ἀμαθεῖς ἢ ἡμιμαθεῖς, ὅπως καὶ ἀπολίτιστοι-ἄξεστοι ἢ ἀνευλαθεῖς καὶ κακοπροαίρετοι, προφέροντας μὲ ἀνάλογο τρόπο καὶ σὲ σχετικὸ τόνο τὸν τίτλο «π α π ᾶ ς» ἢ «π α π ᾶ δ ε ς», ἀποσκοποῦν καὶ προσπαθοῦν νὰ ὑποτιμήσουν τοὺς ἱερωμένους.

Πάντως ἡ ἐπωνυμία «π α π ᾶ ς» ἀποτελεῖ (ὅπως προαναφέραμε καὶ ἐπαναλαμβάνομε πρὸς ἔμφαση) σημαντικὸ καὶ ἐξαιρετικὸ τίτλο τιμῆς καὶ πρέ-

89. Α ὕ τ ὀ θ ἰ. — πρβλ. καὶ κύριο ὄνομα Ἀ β β ᾶ ς, «Ὁσιος Ἐ' αἰῶνα «ἀρχέτυπον» ἀσκητικοῦ βίου καὶ «ἀρετῆς ἀθλητῆς» Θρ. καὶ Ἠθ. Ἐγκυκλ., Τόμ. 1ος, στ. 32.

90. Βλ. Ἀ β β ῆ ς ς α, Θρ. καὶ Ἠθ. Ἐγκυκλ., Τόμ. 1ος, στ. 32. — Ἀββᾶ, Νεωτ. Ἐγκυκλ. Λεξ. Ἡ λ ἰ ο υ, Τόμ. Α', σελ. 33.

91. Ἀ β β ῆ ς ς α, (ἐνθ' ἀνωτ. σημ. μας 90).

92. Ἀθαν. Ἀ ρ β α ν ἰ τ η, Κοπτικὴ Ἐκκλησία, σελ. 78.

93. Ἀθαν. Ἀ ρ β α ν ἰ τ η, Ἱστορία τῆς Ἀσσυριακῆς Νεστοριανικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1968, σελ. 84 (καὶ σημ. 1).

94. Πρβλ. λέξεις καὶ ἔννοιες ἀντίστοιχες τῆς S a l ā m a, τὴν ἑβραϊκὴ S a l o m καὶ τὴν ἀραβικὴ s e l a m = εἰ ρ ῆ ν η, καθὼς καὶ τὸν μουσουλμανικὸ χαριετισμὸ «σελάμιν ἀλέκιουμ», πού σημαίνει «εἰ ρ ῆ ν η ὅ μ ἰ ν». — πρβλ. χαριετι-

σμὸ Χριστοῦ καὶ χριστιανικὸ λειτουργικὸ «εἰ ρ ῆ ν η ὅ μ ἰ ν» Ἰωάν. κα' 19, 21, 26. — πρβλ. λ.χ. «χ ἄ ρ ι ς ὅ μ ἰ ν καὶ εἰ ρ ῆ ν η ἀ π ὸ Θε ο ὕ πα τ ρ ὸ ς ἡ μ ῶ ν καὶ Κυ ρ ῖ ο υ Ἰ η σο ὕ» Ρ ω μ. α' 7. — Βλ. Ἰ. Δ ρ ο ὄ λ ι α, Αἰ ὄ ν ι ε ς ἀ ν α ζ η τ ῆ ς ..., σελ. 174 (σημ. 281, 281α).

95. Ἀθαν. Ἀ ρ β α ν ἰ τ η, Ἐπίτομος Ἱστορία Συρο-Ἰακωβιτικῆς, Ἀρμενικῆς καὶ Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1967, σελ. 104.

96. Ἀθαν. Ἀ ρ β α ν ἰ τ η, Ἐπίτομ. Ἱστορία (ἐνθ' ἀνωτ.), σελ. 109, 123.

πει νὰ προσποιεῖ οὐσιαστική καὶ κυριολεκτική τιμὴ στοὺς κληρικούς μας καὶ καύχρησέ τους νὰ εἶναι ἢ ὀνομασία αὐτῆ⁹⁷.

Τὰ ὅσα ἐξ ἄλλου προαναφέρθηκαν καὶ ποὺ ἀνὰ γονταί ἴσως «σὲ λεπτολόγους προβληματισμούς καὶ ἀντίστοιχες πρὸς αὐτοὺς λογικὲς ἀναζητήσεις»⁹⁸, προσωπικὰ θὰ προσθέταμε καὶ σὲ γλωσσολογικὲς ἀναλύσεις, δὲν ἀπαρτίζουν ἀπλή ὀρολογία, πιστεύομε δὲ οὔτε ἀποτελοῦν ἀπολύτως στεῖρα ὀρολογία ἢ νεκρὴ προσκόλλησι σὲ «ρήματα» κενά. Ἡ χριστιανικὴ πίστι καὶ ζωὴ εἶναι «ῥῆμα ζωῆς» (Ἰωάν. στ' 68)... καὶ ζωντανὴ μαρτυρία⁹⁹.

Θὰ ἀντιτάξει ἄραγε κάποιος, ὅτι αὐτὰ ἀποτελοῦν κενολογία; Θὰ ἀμφισβητήσῃ ὅμως, ὅτι «τὸ ὀρθόδοξο πλήρωμα... ζητάει τὸν παπὰ του... καὶ θέλει καὶ πάσχει ὅσο νὰ τὸν βρεῖ καὶ τὸν ἐκτιμᾷ σὰν καλὸ κληρικό»¹⁰⁰ καὶ πνευματικὸ πατέρα του;

Σ' αὐτὴ τὴν ἀναζήτησι καὶ προσπάθεια στὸ συναφὲς «πάθος»¹⁰¹ καὶ τὴν ἀνάλογο ἀγωνιώδη προβληματολογία ἀνήκει κατὰ κύριο λόγο τὸ ζήτημά μας, ποὺ ἀποβλέπει στὸ νὰ δώσει μίαν «μαρτυρία»¹⁰² καὶ νὰ διαφωτίσῃ ἔτσι, ἔστω κατὰ μερικὸ τρόπο, τὸ γενικὸ θέμα κυρίως τοῦ Ἑλληνορθοδόξου Κλήρου.

Πρὸς τοὺς κληρικούς μας καὶ μάλιστα στοὺς

97. Πρβλ. ἑλληνικὰ οἰκογενειακὰ ἐπώνυμα προερχόμενα ἀπὸ πρόγονο-πατέρα ἢ παπποῦ «παπά» — π.χ. Παπαθανασίου, Παπαβασιλείου, Παπαγεωργίου, Παπαδημητρίου, Παπαζαχαρίου, Παπαϊωάννου, Παπακώστα, Παπαμανώλη, Παπανικολάου, Παπαντωνίου, Παπασταματίου κ.τ.δ.

98. Κων. Φράγκου, Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευσις (μνημ. ἔργ.), σελ. 90.

99. Κων Φράγκου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 91.

100. Τοῦ Αὐτοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 100.

101. Τὸ πάθος ἀπὸ τὸ πάσχω, πρῶτιστα σημαίνει ὅ,τι κάποιος ἢ κάτι πάσχει, ὑποφέρει καὶ ἐπομένως ὅ,τι σ' αὐτὸν ἢ σ' αὐτὸ συμβαίνει. — Γιά τίς 15 διαφορετικὲς ἔνοιες τῆς λέξεως πάθος βλ. Δ. Δημητράκου, μνημ. Λεξικόν, Τόμ. ΣΤ', σελ. 5331. — Πρβλ. «ὡσπερ ἐμαυτῶ, θεῖον πάθος πεπονθένειαι» Πλάτωνος, Φαῖδρος 238 C.

102. «Μαρτυρία καλεῖται πᾶσα διαβεβαίωσις γεγονότων πραγματικῶν ἄπερ γινώσκει τις ἐξ αὐτοψίας ἢ ἐκ θείας ἀποκαλύψεως» Ν. Δαμαλά, Ἑρμηνεῖα εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, Τόμ. Α', Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, Ἀθήναι 1940, σελ. 62. — Βλ. σχετικὲς σημασίες σὲ Ἰ. Δρούλια, Τὸ μέγα μαρτύριον τῆς Θεομητορῆς, Ἀθήναι 1973, σελ. 7-9.

103. Ἀντιπρβλ. «ἀναξίους... Ὑπάρχουν ὅμως... χριστέμποροι, κατορθεῖς, ἀσεβεῖς...» Χριστοδούλου, Μητροπολίτου Δημητριάδος, Ὀδυνηρῆ ἐτυμολογία (μνημ. ἔθρρ.), σελ. 4.

— Γιά «ἀναξίους» πρβλ. Εὐαγγ. Θεοδώρου, Ἐκκλησία καὶ διάλογος, Ἀθήνα 1985, σελ. 67. — Σ.Σ. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀναξίους ὀφείλομε νὰ ἐκδηλώσωμε τιμὴ, σεβόμενοι τὸ «σχῆμα» — τὸ ἀξίωμα τους, βλ. «καὶ τιμὴν πᾶσαν αὐτῶ [τῶ ἐπισκόπῳ] ἀπονέμοντες μὴ κάμητε, εἰδότες ὅτι προφάσει τῆ πρὸς αὐτὸν εἰς Χριστὸν φέρετες, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ εἰς Θεὸν ἀναφέρετες... Θρόνον οὖν Χριστοῦ τιμῆ σε-

ἄξιους¹⁰³, ὡς ἐκδήλωσι καὶ ἔκφρασι τιμῆς¹⁰⁴, μὲ τὸν προσήκοντα σεβασμὸ καὶ μὲ ἀμοιβαία ἀγάπη, προσφέρει τὸ πονημάτιο αὐτὸ στοὺς σεβαστοὺς του («παπὰδες») μας ὁ γράφων.

Αὐτὴ τέλος ἡ ἐργασία τοῦ γιά τὴν «ἐτυμολογία καὶ ἐννοιολογία τῶν λέξεων παπὰς καὶ παπᾶς», πλὴν ἄλλων, ἐπισημαίνει τὴν ἐπιθυμία καὶ ἐπιδιώξή του νὰ παραμένει πάντα πιστὸ καὶ συνειδητὰ ζωντανὸ καὶ ἐνεργὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ στὴν κοινωνικὴ ὑπηρεσία τοῦ Ἁγίου Θεοῦ¹⁰⁵ καὶ τῶν Λειτουργῶν¹⁰⁶ Του, ἐνῶ ἀναξίως «ἐπαγγέλλεται γινῶσιν ἔχειν Θεοῦ καὶ παῖδα Κυρίου ἐαυτὸν ὀνομάζει... καὶ ἀλαζονεύεται πατέρα οὐ Θεόν»¹⁰⁷, ἀναφωνώντας καὶ αὐτὸς «Ἀββᾶ ὁ Πατήρ»¹⁰⁸!

(Τέλος)

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΔΡΟΥΛΙΑΣ

Καθηγ. Ἀρσακείου Παιδαγ. Ἀκαδημίας

τε... καὶ οἱ προκαθεζόμενοι ἀμαρτωλοὶ νομίζωνται» Κλήμεντος Ρώμης, Τῶν Πέτρου ἐπιδημιῶν κηρυγμάτων ἐπιτομή, Ὀμιλία Γ', ΒΕΠΕΣ, Ἀθήναι 1955, Τόμ. 1ος, σελ. 98 (27-32).

104. Πρβλ. «Τὸν μέντοι ποιμένα τὸν ἀγαθὸν ὁ λαϊκὸς τιμάτω, ἀγαπάτω, φοβεῖσθω ὡς πατέρα, ὡς κύριον, ὡς δεσπότην, ὡς ἀρχιερέα Θεοῦ, ὡς διδάσκαλον εὐσεβείας ὅγάρ αὐτοῦ ἀκούων Χριστοῦ ἀκούει» Διαταγαὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων (μνημ. ἔργ.), ΒΕΠΕΣ, Τόμ. 2ος, σελ. 25 (31-33). «Ἀκολούθως οὖν τιμάτε πρεσβυτέρους» Κλήμεντος Ρώμης, Τῶν Πέτρου ἐπιδημιῶν (μνημ. ἔργ.), ΒΕΠΕΣ, Τόμ. 1ος, σελ. 99 (5).

105. Κριταὶ κ' 2. — πρβλ. «ὡμῆς ἔσσεθέ μοι λαὸς» Λευτ. κατ' 12. — «ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῶ λαῶ αὐτοῦ» Λουκ. α' 68. — «ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ» Λουκ. ζ' 17.

106. Ἡ δισύνθετη λέξι λειτουργός καὶ λειτουργῶ, καθὼς καὶ τὰ παράγωγά της λειτουργία, λειτουργημα, λειτουργικός, ἔχουν ὡς πρῶτο μὲν συνθετικὸ τὸ ἐπίθετο λέιτος (πρβλ. λήιτον), προερχόμενο ἀπὸ τὸ οὐσιαστικὸ λεῶς (ἀττικὸς τύπος) ἢ ληῶς (ἰωνικός τύπος), συνώνυμο τοῦ λαός, ὡς δεῦτερο δὲ συνθετικὸ τὸ οὐσιαστικὸ ἔργον ἢ τὸ ῥῆμα ἔργω. Ἀπὸ τῆ σύνθεσι τοῦ λέιτου καὶ ἔργου ἢ ἔργω προκύπτουν τὰ παράγωγα (ποὺ προαναφέραμε), ποὺ ὑποσημαίνουν κατ' ἀντιστροφή ἔργον γιά τὸ λαό, ἐπομένως ἔργον λαϊκό, συνεπῶς δημόσιο καὶ κατ' ἀκολουθίαν κοινόν, δηλαδή κοινωρικὸ ἔργον. Ἡ λέξι λειτουργός λοιπὸν ὑποδηλώνει τὸν ἐργαζόμενον κοινωρικὰ πρὸς ὄφελος τῆς κοινωνίας — τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου» συναθρώπων. Ἰ. Δρούλια, Αἰώνιες ἀναζητήσεις..., σελ. 17-18. — πρβλ. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἰδιοτυπία τῆς Λειτουργίας τῶν Προηγασμένων. Περιοδικὸ «Καινή Κτίσις», Ἀθήναι 1978, Μάρτιος, ἀρ. φύλ. 781, σελ. 4017, ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

107. Σοφ. Σολομ. β' 13, 16.

108. Μάρκ. ιδ' 36. — Ρωμ. η' 15. — Γαλάτ. δ' 6. — πρβλ. «ὁ πιστός... ὠθούμενος ἀπ' τὴν ἐσωτερικὴ πληροφορία, ὅτι ἐλαβε πνεῦμα υἰοθεσίας», «κράζει ἀββᾶ ὁ Πατήρ» Εὐαγγ. Θεοδώρου, Ἐκκλησία καὶ διάλογος, σελ. 14.

ΤΟ ΙΒ' ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΠΑΓΚΥΠΡΙΑΣ ΕΝΩΣΗΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ (Π.Ε.Ε.Θ.)

Ο ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ὁ χαιρετισμὸς τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας Κύπρου κ. Ἀνδρέα Χριστοφίδη, ὁ ὁποῖος ἀνεγνώσθη ἀπὸ τὸν Ἐπιθεωρητὴ Θεολογικῶν μαθημάτων Δρ κ. Ἀνδρέαν Μιτσίδην, ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἀνιέρου πόλεως καὶ ἀθέου οὐδ' ἔστιν οὐδ' ἔστοι γερονῶς θεατής...». Σύμφωνα μὲ τὴ ρήση αὐτὴ τοῦ σοφοῦ Πλουτάρχου, ποὺ εἶναι κοινὴ ἐμπειρία καὶ γνώμη σ' ὅλους τοὺς πολιτισμοὺς καὶ σ' ὅλα τὰ κοινωνικὰ συστήματα ποὺ γνώρισε ἡ Ἱστορία, τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα εἶναι καθολικὸ καὶ ἡ θρησκευτικὴ πίστις ὑπερχρονική.

Ὅπως λέγει καὶ ὁ Γιώργος Θεοδοκάς, τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ σκέψη κινούνται σὲ διαφορετικὰ ἐπίπεδα, ποὺ μποροῦν νὰ συνυπάρχουν μέσα στις συνειδήσεις χωρὶς νὰ ἐγγίζονται καὶ ἡ πίστις σὲ μιὰ δημιουργικὴ Θεία Δύναμη δὲν στηρίζεται στὸ λογισμὸ καὶ δὲν ἀποδεικνύεται εἶναι μιὰ διαισθητικὴ σύλληψη, ἐμπειρία καὶ βίωση στηριγμένη σὲ ἀμέτρητες καὶ συχνὰ βαρυνήμαντες μαρτυρίες.

Καὶ ὅμως, παρ' ὅλα αὐτὰ καὶ πέρα ἀπὸ αὐτὰ, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, ὅσο πῶς πολὺ προοδεύουν ἡ ἐπιστημονικὴ σκέψη καὶ ἡ τεχνολογία, τόσο περισσότερο τείνουν μὲ τὶς κατακτήσεις τους νὰ ἐπαληθεύσουν καὶ νὰ ἰσχυροποιήσουν τὴν πίστις σὲ μιὰ ἀναρχὴ καὶ αἰώνια, δημιουργικὴ Θεία Δύναμη, ποὺ ὑπερβαίνει τὸ Σύμπαν.

Καὶ μέσα στὴν ἱστορικὴ πορεία τῆς ἀνθρωπότητας, ἡ θρησκεία, ἀναζητώντας καὶ ἀνιέζοντας τὴν ἀλήθεια μέσα στὴν πίστις, μὲ αὐτὴν τὴν πίστις ἀποκάλυψε στὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα τὶς ὑψηλότερες ἠθικές, πνευματικὲς καὶ κοινωνικὲς ἀξίες καὶ διαδίδοντας μὲ τὴν κατηχητικὴ διδασκαλία καὶ πραγματώνας μὲ τὴν κοινωφελὴ δραστηριότητά της αὐτὲς τὶς ἀξίες ἡ θρησκεία ἀναδείχθηκε βασικὸς παράγοντας ἠθικῆς ἀνυψώσεως, πνευματικῆς ἀνατάσεως καὶ κοινωνικῆς προόδου τῶν ἀνθρώπων.

Ἀκένωτη πηγὴ Θείας Γνώσεως, ὑψηλὸς ἐμπνευστὴς φρονηματισμοῦ καὶ σοφὸς ὁδηγὸς ἀγωγῆς, ἡ Θρησκεία καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀποτελέσαν ἀνεκάνθεν βασικὸν ἐκπαιδευτικὸν παράγοντα καί, σὲ κάθε ἀληθινὰ προοδευτικὴ κοινωνία, βρῖσκονται πάντα σὲ γόνιμη ἐπικοινωνία καὶ συλλειτουργία μὲ τὴν Παιδεία.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 227 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

Διότι, πέρα ἀπὸ τοὺς ἠθικοὺς καὶ πνευματικοὺς θησαυροὺς τῆς Θείας Γνώσεως, μὲ τοὺς ὁποῖους ἐμπλουτίζει τὸ περιεχόμενον τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἡ Θρησκεία καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀνεκάνθεν πρόσφεραν καὶ προσφέρουν στὴν Παιδεία πολλῶν κοινωνικῶν ἐκπαιδευτικῶν ὁργανωτῶν καὶ ὁργάνωση, φιλόσοφους τῆς Παιδείας, παιδαγωγούς, δασκάλους, ἐκπαιδευτικὴ στέγη, οικονομικὴ καὶ κάθε ἄλλη βοήθεια καὶ συμπαράσταση.

Παράλληλα, μὲ τὴ συναισθηματικὴ καλλιέργεια, τὴν «κατὰ Θεὸν ψυχαγωγίαν» ποὺ κάνει ἡ Θρησκεία μὲ τὸ ὅλο ποιμαντορικὸ καὶ κατηχητικὸ ἔργο τῶν λειτουργῶν της, ἐπεκτείνει καὶ συμπληρώνει πάντα τὸ ἔργο τῆς Παιδείας.

Σὲ μᾶς τὸν Ἑλληνισμὸ ἰδιαίτερα, ποὺ θρησκοῦμε ἀπὸ τὰ παρὰρχαία χρόνια μὲ θαθεῖα εὐλάβεια καὶ θεομὴ πίστις, ἡ Θρησκεία ὑπῆρξεν ἀνεκάνθεν βασικὸς ἐκπαιδευτικὸς παράγοντας.

Μέσα ἀπὸ τὸ ἠθικοθρησκευτικὸ περιεχόμενον καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς Θρησκείας ἀπέρρευσαν κατὰ μέγα μέρος καὶ μὲ τὴ ζωογόνο προῆ τῆς Θρησκείας ἀναπτύχθηκαν τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδεώδη, οἱ ἠθικὲς ἀρετὲς καὶ οἱ πολιτιστικὲς ἀξίες τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ κόσμου, ὅπως ἦταν ἡ ἀνδρεία, ἡ εὐσέβεια, ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ οἱ ἄλλες ἀρετὲς τῶν ὁμηρικῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἦταν ἡ ἐλευθερία, ἡ δικαιοσύνη, ὁ διάλογος, οἱ προηγμένοι δημοκρατικοὶ θεσμοὶ καὶ ὁργανα τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν πολιτειῶν, ὁ θεσμὸς τῶν ἀμφικτυονιῶν, οἱ φιλοσοφικὲς ἀνατάσεις καὶ οἱ ὑψηλὲς κατακτήσεις τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν τῆς κλασσικῆς καὶ μετακλασσικῆς ἀρχαιότητος.

Καὶ ἀπὸ τὴν ἔλευση τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἑξῆς, ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Θρησκεία καὶ ἡ Ἐκκλησία, σὲ ἀρμονικὴ σύζευξη μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Παράδοση, λειτουργώντας μέσα στις συντεταγμένες ποὺ ὀρθοτόμησαν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες καὶ οἱ ἄλλοι Θεοφύροι Πατέρες της, εἶναι ἀδιάλειπτα ὄχι μόνον «παιδαγωγὸς εἰς Χριστόν», ἀλλὰ καὶ ἀκένωτος πηγὴ, ἐμπνευστὴς, τροφὸς καὶ φρουρὸς τῆς Παιδείας μας, μὲ τὰ ἐλληνοχριστιανικὰ ἰδεώδη τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ μὲ τὶς ἄλλες ἀξίες τοῦ προγονικοῦ πολιτισμοῦ μας.

Καὶ στὰ δίσεκτα χρόνια τῆς ὑποδούλωσης τοῦ ἔθνους τῶν Ἑλλήνων, ἡ Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Θρησκεία καὶ ἡ Ἐκκλησία σιάθηκε ἡ κίβωτος τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς Παραδόσεως καὶ τὸ Σχολεῖο τῆς Ρωμησοσύνης, ποὺ μὲ τὴ σοφία, τὸ ἦθος, τὸ σθένος καὶ τὶς θυσίες χαλκέντερων λειτουργῶν της, συντή-

ρησε τὸν Ἑλληνισμό καὶ προετοίμασε τὴν ἐθνικὴ καὶ πνευματικὴ του ἀναγέννηση.

Ἡ μακρὰ καὶ λαμπρὴ τούτῃ εκπαιδευτικὴ παράδοση τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας μας ἐπωμίζει βαριές εὐθύνες στοὺς σημερινούς Θεολόγους καὶ στοὺς ἄλλους λειτουργούς τῆς Ἐκκλησίας μας.

Καὶ οἱ εὐθύνες αὐτὲς γίνονται ἀκόμα βαρύτερες ἀπὸ τὶς συνθήκες πὸν ἐπικρατοῦν στὴν ἐποχὴ μας. Σήμερα οἱ μονόπλευρες τάσεις πρὸς τὴν ὑλοφροσύνη διευρύνουν τὸ χάσμα ἀνάμεσα στὸν ὑπερτροφικὰ ἀνεπτυγμένο ὕλικὸ καὶ τεχνολογικὸ πολιτισμὸ καὶ τὰ ἠθικὰ ἐρείσματα τῆς ἀνθρωπότητας, μὲ ἀποτέλεσμα ἄλλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ ὑποφέρουν ἀπὸ ὕλικές στερήσεις, πείνα καὶ ἐπιδημίες, ἄλλοι νὰ ὑποφέρουν ἀπὸ ὀλοένα ὀξυνόμενα ἠθικὰ, πνευματικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα (μαζοποίηση, ἀπομόνωση, ἀλλοτριώση, ψυχικὸ κενὸ καὶ ἄγχος) καὶ γενικὰ ὁ κόσμος νὰ παρατάσσεται ἀπὸ πάθη, μίση καὶ προκαταλήψεις καὶ νὰ μασοῦνται ἀπὸ τὴν κατάρα τῆς βίας τοῦ πολέμου καὶ τῆς σφαγῆς. Καὶ ἐμεῖς, ὁ Κυπριακὸς Ἑλληνισμὸς, θῆμα διεθνούς διεγκυσίνδας ἀνῆθικων συμπερομένων, ζοῦμε γιὰ ἐνδέκατη χρονία μέσα σὲ συνθήκες δραματικῆς ἀγωνίας γιὰ τὴ φυσικὴ καὶ ἐθνικὴ μας ἐπιβίωση.

Κάτω ἀπὸ τέτοιες συνθήκες γίνεται πιὰ παγκόσμια συνείδηση ὅτι, περισσότερο ἀπὸ τὶς ὕλικές ἀξίες, γεμίζουν τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δίνουν νόημα στὴ ζωὴ του οἱ ἠθικὲς καὶ πνευματικὲς ἀξίες, πὸν εἶναι τὸ ἀσφαλέστερο ὑπόβαθρο ἀληθινῆς καὶ μόνιμης εὐτυχίας· γι' αὐτὸ καὶ πρέπει, σήμερα περισσότερο παρὰ ποτέ, νὰ ξαναγεννηθεῖ μέσα μας καὶ νὰ γίνῃ ὁδηγὸς καὶ ρυθμιστὴς τῆς ζωῆς μας ὁ Θεὸς τῆς Ἀγάπης καὶ νὰ γίνωνται καθημερινοὶ σκοποὶ τῆς ζωῆς μας οἱ ἰδιότητες καὶ οἱ ἀρετὲς πὸν Ἐκεῖνος δίδαξε καὶ πραγματώσε στὴ ζωὴ Του.

Σύμφωνα μὲ ὅλα αὐτὰ, ὀφείλουμε καὶ ἐμεῖς ἐδῶ στὴν Κύπρῳ νὰ ἐπιείνομε πιὸ πολὺ ἀκόμα μέσα στὰ Σχολεῖα τὴν καλλιέργεια τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης, τῆς κατανοήσεως, τῆς συμπόνιας, τῆς ἀλληλεγγύης, τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἀνθρώπων δι- καιωμάτων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀγωνιστικοῦ πνεύματος γιὰ ὑπεράσπιση καὶ ἐμπρακτὴ ἐφαρμογὴ ὅλων αὐτῶν τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν.

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ ρόλος τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν μέσα στὴν ἐκπαίδευση καὶ γενικότερα ὁ ρόλος τῶν θεολόγων μέσα στὴν κοινωνία μας ἀναβαθμίζεται. Αὐτοὶ πρέπει, μὲ τὴ διδασκαλία τῶν χριστιανικῶν ἀξιών καὶ τὰ πρότυπα τῆς ἀρετῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἁγίων τῆς Θρησκείας μας, νὰ ἀνακουφίζουν τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὶς δυσκολίες τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ ἀπὸ τὰ τραύματα τῆς ἐθνικῆς συμφορᾶς τοῦ 1974· νὰ ἀναθερμάνουν συνεχῶς καὶ νὰ χαλκιδώσουν τὴν πίστη καὶ τῶν μαθητῶν καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν πιστῶν στὸ Θεὸ καὶ τὴ σωτηρία βοήθειά του καὶ νὰ ἀναπτέρωνουν συνεχῶς τὸ φρόνημα τῶν νέων μας, ὥστε νὰ γίνωνται

σθεναροὶ ἀγωνιστὲς γιὰ ἐλευθερία, ἐθνικὴ ἐπιβίωση καὶ κοινωνικὴ προκοπή.

Ἀναγνωρίζουμε, ἐν προκειμένῳ, καὶ ἐκτιμοῦμε βαθιὰ τὸ ὅτι οἱ Θεολόγοι μας καθὼς καὶ οἱ ἀρχεὲς καὶ οἱ ἄλλοι λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας μας συνειδητοποιοῦν πλήρως καὶ ἀναλαμβάνουν μὲ θάρρος τὶς ἀξημέρες εὐθύνες πὸν ἡ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ ἀπαιτήσεις τοῦ παρόντος τοὺς ἐπωμίζουν.

Καὶ ἐκφράζω τὴν εὐαρέσκεια τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας γιὰ τὴν εὐσυνειδησία καὶ τὸν ζῆλο μὲ τὸν ὁποῖο οἱ Θεολόγοι μας καὶ μὲ τὸ ἐκπαιδευτικὸ τους ἔργο στὰ Σχολεῖα καὶ μὲ τὸ κήρυγμα καὶ τὴν ὅλη θρησκευτικὴ τους δράση πρωτοστατοῦν στὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ διαπαιδαγώγηση τῆς νεολαίας μας καὶ τοῦ λαοῦ μας γενικότερα καθὼς καὶ στὴν τόνωση τοῦ ἀγωνιστικοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ μας.

Καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα, συνεχίζοντας τὴ λαμπρὴ παράδοση τοῦ Ἐθνομάρτυρα Κυπριανοῦ, τοῦ Ἐθνάρχου Μακαρίου τοῦ Γ' καὶ τόσων ἄλλων, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι πάντα βασικὸς εκπαιδευτικὸς παράγοντας τοῦ τόπου μας, καθὼς ἀπὸ τὴ μιὰ μὲ τὸ κατηχητικὸ ἔργο καὶ τὶς ἄλλες δραστηριότητες τῆς ἐπεκτείνει καὶ συμπληρώνει τὴ θρησκευτικὴ διδασκαλία τῶν ἐκπαιδευτηρίων μας καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐξακολουθεῖ νὰ προσφέρει πολυποικίλη πρακτικὴ καὶ ἠθικὴ βοήθεια, στὰ σχολεῖα μας.

Τὴν ὑψηλὴ ἐπίγνωση τῶν παιδευτικῶν εὐθυνῶν καὶ τὸ ἐκπαιδευτικὸ ἐνδιαφέρον τῶν Θεολόγων μας ἀποδεικνύει καὶ τὸ θέμα «Θρησκεία καὶ Παιδεία» τοῦ ἐφεινοῦ Συνεδρίου τῆς Π.Ε.Ε.Θ., τοῦ ὁποῖου οἱ ἐργασίες καὶ τὰ πορίσματα ἀναμένεται νὰ συμβάλουν στὴν ἀνάπτυξη τῶν εὐεργειτικῶν ἀλληλεπιδράσεων ἀνάμεσα στὴ Θρησκεία καὶ τὴν Παιδεία μας γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴν πνευματικὴ πρόοδο τοῦ λαοῦ μας.

Μ' αὐτὴ τὴν ἐλπίδα χαιρετίζω τὴν ἔναρξη καὶ εὐχομαι κάθε ἐπιτυχία στὶς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου σας.

Ο ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ὁ χαιρετισμὸς τοῦ Προέδρου τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας κ. Σπύρου Κυπριανοῦ ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Ὑφυπουργοῦ παρὰ τῷ Προέδρῳ κ. Πατρόκλῳ Σταύρου καὶ ἔχει ὡς ἐξῆς:

Μὲ ιδιαίτερη χαρὰ ἀπευθύνω τὸν ἐγκάρδιο χαιρετισμὸ μου πρὸς τὸ 12ο Θεολογικὸ Συνέδριο καὶ συγχαίρω τὴν Παγκύπρια Ἐνωσὴ Ἑλλήνων Θεολόγων γιὰ τὴν ὀργάνωσή του.

Τὸ θέμα τοῦ Συνεδρίου σας «Θρησκεία καὶ Παιδεία» ἐμπερικλείει καὶ ἀποκαλύπτει τὶς διαχρονικὲς δυνάμεις τῆς ἀποχῆς καὶ τῆς ἐπιβιώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ, στοὺς τελευταίους εἴκοσι αἰῶνες τῆς ἐθνικῆς ζωῆς καὶ πορείας του. Θρησκεία καὶ Παιδεία συντήρησαν τὶς ρίζες καὶ συγκράτησαν τὴν ταυτότητα τοῦ Ἐθνους, ἐπενεργῶντας σὰν ἄφθαρτοι πομποὶ πί-

στεως καὶ γνώσεως καὶ αἰμοδοιώντας μὲ ζωογόνες δυνάμεις τὸν Ἑλληνισμό στὰ δέσκα χρόνια τῆς περιπετειώδους Ἱστορίας του.

Ἄν ἡ Παιδεία, μὲ τὴν παροχὴ γνώσεων, ἐπιδιώκει τὴ μόρφωση, ἢ Ἐρησκεία, μὲ τὴν ἠθικὴ ἀνύψωση, ἐπιζητεῖ τὴν πληρότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀξία τῆς γνώσεως μετράται ἀπὸ τὸ ἠθικὸ ἐκτόπισμα τῶν φορέων τῆς. Καὶ οἱ φορεῖς γνώσεων ἀξιολογοῦνται ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν εὐρύτητα τῆς μορφώσεώς τους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πληρότητα τοῦ ἐσωτερικοῦ τους κόσμου, τὸν ὁποῖον ἡ Ἐρησκεία ἐξευγενίζει καὶ διευρύνει μὲ τὶς ἠθικὰ καταβολὰς καὶ προεκτάσεις τῆς. Ἐρησκεία καὶ Παιδεία διαμορφώνουν τὸν ἄνθρωπο ὡς μοναδικὴ ὄντοτητα, συνθέτουν τὴν ποιότητα τοῦ συνόλου τῆς κοινωνίας καὶ καθορίζουν τὴ μοῖρα τοῦ ἔθνους στὸν εὐρύτερο χῶρο καὶ χρόνον τοῦ ἱστορικοῦ βίου.

Στὶς κρίσιμες ὥρες πὸν διέρχεται σήμερον ὁ Κυπριακὸς Ἑλληνισμὸς λόγῳ τῆς τουρκικῆς εισβολῆς καὶ τῆς κατοχῆς μεγάλου τμήματος τῆς πατρίδος μας, ἡ Ἐρησκεία καὶ ἡ Παιδεία ἀποτελοῦν ἐστίες καὶ πηγὲς ἐνισχύσεως τοῦ φρονήματος καὶ τῆς πίστεως, τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἀποχῆς, τῆς καρτερίας καὶ τῆς ἐπιμονῆς στὸν ἀγῶνα πὸν διεξάγουμε γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Κύπρου καὶ τὴν ἐπιβίωσή μας. Ὁ ἀγῶνας μας δὲν εἶναι ἀγῶνας ἀπελπιμένων οὔτε ἀντίδραση μοιρολατρῶν. Εἶναι συνειδητὸς ἀγῶνας ἐνὸς λαοῦ πὸν γνωρίζει τὴν Ἱστορία καὶ τὴν παράδοσή του, πὸν ἔχει συναίσθηση τοῦ χρέους καὶ τῶν εὐθυνῶν του καὶ γιὰ τὸ παρὸν καὶ γιὰ τὸ μέλλον.

Πιστεύουμε στὸ δίκαιο τοῦ ἀγῶνα μας. Γνωρίζουμε ὅτι σήμερον μαχόμεστε γιὰ τὴ δικαιοσύνη μιᾶς Ἱστορίας αἰῶνων. Δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ ἀποτύχουμε σ' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα. Ἐχουμε ὑποχρέωση νὰ ἐπιτύχουμε τὴ σωτηρία καὶ τὴ δικαιοσύνη, τὴν ἐπιβίωση τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐρησκεία καὶ Παιδεία μετροῦν αὐτὸ τὸ ἱστορικὸ χρέος μας καὶ ἐνισχύουν τὸν ἀγῶνα μας γιὰ τὴν ἐκπλήρωσή του.

Ἐύχομαι κάθε ἐπιτυχία στὸ Συνέδριό σας καὶ σὲ ὅλους σας κάθε εὐτυχία.

Ο ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ

Ἡ κήρυξις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστομου ἔγινε μὲ τὸν ἐξῆς χαιρετισμὸν του:

Ἀδελφοὶ τὶς μέρες, πὸν γιορτάζουμε τὴ φανέρωση τῆς ἀπειρης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, μὲ θαδιὰ αἰσθήματα πατρικῆς ἀγάπης παρενοχλάσαστε καὶ χαιρετίζουμε τὸ εἴησιο συνέδριό σας, ἀγαπητοὶ θεολόγοι. Ἡ παρουσία μας ἐδῶ δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς μιὰ συνηθισμένη ἐκδήλωση ἐνδιαφέροντος πατρικοῦ πρὸς τὰ πνευματικὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ προβάλλει καὶ ὡς προσωπικὸ μας χρέος. Γιατὶ ἐσεῖς δὲν εἶσθε κάποια μέλη, ἀλλὰ σημαντικὰ στελέχη τῆς Ἐκκλησίας. Εἶσθε φορεῖς, ἐρμηνευτὲς καὶ διδάσκα-

λοι τῆς ἀποκεκαλυμμένης στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κοσμοσωτήριας ἀληθείας, πὸν φυλάττεται μέσα στὴν Ἐκκλησία. Ἡ ἀποστολή σας εἶναι ἐπομένως πολὺ σημαντικὴ γιὰ τὸν ἐν Χριστῷ καταρτισμὸ τοῦ λαοῦ μας καὶ γιὰ τὴν πορεία του πρὸς τὴ σωτηρία καὶ τὴν αἰωνιότητα. Μὲ αὐτὴ τὴ συνείδηση χαιρετίζουμε καὶ ἐδλογοῦμε ὅλους σας καὶ σὰς συγκαίρουμε γιὰ τὴν ὁργάνωση τοῦ συνεδρίου σας.

Τὸ θέμα τοῦ συνεδρίου σας, «Ἐρησκεία καὶ Παιδεία», ἐπιτάσσεται ἀσφαλῶς μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἀποστολῆς σας, ὡς θεολόγων καθηγητῶν τῆς Ἐρησκείας στὰ σχολεῖα μέσης παιδείας. Ἀλλὰ βρισκείται καὶ στὸ κέντρο τῶν ἐνδιαφερόντων τῆς Ἐκκλησίας, γιατί ἀπὸ τὴν παιδεία πὸν προσφέρεται στὰ σχολεῖα ἐξαρτᾶται ὄχι μόνον ἡ ἀντιμετώπιση τῶν ὑλικῶν ἀνταγῶν στὴ ζωὴ, ἀλλὰ, καὶ κατ' ἐξοχή, καὶ ἡ ἠθικὴ ἐξέλιξι καὶ πρόοδος τοῦ πληρομάτος τῆς. Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι οἱ εἰσηγήσεις πὸν θὰ ἀκουστοῦν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ συνεδρίου σας, ἀλλὰ καὶ ἡ συζήτηση πὸν θὰ ἀκολουθήσει, θὰ σὰς βοηθήσουν σημαντικὰ στὸ ὅλο ἐκπαιδευτικὸ, ἀλλὰ, ἐπιτρέψατέ μου νὰ πῶ, καὶ κοινωνικὸ ἔργο σας. Γιατὶ ὁ θεολόγος δὲν εἶναι μόνον ἐκπαιδευτικὸς. Εἶναι, καὶ πρέπει νὰ εἶναι, καὶ κοινωνικὸς ἐργάτης.

Βεβαίως μὲ τὸν ὄρο Ἐρησκεία στὸ θέμα τοῦ συνεδρίου σας «Ἐρησκεία καὶ Παιδεία» ἐννοοῦμε ἀσφαλῶς τὴ δική μας Ἐρησκεία, τὸν Χριστιανισμό. Ὁχι βεβαίως ὅπως παρουσιάσθηκε, ἢ παρουσιάζεται, ἀπὸ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο φορέα του μέσα στὴν ἱστορικὴ του πορεία, ἀλλὰ ὅπως παραδόθηκε καὶ παραδίδεται σὲ μᾶς καὶ διαφυλάττεται ἀνόθευτος μέσα στὴν ὀρθόδοξή μας Ἐκκλησία. Ἐννοοῦμε δηλαδὴ τὸν Χριστιανισμό πὸν ταυτίζεται οὐσιαστικὰ μὲ αὐτὸ τοῦτο τὸν Χριστό, ὡς ὁ ἴδιος ἀπεκάλυψε ἐάντων μέσα στὸν κόσμον μὲ τὴν ἐνανθρώπησή Του, τὴ διδασκαλία Του, τὴ σταυρικὴ Του θυσία, τὴν ἀνάσταση καὶ τὴν ἀνάληψή Του.

Πῶς, λοιπόν, αὐτὸς ὁ γνήσιος Χριστιανισμὸς τοποθετεῖται πρὸς τὴν παιδεία; Νοοῦμένου ὅτι ἡ παιδεία ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ ἀποβλέπει στὸ νὰ καταστήσει τὸν ἄνθρωπο ἰκανὸ γιὰ τὴ ζωὴ, πρέπει στὴν ἐξέταση τοῦ θέματος νὰ ληφθεῖ βασικὰ ὑπόψη ἡ ἀνθρωπολογία τῆς χριστιανικῆς Ἐρησκείας. Ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς του καὶ ὁ τελικὸς προορισμὸς του. Εἶναι δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος, σύμφωνα μὲ τὴ Ἐρησκεία μας, ἐπιδεκτικὸς μορφώσεως; Καὶ μέχρι ποιοῦ βαθμοῦ; Εἶναι ἡ παιδεία ἀπαραίτητη γιὰ τὴ ζωὴ; Ποιὰ ὄμως ζωὴ; Ποιὸ σκοπὸ ἔχει ἡ ζωὴ καὶ ποίος ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου; Ἀυτὰ εἶναι μερικὰ ἐρωτήματα πὸν πρέπει νὰ ἀπαντηθοῦν, γιὰ νὰ χαραχθεῖ τὸ διάγραμμα τῆς σωστῆς παιδείας.

Τὸ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς διδάσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε κατ' εἰκόνα καὶ κατ' ὁμοίωση Θεοῦ καὶ ὅτι ὁ Δημιουργὸς Θεὸς ἐνεφύσησε εἰς τὸ πρόσωπο αὐτοῦ πνοή ζωῆς, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει «ἐν δυνάμει» θεϊκὰς ιδιότητες μέσα του. Καὶ ἐπομένως ἔχει ἔμφυτη μέσα του καὶ τὴν τάση

καὶ τὴ δυνατότητα τῆς γνώσης. Δυνατότητα καὶ ἰσότητα πὸν δὲν σιαμαῖα, ἀλλὰ διευρύνεται συνεχῶς, γιὰ νὰ ὀδηγηθεῖ στὴν κατ' ἀνθρώπο δυνατὴ «παντογνωσία», ἐφόσον ὁ ἄνθρωπος εἶναι δημιουργημὰ κατ' εἰκόνα τοῦ Παντογνώστη Θεοῦ. Ἔτσι μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ καὶ ἡ διαπίστωση τοῦ Ἀριστοτέλη διὰ τὸν ἄνθρωπο, «φύσει ὁρέγεται τοῦ εἰδένα», ἀλλὰ ἴσως καὶ ἡ ἀποψη τοῦ Πλάτωνα διὰ τὴν γνώση εἶναι ἀνάμνηση. Ἀπὸ τὴν ἀνθρωπολογικὴ αὐτὴ διδασκαλία τοῦ Χριστιανισμοῦ ὄχι μόνον ἡ δυνατότητα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀναγκαιότητα τῆς παιδείας καταφάσκειται. Ἄλλωστε οἱ λέξεις διδασκαλία, διδάσκαλος, παιδεύω, γινώσκω, οἶδα κ.λπ. θρῆσκονται, ὅπως ὅλοι ξέρουμε, σὲ ἀφθονία στὴν Ἀγία Γραφή. Ὑστερα ποῖο λόγο ὑπαρξῆς θὰ εἶχαν οἱ χριστιανικὲς ἐπιτολὲς καὶ τὰ διδάγματα καὶ ποιά εὐθύνη θὰ εἶχε ὁ ἄνθρωπος, ἂν δὲν ἦταν ἐπιδεκτικὸς μορφώσεως; Ὑπάρχει λοιπὸν ἀνάγκη παιδείας. Ἀλλὰ ποιάς παιδείας; Ποιὸ τὸ μορφωτικὸ ἰδεώδες;

Ἄν καὶ εἴμαστε βέβαιοι διὰ ὅλα αὐτὰ θὰ ἀπαντηθοῦν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ συνεδρίου σας ἐπιτυχῶς ὡς μᾶς ἐπιτραπεί νὰ ποῦμε περιεκτικὰ καὶ σύντομα διὰ μορφωτικὸ ἰδεώδες κατὰ τὴν Ἐκκλησία εἶναι ἐκεῖνο πὸν καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπο ἰκανὸν στὴ βίωση τῆς ἐπίγειας ζωῆς του, κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ ἐπιτύχει τὴν ἐκπλήρωση τοῦ προορισμοῦ του, τοῦ πρόσκαιρου καὶ τοῦ αἰώνιου, ὅπως τὸν θέτει ἡ θρησκεία μας. Πῶς ὅμως ὁ ἄνθρωπος θὰ πετύχει τὴν ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ προορισμοῦ; Ποιὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ στόχος του; Τὴν ἀπάντησιν μᾶς τὴ δίδει ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. «Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡσπερ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειος ἐστίν» (Ματθ. ε', 48). Ἴδου τὸ ἰδανικὸ πὸν πρέπει πρώτιστα νὰ ἐπιδιώκει ὁ χριστιανὸς μὲ τὴ μόρφωσίν του καὶ τὴ ζωὴν του. Νὰ καταστῆ τέλειος, νὰ ἐξομειωθεί δηλαδὴ πρὸς τὸν τέλειο Θεὸ καὶ Δημιουργὸν Του. Ἀλλὰ αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ μόνον μὲ τὴ γνώσιν τοῦ «τί δεῖ ποιεῖν καὶ τί δεῖ μὴ ποιεῖν» στὴν πορεία τῆς ἐπίγειας ζωῆς του. Ποιὸς ὅμως θὰ βοηθήσει τὸν ἄνθρωπο νὰ γνωρίσει τὰ «τί δεῖ ποιεῖν καὶ τί δεῖ μὴ ποιεῖν», γιὰ νὰ φθάσει στὴν τελειότητα; Ἡ ἀπάντησις δόθηκε πολλὰ χρόνια πρὶν ἔλθει ὁ Χριστός, ἀπὸ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸ Σωκράτη. «Τοῦτο δὴ οὖν τὸ μέρος φαμέν φύσει καὶ κυριώτατον καὶ δυνατὸν ὡς οἷόν τε μάλιστα καὶ ἄριστα μαθεῖν, εἰ διδάσκει τις οὐδὲ ἂν διδάξειεν, εἰ μὴ Θεὸς ὑφηγοῖτο» (Ἐπινομ.). Καὶ διὰ τοῦτο, συνεχίζει ὁ Σωκράτης στὸν Ἀλκιβιάδην, «Ἀναμείνωμεν ἕως ἂν ἐξ οὐρανοῦ τις ἀπεισταλμένος ἔλθῃ καὶ διδάξῃ ἡμᾶς πῶς δεῖ διανοεῖσθαι πρὸς θεοὺς καὶ ἀνθρώπους καὶ ἐλπίζωμεν διὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀποστολῆς ἐκείνης ἥξει οὐ διὰ μακροῦ» (Ἀλκιβ. Β' 110). Ἀντελήφθησαν οἱ μεγάλοι αὐτοὶ σοφοὶ τῆς ἀνθρωπότητας διὰ τὸ ὑπάρχον ἀλήθειαν πὸν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς μόνος του δὲν μπορεῖ νὰ θρῆ καὶ νὰ ἐξερευνήσει. Πάνω ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα ὑπάρχει ἡ ἀπόλυτη ἀλήθεια τῆς ὁποίας τὴν ἀληθινὴν γνώσιν μόνον ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ προσφέρει σιτοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ, αὐτὰ πὸν διατυπώνουν ὡς εὐχὴ καὶ προσδοκία ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτωνας γίνονται

πραγματικότητα. «Ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἀπέστειλεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ», «ἵνα σωθῆ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ». «Ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν». Γιὰ τὸν χριστιανὸν ἐπομένως δὲν ὑφίσταται τὸ πρόβλημα, πὸν βασάνιζε τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Σωκράτη, γιὰ τὸ θεανδρικὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ («τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον») (Ἰω. α', 14 καὶ γ', 19). Καὶ ἔτσι ὁ ἄνθρωπος δὲν χρειάζεται πιά νὰ ἀναζητῆ τὴν ὁδὸν, πὸν θὰ τὸν ὀδηγήσει στὴν ἀλήθεια καὶ στὴν ζωὴν. Ἀρκεῖ νὰ συναρτήσει καὶ νὰ γνωρίσει τὸ Χριστό. «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» καὶ «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς» (Ἰω. ιδ', 6 καὶ η', 12). Φράσεις πὸν ἀκούσθηκαν γιὰ πρώτη φορὰ στὸν κόσμο καὶ μόνον ἕνας, ὁ Χριστός, τις διατύπωσε γιὰ τὸν ἑαυτοῦ μὲ πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς σημασίας τους. Γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ἀπεκαλύφθη ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, δουλωμένο καὶ αἰχμάλωτο τῆς ὕλης, δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ θρῆ μόνον τὸν τὴν ἀλήθεια. Γι' αὐτὸ ἔχουμε τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας «ἐν τῷ προσώπῳ» τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἄπ' ὅσα προηγουμένως εἶπαμε, ἡ ὕγιης παιδεία, κατὰ τὴ θρησκεία μας, δὲν εἶναι ἐκεῖνη πὸν ἀποβλέπει μόνον σὲ νὰ καταστήσει τὸν ἄνθρωπο ἰκανὸν νὰ κάνει κτῆμα του τις προσφορὰς τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, ἢ, γενικότερα, πὸν θὰ δώσει στὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνα μόνον τὰ ἐφόδια, πὸν θὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ζήσει μιὰ ἀνετίωρη ζωὴ ἀπὸ ὕλικὴ ἀποψη, ἀλλὰ ἐκεῖνη πὸν βλέποντας τὸν ἄνθρωπο ὄχι μόνον ὡς ὕλικὸ ὄν, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ὡς πνευματικὴ προσωπικότητα, ἀποβλέπει νὰ τὸν βοηθήσει νὰ ζήσει καὶ νὰ πολιτευθεῖ ὡς ἄνθρωπος, ὡς ὁλοκληρωμένη δηλαδὴ ἡθικο-πνευματικὴ προσωπικότητα, πὸν ἔχει προορισμὸ νὰ γίνῃ κληρονόμος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ἀγαπητοὶ Θεολόγοι,

Ζοῦμε μέσα σ' ἕνα κόσμο πὸν μεταβάλλεται γρηγορὰ καὶ ἐξελίσσεται. Στὸν αἰσθητὸ τομέα διευρύνει ἀφάνταστα τοὺς ὁρίζοντες τῆς γνώσεως. Ἐμμεῖς ὅμως ὁ ἄνθρωπος γήινος, χοϊκός, ὕλικός. Ζεῖ μέσα σὲ ἄγχος, στὴν ἀγωνία καὶ σὲ φόβον μὲ τις μέριμνες τῆς καθημερινότητος καὶ γιὰ τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ μέλλοντος. Δὲν μπόρεσε νὰ κάνει βίωμά του ἀκόμη τὴν ἀλήθεια, πὸν ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψε στὸν κόσμο. Δὲν συνειδητοποίησε τὴν προτροπὴν τοῦ Ἰησοῦ «ζητεῖτε πρώτῳ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ πάντα ταῦτα προστεθήσεται ὑμῖν». Μπόρεσε νὰ εἰσέλθῃ σὲ διάστημα καὶ προχωρεῖ μὲ βῆμα γοργὸ νὰ ἐφαρμόσει τὴν ἐπιτολὴν τοῦ Δημιουργοῦ, νὰ γίνῃ κύριος τῆς «ἐνύλου» δημιουργίας. Ἐλησμώνησε ὅμως μιὰ ἄλλη ἐπιτολὴ ὁ ἄνθρωπος καὶ μιὰ ἄλλη δυνατότητα πὸν δόθηκε σ' αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Δημιουργοῦ καὶ πάλλιν, μὲ τὴν ἐνανθρώπηση, τὴν ἀπολυτικὴν θυσία καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Υἱοῦ Του. Τὴν ἐπιτολὴν καὶ τὴν δυνατότητα νὰ γί-

νει πολίτης τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν ἡθικὴ τοῦ τελείωση. Αὐτὴ τὴ δυνατὸτητα θέλει νὰ μεταβάλλει σὲ πράξη ὁ Χριστιανισμός. Καὶ ἐργάτες αὐτῆς τῆς μεταβολῆς καλούμαστε νὰ γίνουμε ὅλοι, κατ' ἐξοχὴν ὅμως ἕμεῖς οἱ κληρικοί καὶ σεῖς, οἱ θεολόγοι. Γι' αὐτὸ στὴ συνεχῆ μεταβολὴ καὶ ἀσιτάθεια τοῦ κόσμου, σὺ ἀτὰ πάντα ρεῖν τοῦ Ἡράκλειου, ὁ Χριστιανισμός ἀντιπαραθέτει τὸ αἰώνιο, τὸ ἀμετάβλητο, τὸ σταθερό. Ἀντιπαραθέτει τὶς αἰώνιες ἀρχές, τὴν ἀπόλυτὴ ἀλήθεια. Ἀντιπαραθέτει τὸν Θεό. Πῶς ὅμως ὁ ἄνθρωπος θὰ ζεῖ μέσα στὴν μεταβολὴ καὶ συγχρόνως μέσα στὴν αἰωνιότητα; Καὶ πῶς μέσα ἀπὸ τὰ μεταβλητὰ θὰ ὀδηγηθεῖ σὺ ἀμετάβλητο; Αὐτὸ εἶναι τὸ κύριο πρόβλημα τῆς παιδείας. Καὶ αὐτὸ τὸ πρόβλημα εἶναι σπουδαιότατο γιὰ τὴν τελείωση τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ καὶ «Ὅν ἐστὶ περὶ διου δειοτέρου, ἂν βολεύσαιο ὁ ἄνθρωπος ἢ περὶ παιδείας», παρτήρησε πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια ὁ Σωκράτης. Θὰ ἐλευθερωθεῖ ἡ ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὸ ἄγχος τοῦ προβλήματος τούτου, ἂν κατορθώσει νὰ γνωρίσει καὶ νὰ βιώσει τὴν ἀλήθεια. «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς». Ἀλλὰ «αἶ ἐστὶν ἀλήθεια;». Εἰς τὴν ἐρώτηση αὐτὴ τοῦ Πιλάτου καὶ ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀπάντηση δίδεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Χριστό. «Ἐγὼ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ» καὶ σὲ ἄλλο μέρος σαφέστατα, «ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ». Λύουν λοιπὸν τὸ πρόβλημα τούτο τῆς παιδείας μόνον ὅσοι θέτουν θεμέλιο καὶ ἀκρογωνιαῖο λίθο τῆς ζωῆς τὸ Χριστό. Πάνω σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἀσάλεινο θεμέλιο ἀγωνισθεῖτε καὶ σεῖς, ἀγαπητοὶ θεολόγοι, νὰ οἰκοδομήσετε τὴ μόρφωση καὶ τὴ ζωὴ τῶν νέων μας, πὺν σὰς ἐμπιστεύεται ἡ Ἐκκλησία μας, ἡ Πατρίδα μας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνθρωπότητα.

Καὶ κἀντὶ ἀκόμη. Μὴν ξεχνᾶτε, ἀγαπητοὶ θεολόγοι, διὸ μέσα στὶς τραγικὲς στιγμὲς πὺν ζοῦμε, μὲ τὴν παρουσία τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων στὴν πατρίδα μας, ἀπειλεῖται θανάσιμα ἡ ἐπιβίωσή μας ὡς Ἑλλήνων καὶ ὡς Χριστιανῶν πάνω σ' αὐτὴ τὴ γῆ, πὺν μᾶς κληροδότησαν οἱ πατέρες μας. Γι' αὐτὸ πρῶτὴν θέση σὺ ἔργο σας, ἀλλὰ καὶ σὺ ἔργο κάθε ἐκπαιδευτικοῦ, πρέπει νὰ πάρει ὁ ἀγώνας γιὰ τὴ δικαίωση τοῦ λαοῦ μας. Καὶ δικαίωση γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλο τὸ λαὸ μας, δὲν εἶναι ἡ ἐξέγερση μιᾶς ὁποιασδήποτε λύσεως σὺ κυπριακὸ πρόβλημα, πὺν θὰ δίνει τὴν ψευδαίσθηση τῆς εἰρήνευσης, ἀλλὰ ἡ ἀπελευθέρωση κάθε γωνιάς τῆς σκλαβωμένης πατριῆς μας γῆς, ἡ κατάλωση τῶν ὁδοφραγμάτων καὶ τῶν σφραγισμάτων, πὺν χωρίζουν τὴ νῆσο μας σὲ βορρᾶ καὶ σὲ νότιο, καὶ ἡ ἀνάκτηση τῶν πατρογονικῶν μας ἐσπιῶν μὲ τὴν ἐπιστροφή ὄλων τῶν προσφύγων ἀδελφῶν μας σ' αὐτὲς. Δικαίωση εἶναι νὰ μπορούμε ἐλεύθεροι καὶ ἀσφαλεῖς νὰ προσκυνῶμε στὰ ἱερά μας προσκνήματα, πὺν δόξογονται στὸν κατεχόμενο βορρᾶ τῆς πατρίδας μας, νὰ ξαναλειτουργήσουμε τὶς ἐκκλησιᾶς μας καὶ πάνω στὰ καμπαναριά καὶ σὺς θόλους τοὺς νὰ ξανακτίσουμε τοὺς σταυρούς, πὺν γκρέμισαν οἱ εἰσβολεῖς. Νὰ κατεδάσουμε ἀπ' ἐκεῖ τὰ φλάμπουρα τοῦ εἰ-

βολέα καὶ νὰ ἀναπειάσουμε τὴ σημαία τῆς ἐθνικῆς μας ἐλευθερίας καὶ ἀξιοπρέπειας. Μόνον εἶσι θὰ μπορούμε νὰ ποῦμε διὸ φθάσαμε στὴ δικαίωση τοῦ ἀγῶνα μας. Γιὰ μιὰ τέτοια δικαίωση καλεῖσθε καὶ νὰ ἀγωνισθεῖτε ἀγαπητοὶ θεολόγοι.

Πρὶν καταλήξουμε θεωροῦμε χρέος μας νὰ ἐκφράσουμε τὶς θερμὲς μας εὐχαριστίες στὸν ἀγαπητὸ μας Καθηγητὴ κ. Εὐάγγελον Θεοδώρον, πὺν εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ διακόψει τὴν ξεκούραση ἀπὸ τὸ καθηγητικὸ ἔργο αὐτὲς τὶς γιορτινὰς μέρες καὶ νὰ ἔρθει ἐδῶ, γιὰ νὰ προσφέρει μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ του κατάρτιση, ἀλλὰ καὶ τὸν θεολογικὸ ζῆλο του, τὰ φῶτα του στὴν ἐργασία τοῦ θεολογικοῦ αὐτοῦ συνεδρίου. Εὐχαριστοῦμε ἀκόμη τὸν κ. Καθηγητὴ καὶ γιὰ τὴν ἄλλη πολὺμορφη προσφορά του στὴν Ἐκκλησία μας, ὅπως εἶναι καὶ ἡ μὲ τὶς δικῆς του ἐνέργειες δωρεὰν ἀποστολὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ «Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» σὺς κληρικούς τῆς νῆσου μας.

Μὲ αὐτὲς τὶς σκέψεις χαιρετίζουμε καὶ πάλι καὶ εὐλογοῦμε τὸ συνέδριό σας καὶ κηρύτουμε τὴν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν του.

ΓΕΝΙΚΟ ΠΟΡΙΣΜΑ

Ἡ ὀργάνωσις τοῦ Συνεδρίου ἦταν ἀρίστη. Στὶς συζητήσεις, πὺν ἐπακολουθεῖσαν στὶς εἰσηγήσεις, ἔλαβαν μέρος πολλοὶ ἐκ τῶν συνέδρων, πὺν ἐπεσήμαναν τὰ προβλήματα, πὺν συναντᾶ ἡ ἐλληνορθόδοξος ἀγωγὴ στὴ σημερινὴ ἐποχὴ. Τὸ γενικὸ πορίσμα τοῦ Συνεδρίου ἦταν διὸ τόσον τὸ αἶτημα τῆς δημιουργίας μὲ τὴν παιδεία ὀλοκληρωμένων προσωπικοτήτων, ὅσον καὶ τὰ εἰδικὰ προβλήματα, πὺν δημιουργήθηκαν στὴν Κύπρον ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴ τοῦ Ἀττίλα, ἐπιβάλλον τὴν ἐμμογή τῶν Κυπρίων σὺ Ἑλληνορθόδοξο μορφωτικὸ καὶ παιδαγωγικὸ ἰδεῶδες καὶ τὴ συσπείρωσι τῆς νεολαίας τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπὸ τὶς στοργικὲς πτέρυγες τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐγγυήτρια δύναμις γιὰ ἕνα εὐτυχέστερο μέλλον τῆς ὠραίας καὶ ἡρωϊκῆς ἐλληνικῆς μεγαλονήσου.

(Τέλος)

Ε. Α. Θ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Διορθόδοξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπευθύνει θερμὴν ἐκκλησίαν εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον, ὅπως ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τὸν ἐμπλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου διὰ τῆς ἀποστολῆς παντὸς εἶδους συγγράμματος ἀναφερομένου εἰς τὴν Θεολογίαν καὶ γενικώτερον εἰς τὸ ἀντικείμενον μελέτης πασῶν τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν.

Διεύθυνσις: Διορθόδοξον Κέντρον Ἐκκλησίας Ἑλλάδος
Ἰασιου 1, 115 21 Ἀθῆναι.

Η Α.Μ. Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ κ. ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΝ ΝΑΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Τὴν Κυριακὴν 2 Μαρτίου 1986, ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Ἰγνάτιος ἐλειτούργησεν εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου Παρισίων.

Ἀπὸ ἐνωρίς τὸ πρῶτ' τῆς Κυριακῆς πλῆθος Ὀρθόδοξων πιστῶν (τόσον ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῶν Παρισίων, ὅσον καὶ ἐκ τῆς Ὀρθόδοξου Λιθανικῆς Κοινότητος) κατέκλυσε τὸν Ἱερὸν Ναὸν διὰ τὴν συμμετάσχει εἰς τὴν πανηγυρικὴν θ. λειτουργίαν. Δέον γὰρ ὑπομνησθῆναι ὅτι ἡ ἐν Παρισίοις Ὀρθόδοξος Λιθανικὴ Κοινοτήτης (ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Παλμύρας) ἀριθμεῖ ἀρκετὰ μέλη, ἐλλείπει δὲ ἰδιαίτερον ἱερὸν γασὺ, τελεῖ τὴν θείαν λειτουργίαν τὸ ἑσπέρας ἐκάστου Σαββάτου εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, φιλοξενουμένη αὐτῶ ὑπὸ τῆς Ὀρθόδοξου Ἑλληνικῆς Μητροπόλεως Γαλλίας.

Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ὁμῶς Κυριακῇ αἱ δύο Ὀρθόδοξοι Κοινοτήτες (Ἑλληνικὴ καὶ Λιθανικὴ) συμπροσευχήθησαν ὑπὸ τοὺς δύο πνευματικούς των ἡγέτας. Ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Ἰγνάτιος συνελειτούργησε μετὰ δύο Ὀρθόδοξων Ἀραβοφώνων Ἐπισκόπων καθὼς καὶ μετὰ τοῦ Ἑλληνοφώνου βοήθου, τῆς ἐν Γαλλίᾳ Μητροπόλεως, Ἐπισκόπου Σασίμων κ. Ἱερεμίου, ἐκπροσωποῦντος τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γαλλίας κ. Μελέτιον, ὁ ὁποῖος ὑπεδέχθη τὸν Πατριάρχην καὶ συμπροσευχήθη ἐκ τοῦ ἱεροῦ δήματος. Τοὺς Ὀρθόδοξους Ἐπισκόπους ἐπλαισίωσε πλῆθος Ἑλλήνων καὶ Λιθανέζων Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων, ἐνῶ αἱ δύο ἐκκλησιαστικαὶ χορωδίαὶ τῶν ἀντιστοίχων Ὀρθόδοξων κοι-

νοτήτων ἔψαλον εἴτε ἀπὸ κοινοῦ εἴτε ἐναλλασσόμεναι.

Περὶ τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Μελέτιος προσεφώνησε τὸν Πατριάρχην Ἀντιοχείας, ἀναφερθεὶς εἰς τὰς δυσκολίας καὶ μαρτυρικὰς ὥρας τῶν ἐν Λιβάνῳ Ὀρθόδοξων Ἑλλήνων εἰς τὴν ὁποίαν θὰ πρέπει (ὅπως ὁ Σεβασμιώτατος ἐτόνισεν) γὰρ ὑπολογίζουσι οἱ ἐν Λιβάνῳ ἀδελφοί.

Ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν, ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Ἰγνάτιος ἐτόνισεν ὅτι ἡ συμπαράστασις αὐτῆ ἐκ μέρους τῶν Ὀρθόδοξων Ἑλλήνων ἔχει ἤδη πολλαπλῶς ἐκδηλωθεῖ τόσον μετὰ τὴν φιλοξενίαν τῆς Ὀρθόδοξου Λιθανικῆς κοινότητος εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ὅσον καὶ μετὰ τὴν προσωπικὴν συμπαράστασιν (εἰς ποικίλας περιστάσεις) τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γαλλίας κ. Μελετίου. Ὁ Πατριάρχης ἐτόνισεν, ὅτι ἡ συμπαράστασις αὐτῆ τοῦ Μητροπολίτου Γαλλίας ἐξεδηλώθη πολλαπλῶς κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ πρὸς τὸν ἴδιον προσωπικῶς, ἠγχοήθη δὲ ὅπως ὁ Κύριος πολυχρονίσει τὸν Πατριάρχην τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Γαλλίᾳ Ὀρθοδοξίας καὶ τὸν ἠγχορίστησε ἐκ δάθους καρδίας δι' ἄλλην τὴν πλουσίαν (πρὸς τοὺς ἐν Παρισίοις Ὀρθόδοξους Λιθανέζους) ἀγάπην.

Πλήθος πιστῶν μετέλαβε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, διαδηλωθείσης αὐτῶ ἐν τῇ εὐχαριστιακῇ κοινωγίᾳ τῆς ἐνότητος τῶν δύο ἐν Γαλλίᾳ Ὀρθόδοξων Κοινοτήτων.

Πρωτοπρ. ΠΑΝΑΓ. Χ. ΣΙΜΙΓΙΑΤΟΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Χριστοκεντρικὴ Ὀρθοδοξία.

Κατὰ τὴν ἐπὶ τῇ Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας πανηγυρικὴν Συνοδικὴν Θείαν Λειτουργίαν ἐν τῷ Ἱ. Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν, —τῆς ὁποίας προέσιθ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ καὶ εἰς τὴν ὁποίαν παρέστησαν ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας καὶ ἐκπρόσωποι τῆς Κυβερνήσεως, τῶν Ἀρχόν, Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου κ.ά.— ὁ κηρύξας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως καὶ Προβέξης κ. Μελέτιος ἐτόνισεν τὴν Χριστοκεντρικὴν διάστασιν τῆς Ὀρθοδοξίας, εἰπὼν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς:

«Παράδοσις καὶ παρακαταθήκη τῆς ὀρθοδοξίας εἶναι ὁ Χριστός. Μόνον ὁ Χριστός. Τίποτε ἄλλο. «Ὁ

γὰρ ἔκρινά τι ἐν ὑμῖν εἰδέναι εἰμὶ Ἰησοῦν Χριστόν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον ὑπὲρ ἡμῶν». «Ὅλα σὶν ὀρθόδοξοι Ἐκκλησία μιλοῦν γι' Αὐτόν. Μόνον γι' Αὐτόν. Αὐτὸν βασιάζει ἡ Παναγία. Αὐτὸν κηρύττουσι οἱ Ἀπόστολοι. Γι' Αὐτὸν μαρτυροῦν οἱ ἅγιοι. Αὐτὸν διακονεῖ ἡ Ἐκκλησία. Αὐτὸν ὁμολογεῖ καὶ ὑπηρετεῖ ἡ ἱερωσύνη. Καὶ κρατοῦμε τὴν πίστη τῶν ἀποστόλων ἀπαραχάρακτη. «Οἱ προφῆται ὡς εἶδον, οἱ ἀποστολοὶ ὡς ἐκήρυξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν... οὕτω κηρύσσομεν Χριστόν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν». Καὶ ἡ σημερινὴ ἐορτὴ γι' Αὐτὸν μιλεῖ. Θρίαμβος τῆς Ὀρθοδοξίας σημαίνει θρίαμβος τῆς ὀρθῆς πίστεως στὸν Χριστό. Θρίαμβος τῆς Ὀρθοδοξίας σημαίνει: Ἐνίκησε ἡ παράδοσις τοῦ Χριστοῦ».

Ἡ ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου προβληθεῖσα Χριστο-

κεντρική διάσταση ἐναρμονίζεται πλήρως πρὸς τὸν ὅλον τριαδολογικὸν καὶ πνευματολογικὸν χαρακτήρα τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ ὁποία ποδηγετεῖ ἵνα ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι «μορφωθῇ ὁ Χριστὸς ἐν ἡμῖν» (Γαλ. δ', 19) εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὑλοποιηθῆται εἰς τὴν ζωὴν μας τὸ «Τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστὸς» (Κολ. γ', 11).

«Καθένας ἄς ἀναλάβει τὶς εὐθύνες του».

Τὴν 24ῃ Ματίου ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς ἐκτακτικὸν συνεδρίον τῆς ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφεῖμ, λαβοῦσα θέσιν ἕναντι τοῦ νομοσχεδίου περὶ νομιμοποιήσεως τῶν ἀμβλώσεων, ἐξέδωκε ἀνακοινωθέν, ἐν τῷ ὁποίῳ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, μετὰ κρυσταλλίνης διαυγείας («καὶ αὐτὴ τὴν ὑστατὴ στιγμὴν») ἐπαναλαμβάνει («τὴν καὶ σὺν παρελθόν διακηρυχθεῖσα ἀρνητικὴ θεμελιακὴ τῆς θέσης, πὺν ὑπαγορεύεται ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν εὐαγγελικὴ ἀλήθεια, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν, ἐνωρίτερα ἀπὸ αὐτήν, Ἱπποκράτειο ὄγκο, πὺν εἶναι ἡ καταδικὴ τῶν ἀμβλώσεων εἴτε εἶναι νόμιμες εἴτε ὄχι»).

Ὡς χαρακτηριστικῶς προστίθεται ἐν τῷ ἀνακοινωθέντι, ἡ ἀμβλωσις εἶναι «φόνος ἀνυπεράσπιστης ζωῆς ἐκ προμελέτης καὶ χωρὶς κανένα δικαίωμα... Κανείς, ἐπομένως, δὲν μπορεῖ νὰ ἀρνηθῆ σὴν Ἐκκλησίᾳ μας, πὺν ἔχει τὰ ἰδικὰ τῆς πνευματικῆς κριτήρια, νὰ πάρει ἀρνητικὴ θέσιν, ἀπέναντι σὲ ἕνα τόσο πελώριο ἠθικὸ καὶ κοινωνικὸ θέμα» καὶ («νὰ ἐπιτελεῖ τὸ χρέος τῆς καὶ νὰ λαλεῖ τὴν ἀλήθεια με ὑπευθυνότητα καὶ παρρησία καὶ καθένας ἄς ἀναλάβει τὶς εὐθύνες του ἀπέναντι σὺν παρελθόν καὶ σὺν μέλλον»).

«Ἀλλοιώνει τὸ ὁρθὸ φρόνημα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

Εἶναι εὐχάριστον, ὅτι τὸ εἰς τὴν προηγουμένην παρατήρησιν μνημονευόμενον Ἀνακοινωθέν τῆς Ἱ. Συνόδου περὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἀμβλώσεων εἶναι κατὰ πάντα σύμφωνον πρὸς ἀναρίθμητα ὑπομνήματα, ψηφίσματα καὶ τηλεγραφήματα διαμαρτυρίας, τὰ ὁποῖα ἐκ πάσης γωνίας τῆς ἑλληνικῆς γῆς ἀποστέλλονται πρὸς τὴν Κυβέρνησιν. Ἔστω ὡς ἐν παραδείγματι τὸ σιαλὲν πρὸς τὰς ἀρμοδίας Ἀρχὰς ἐντυπωσιακὸν Ὑπόμνημα, ὅπου ὑπογράφεται ὑπὸ 92 διακεκριμένων ἀκαδημαϊκῶν διδασκάλων καὶ ἱατρῶν τῆς Θεσσαλονίκης, οἵτινες μετ' εὐγλωττοῦ παρρησίας διεκήρυξαν τὰ ἑξῆς:

«Ὡς ὑπεύθυνοι ἀκαδημαϊκοὶ διδάσκαλοι καὶ ἱατροί, οἱ ὁποῖοι ἔχομε ὡς σκοπὸ τὴν προάσπισιν τοῦ ἀνθρώπου ὡς προσώπου, ὑπὸ τὴν ἀπόλυτη ὄντολογικὴ ἔννοιαν τοῦ ὄρου, ἀντιτιθέμεθα σὲ ὁποιαδήποτε νομοθετικὴ διάταξιν, ἡ ὁποία ἐπισημοποιεῖ τὴν παρέμβαση σὴν ψυχικὴ καὶ σωματικὴ ἀκεραιότητα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὴν ἀποδοχὴν μεθόδων, οἱ ὁποῖες ἀνακόπτουν τὴν ἐπιβίωσιν ἢ τὴν ἀρμονικὴν ἐξέλιξίν του.

Θεωροῦμε ὅτι ὁ συζητούμενος νόμος περὶ ἀμβλώσεων:

Α'. α. ἀντιβαίνει σὴν ἔννοιαν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς

τὸν ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ὑφίσταται σὰν ἀνθρώπος ἀπὸ τῆς συλλήψεως μέχρι τοῦ βιολογικοῦ του θανάτου. Ὡς ἐκ τούτου ἀποτελεῖ ἀνθρωποκτονία ἢ παρέμβαση ἐπὶ τῆς ἐπιβιώσεώς του σὲ ὁποιαδήποτε περίοδο τῆς ζωῆς του.

β. περιφρονεῖ καὶ καταργεῖ καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν ὄγκο τοῦ Ἱπποκράτους, ὁ ὁποῖος ἀποκλείει κάθε βλαπτικὴ ἐνέργεια γιὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἰδιαίτερα σὴν περίοδο τῆς ἐμβρυϊκῆς του ζωῆς. Εἶναι γνωστὸ ἄλλωστε ὅτι, ἀπὸ ἀμειγρῶς ἱατρικῆ ἀποψη, ὁποιαδήποτε παρέμβαση ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἢ παρέμβαση σὴν ψυχικὴς λειτουργίες τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὁποῖα δὲν ἔχει αὐστηρῶς θεραπευτικὸ σκοπὸ ἐπέχει θέσιν ἀδικήματος, πὺν σιγέφεται σὴν ἴδια τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου.

γ. ἀντιβαίνει σὲ κάθε ἔννοια ἐλευθερίας, ἀληθείας καὶ ἀνθρώπινης ἀκόμη δικαιοσύνης.

Β'. Ἡ ἠθελημένη διακοπὴ τῆς κήσεως δημιουργεῖ βαρύτερες ψυχικὴς ἀλλὰ καὶ βιολογικὴς συνέπειες σὴν ἔγκυον.

Γ'. Ἡ νομοθετικῶς ἀποδεκτὴ διακοπὴ τῆς κήσεως ἀλλοιώνει βαθύτατα τὸ ὁρθὸ φρόνημα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἰδιαίτερος τῶν νέων.

Γι' αὐτὸ καλοῦμε κάθε ἀρμόδιο καὶ ὄλο τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν σὴν λήψην κάθε πρόσφορου μέτρου γιὰ τὴν ὀριστικὴν ματαίωσιν τῆς ψηφίσεως τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ.

Ἡ ὁργάνωσις τῶν ἐνοριῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Χριστόδουλος, ἐν προσφάτῳ ἄρθρῳ του τονίζει τὴν ἀνάγκην τῆς καλύτερας ὁργανώσεως τῆς ἐνορίας, ἵνα αὐτὴ ἀξιοποιηθῆ πρὸς χάριν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἐθνους.

Χαρακτηριστικῶς ὁ Σεβασμιώτατος τονίζει τὰ ἑξῆς: «Ὅλοι ὁραματιζόμεσθε ἐνορίες ζωντανές, ὅπου διασώζεται ἢ κοινωνία τῶν προσώπων καὶ ὅπου λειτουργεῖ τὸ πνεῦμα τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης καὶ ἐλευθερίας. Οἱ πιστοὶ τῶν τέτοιων ἐνοριῶν μας μποροῦν νὰ γίνουν ἐκφραστὲς τοῦ πνεύματος τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ νὰ προσβάλλουν κάθε φορὰ τὶς γνήσιες «θέσεις», πὺν ἡ ζωὴ των ὑλοποιεῖ καὶ ἡ Ἐκκλησία διδάσκει. Ὁλος αὐτὸς ὁ λαὸς, νέοι, γονεῖς, γυναῖκες, ἐπιστήμονες, ἐργάτες, ἀγρότες ὅλοι μαζί ἢ κατὰ τμήματα, κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγησιν τῶν ἄξιων ποιμένων τους μποροῦν νὰ δίδουν μάχες καὶ νὰ τὶς κερδίζουν. Μποροῦν νὰ ἐπιηρεάζουν τὰ κέντρα ἀποφάσεων πὺν καθορίζουν τὰ πλαίσια τῆς κοινωνικῆς, οἰκογενειακῆς καὶ ἀτομικῆς μας ζωῆς. Μποροῦν νὰ καθιστοῦν σεβαστὲς τὶς ἀπόψεις τους. Ὅσο περὶ ὁ καιρὸς, τόσο περισσότερο συνειδητοποιοῦμε ὅτι ἡ ζωὴ μας κατευθύνεται ἀπὸ κέντρα ἀποφάσεων Κοινωνικά, σὴν ὁποῖα μόνον ἡ λαϊκὴ βάση φαίνεται νὰ ἔχει ἀρκετὴν προσπέλασιν. Αὐτὴ τὴ λαϊκὴ μας βάση πρέπει νὰ ἀξιοποιηθῆσθε διδοντάς της φωνὴν καὶ πωγὴν. Ἄλλοιὼς κινδυνεύουμε νὰ θεωρολογοῦμε καὶ νὰ μοιρολογοῦμε γιὰ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΗΣ 24.3.1986

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στή σημερινή ἔκτακτη Συνεδρία τῆς ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, μὲ ἀφορμὴ τὸ νομοσχέδιο γιὰ τὴ νομομοποίηση τῶν ἀμβλώσεων, ἀποφάσισε νὰ ἐπαναλάβει καὶ αὐτὴ τὴν ὕστατη στιγμή κατηγορηματικὰ τὴν, καὶ στὸ παρελθὸν διακηρυχθεῖσα, ἀρνητικὴ θεμελιακὴ τῆς θέσης, ποὺ ὑπαγορεύεται ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν Εὐαγγελικὴ ἀλήθεια, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν, ἐνωρίτερα ἀπὸ αὐτήν, Ἱπποκράτειο ὄρκο, ποὺ εἶναι ἡ καταδίκη τῶν ἀμβλώσεων εἴτε εἶναι νόμιμες εἴτε ὄχι.

Ἡ θέση αὐτὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι συνεπὴς πρὸς τὸν σεβασμὸ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς ποὺ ὑπάρχει ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς συλλήψεως καὶ θεωρεῖ τὴν ἀμβλωση φόνου ἀνυπεράσπιστης ζωῆς ἐκ προμελέτης καὶ χωρὶς κανένα δικαίωμα.

Θὰ ἀποτελοῦσε παράλειψη νὰ μὴν ἐπιστηθεῖ ἡ προσηχὴ ὄλων στοὺς πολλαπλοὺς κινδύνους στοὺς ὁποίους

ἐκθέτει τὸ νομοσχέδιο καὶ τὴ μητέρα, ποὺ ὅπως ἰσχυρίζεται θέλει νὰ ἐξυπηρετήσῃ.

Αὐτὰ εἶναι ἠθικὰ κατοχυρωμένα, παγχριστιανικὰ ἀποδεκτὰ καὶ παγκόσμια καταξιωμένα καὶ ὅλες οἱ Ἐκκλησίες τοῦ κόσμου ἔχουν λάβει σαφὴ ἀρνητικὴ θέση ἐναντίον κάθε μορφῆς ἀμβλώσεως. Κανείς, ἐπομένως, δὲν μπορεῖ νὰ ἀρνηθεῖ στὴν Ἐκκλησία μας, ποὺ ἔχει τὰ δικά της πνευματικὰ κριτήρια, νὰ πάρει ἀρνητικὴ θέση, ἀπέναντι σὲ ἕνα τόσο πελώριο ἠθικὸ καὶ κοινωνικὸ θέμα.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀπολιτικὴ, αὐτὸ ὅμως δὲν τὴν ἐμποδίζει νὰ ἐπιτελεῖ τὸ χρέος της καὶ νὰ λαλεῖ τὴν ἀλήθεια μὲ ὑπευθυνότητα καὶ παρρησία καὶ καθέννας ἄς ἀναλάβει τὶς εὐθύνες τοῦ ἀπέναντι στοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος.

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου)

Ἱερά Μονὴ Ἀσωμάτων - Πετράκη

Τὸ Σάββατο 1 Μαρτίου, μετὰ τὸν Ἑσπερινὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Ἀσώτου, ἐκάρη μοναχὸς ὁ δόκιμος Παναγιώτης Κλαδίτης, τελειόφοιτος τῆς Ἀνωτέρας Ἐκ-

τὰ κακὰ ποὺ μᾶς θρῆσκον», ἐνῶ θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ ἐκινούσαμε κατὰλληλα τὸν μηχανισμό ποὺ θὰ συνεγείρει τὸ λαὸ μας καὶ θὰ τὸν καθιστᾷ δυναμικὸ διεκδικητὴ τῶν δικαίων τῆς εὐσέβειας του».

Τὸ αἴτημα καὶ ὁ ὄραματισμὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἀνοίγουν τὸν δρόμο διὰ μίαν κινητοποίησιν πρὸς συμμετοχὴν τῶν ζωντανῶν μελῶν τῶν ἐνοριῶν εἰς διαφόρους δημοκρατικὰς διαδικασίας. Τὰ μέλη αὐτὰ θὰ πρέπει λ.χ. νὰ ἐμφυχώνουν τὰ διάφορα κέντρα προγραμματισμοῦ καὶ λήψεως ἀποφάσεων, τὰ συλλογικὰ ὄργανα τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, τὰ λαϊκὰ συνελεύσεις, τὰ ἐργατικὰ συνδικάτα καὶ ἐνώσεις, τὰ ἐπιστημονικὰ σωματεία, τοὺς φοιτητικὸς συλλόγους, τὰ μαθητικὰ κοινότητες, τοὺς ἀγροτοβιομηχανικοὺς καὶ λοιποὺς συνεταιρισμοὺς, τὰ «ἐταιρείας λαϊκῆς βάσεως», τὰς κοινοπραξίας, τὰς ἐπιτροπὰς ἢ τοὺς συλλόγους «λαϊκῆς ἐπιμορφώσεως» καὶ «πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως», τὰ ἰδρύματα κοινωνικῆς προνοίας κ.λπ.

Εἶναι περὶ τὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι πρὸς πραγματικὴν τῆς κινητοποιήσεως ταύτης ἀπαιτεῖται σύντομος προπαρασκευαστικὴ, διαφωτιστικὴ καὶ οργανωτικὴ ἐργασία.

«Ἡρεμο πνευματικὸ ρυάκι».

Οἱ πνευματικοὶ κύκλοι τῆς πατρίδος μας καὶ τὸ Χριστιανικὸν πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ μεγάλῃς ἱκανοποιήσεως καὶ χαρᾶς παρακολουθοῦν τὴν ἀδοξύτως καὶ σεμνῶς συντελουμένην δραστηριότητα τοῦ λαμπροῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ, Ἐπιστημονικοῦ καὶ Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος Ἰωάννου καὶ Ἐριέτης Γρηγοριάδου», ὅπερ προεδρεύεται ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεγάρων κ. Βαρθολομαίου καὶ

ἀξιοποιεῖ ἄριστα σχετικὴν μεγάλην δωρεὰν τῆς ἐριτίμου δ)δος Ἑλένης - Γρηγοριάδου.

Αἱ μέχρι τοῦδε ἐκδόσεις τοῦ Ἰδρύματος, αἱ ὁποῖαι διαφωτίζουν ἐπὶ σπουδαίων ζητημάτων, καὶ αἱ διαφωτιστικὰ ἐπιστημονικὰ διαλέξεις τοῦ τροφοδοτοῦν τὸν ἑλληνικὸν λαὸν δι' ὄχιον πνευματικῆς τροφῆς. Ὡς εἰόντων εἰσαγωγικῶς ὁ ὀμιλητής, κατὰ τὴν τελευταίαν διάλεξιν, ἦτις ὠργανώθη ὑπὸ τοῦ Ἰδρύματος, τοῦτο ὡς ἡρεμο πνευματικὸ ρυάκι συντελεῖ σιὸ νὰ ἐμπλουτίζονται τὰ ζωηφόρα ράματα, ποὺ ἀπὸ διάφορες κατευθύνσεις καταρδεύουν τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ τόπου».

Τὸ ζήτημα τῆς ἰδρύσεως ξένων σχολείων.

Ἡ «Πανελληνία Ὁμοσπονδία Ἰδιοκτητῶν Φροντιστηρίων Ξένων Γλωσσῶν» ἔχει ὁργανώσει συστηματικὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ κινδύνου ἐγκαταστάσεως ξένων σχολείων, φροντιστηρίων καὶ οἰκοδιδασκάλων εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τρόπον ἀπειλοῦντα οὐ μόνον τὰ συμφέροντα ἀναριθμητῶν Ἑλλήνων ἐκπαιδευτικῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλληνορθόδοξον ταυτότητα τοῦ καθ' ὅλου ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου.

Ἡ εὐχάριστος δήλωσις τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶναι διατεθειμένη νὰ ἀποτρέψῃ τὸν κίνδυνον τοῦτον πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ὁποίων θὰ ἀξιοποιηθῶν αἱ σχετικὰ διατάξεις τοῦ δικαίου τῆς ΕΟΚ, κατὰ τὰς ὁποίας δὲν ἐπιτρέπεται εἰς ξένους ὑπηκόους ἢ ἀνεξέλεγκτος ἄσκησις δραστηριοτήτων εἰς βάρος τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν εἰδοποιῶν ἐθνικῶν παραδόσεων ἄλλων κρατῶν μελῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος.

κλησιαστικής Σχολής Ἀθηνῶν. Στὸν νέο μοναχὸ ἔλαχε μεταξὺ δώδεκα ὀνομάτων τὸ ὄνομα τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου, κι αὐτὸ ἦταν μιὰ ιδιαίτερη εὐλογία, γιατί ἐπὶ τέσσερα χρόνια ἀξιώθηκε στὸ παρελθὸν νὰ ὑπηρετήσει στὸ Μοναστήρι πού ἴδρυσε ὁ Ὁσίος στὴν Πάτμο, ὅπως τόνισε ὁ Καθηγούμενος π. Δημήτριος Μπεκιάρης στὴν ὁμιλία του. Τὸν νέο μοναχὸ τίμησε μὲ σύντομη πατρική προσφώνηση ὁ Προηγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου π. Παῦλος Νικηταρᾶς, πού τὸν γνώρισε σὰν ἱεροσπουδαστὴ στὴν Πατμιάδα. Ὁ π. Χριστόδουλος χειροτονήθηκε Διάκονος τὴν Τρίτη 11 Μαρτίου, στὸ κατὰμεστο Καθολικὸ τῆς Μονῆς, ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Κίτρους καὶ Κατερίνης κ. Ἀγαθόνικο, κατόπιν σεπτῆς ἐντολῆς καὶ ἀδείας τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ.

Ἐξάλλου, τὸ Σάββατο 8 Μαρτίου, μετὰ τὸν Ἐσπερινὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀπόκρεω, στὸν ὁποῖο χοροστάτησε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμος, καὶ συμπροσευχήθηκε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Εἰρηναῖος, ἔγινε ἡ κοινὴ σὲ μοναχὸ τοῦ ἄλλου δοκίμου τῆς Μονῆς Θεοφάνους Γιαρμενίτη, φυσικομαθηματικοῦ μὲ μεταπτυχιακὴ σπουδὴ καὶ ἤδη δευτεροετοῦς στῆ Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν. Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀλεξανδρουπόλεως, ὁ ὁποῖος προσφώνησε τὸν προσαγόμενον Δοκίμο σὰν ἕμμεσα δικό του πνευματικὸ ἀνάστημα, ἀνέγνωσε τὶς εὐχὲς τῆς ὀνοματοθεσίας καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Ἱερομάρτυρος Εἰρηναίου, ἐπισκόπου Λουδοῦνου. Στὸ τέλος τῆς Ἀκολουθίας ὁ Καθηγούμενος ἀπηύθυνε περιεκτικὴ ὁμιλία σὰν εἶδος ἐπιλογικῆς Κατηχήσεως. Ὁ π. Εἰρηναῖος χειροτονήθηκε Διάκονος τὴν ἐπομένη, ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Ἀλεξανδρουπόλεως, κατόπιν ἀδείας τοῦ Μακαριωτάτου, στὸν Ἱερό Ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Πατησίων, πού εἶχε κατακλυσθῆ ἀπὸ πνευματικοὺς ἀδελφούς καὶ φίλους τοῦ χειροτονουμένου, ὁ ὁποῖος —σημειωτέον— εἶναι πνευματικὸ ἀνάστημα τοῦ π. Γαβριὴλ Τσαφού, ἐφημερίου στὸν ἴδιο Ἱερό Ναό.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Δημήτριος προσεκλήθη νὰ τιμηθῆ μὲ τὴν παρουσίαν του τὴν ΚΗ' Κληρικολαϊκὴν Συνέλευσιν τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς, ἣτις θὰ συνέλθῃ εἰς τὸ Ντάλλας (Τέξας) ἀπὸ 29ης Ἰουνίου μέχρι 4ης Ἰουλίου 1986. Τοῦτο ἀνεκοίνωσεν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἰάκωβος εἰς προπαρασκευαστικὴν τῆς Συνελεύσεως σύσκεψιν, γενομένην τὴν 27ην Φεβρουαρίου ἐν τῇ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῇ Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς (Ν. ὸρκη).

—Τὰ Γραφεῖα τῆς Διευθύνσεως Ἑλληνικῆς Παιδείας τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς, ὡς καὶ τὰ Γραφεῖα καὶ αἱ ἐγκαταστάσεις τῆς Διευθύνσεως Ἐπικοινωνιῶν μετεφέρθησαν ἐκ τοῦ μεγάρου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς 79ης Ἀνατολικῆς Ὀδοῦ τοῦ Μανχάτταν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Μορφωτικὸν Κέντρον τῆς Ἀστῶρια Ν.Υ.

Ἱερά Μητρόπολις Αὐστρίας

Ἰστορικὴ δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ἡ ἀπὸ μέρους τοῦ Ἱταλικοῦ Κράτους πλήρης ἀνάληψις τῆς δαπάνης ἀναστηλώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῶν Ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου Νεαπόλεως Ἰταλίας. Ἡ εὐγενὴς αὐτὴ χειρονομία τοῦ Ἱταλικοῦ Κράτους πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν γίνεται διὰ πρώτην φορὰ εἰς τὴν μακραίωνη ἱστορία τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, τῆς Ὁρθόδοξου καὶ τῆς Ῥκαθο-

λικῆς, ἀπὸ τοῦ σχίσματος καὶ ἐντεῦθεν. Ἡ πρωτοφανὴς αὐτὴ ἐκδήλωσις σεβασμοῦ καὶ τιμῆς τοῦ Ἱταλικοῦ Κράτους πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἔγινε κατόπιν συντονισμένων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Κρατείας κ. Γεννάδιου, τοῦ ὁποῖου ἡ συνετὴ καὶ διακριτικὴ παρουσία εἰς τὸν παραδοσιακὸν καὶ συντηρητικὸν χώρον τῆς Ῥκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὴν 25ετῆ του θεοφιλεῆ διακονία, συνετέλεσε εἰς τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ ἀπόφασι. Τὸ ὕψος τῆς δαπάνης θὰ ὑπερβῆ τὰ 500.000.000 λιρετῶν θάσει τῆς ἐγκρίσεως τῆς ὑποβληθείσης μελέτης καὶ τῶν σχεδίων ἀναστηλώσεως ἀπὸ τὰ ἀρμόδια Ὑπουργεῖα Τέχνης καὶ Πολιτισμοῦ καὶ Δημοσίων Ἔργων.

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Κρατείας κ. Γεννάδιος μετὰ τὴν ἐπίσημη κοινοποίησιν τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς ἐπεσκέφθη μὲ τὸν Ἱ. Προϊστάμενον Νεαπόλεως Ἀρχιμ. κ. Βασίλειον Δρόσον τὰς Ἰταλικὰς Ἀρχὰς καὶ ἐξέφρασε τὴν θαθεῖαν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὴν Ἰταλικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ πράξιν ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν πρῶτον σταθμὸν διὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξον ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐπίσης ἐπεσκέφθη καὶ τὸν Σεβ. Καρδινάλιον Νεαπόλεως κ. CORRADO URSI, μέσω τοῦ ὁποῖου ἐξέφρασε πρὸς τὴν Ῥκαθολικὴν Ἐκκλησίαν τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ τὴν πρόθυμην συμπαράστασιν τῆς εἰς τὴν αἰσίαν ἔκβασιν τῶν προσπαθειῶν του.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἀπὸ 3ης μέχρι 8ης Φεβρουαρίου συνήλθεν ἐν Ῥώμῃ ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῆς Γραμματείας διὰ τὴν χριστιανικὴν ἐνότητα ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ καρδινάλιου Ἰωάννου Βίλλεμπραντς. Ἡ Γραμματεία αὐτὴ εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς δράσεώς της ἔχει περιλάβει τὴν προσαρμογὴν τοῦ «Οἰκουμενικοῦ Ὁδηγοῦ» εἰς τὴν σημερινὴν ἐξέλιξιν τῶν οἰκουμενικῶν σχέσεων τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν 20 ἔτη μετὰ τὴν λήξιν τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου.

—Ὁ Πάπας Ἰωάννης - Παῦλος ὁ Β' εἰς κατηγορικὸν του λόγον περὶ Δημιουργίας εἶπεν, ὅτι ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως τῶν ὀργανικῶν ὄντων δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀσυμφίβαστος πρὸς τὴν περὶ Δημιουργίας βιβλικὴν διήγησιν, ὅταν δὲν ἀποκλείη, ἀλλὰ προϋποθέτῃ τὴν θεϊκὴν προέλευσιν τοῦ κόσμου. Ἐπίσης προσέθεσεν, ὅτι ἡ Βίβλος δὲν ἀντιτίθεται εἰς τὰς Φυσικὰς Ἐπιστήμας, οὔτε ἐμποδίζει τὰς ἐρεῦνας τῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν των.

—Ἡ Ῥωμαιοκαθολικὴ Ἱεραρχία τῶν Φιλιππίνων, πρὶν ἢ ὁ Μάρκος ἐγκαταλείψῃ αὐτὰς καὶ ὅταν οὗτος ὠρκίζετο ὡς παράνομος Πρόεδρος των, ἐδημοσίευσεν κείμενον διαμαρτυρίας, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐτονίζετο, ὅτι «κυβέρνησις, ἡ ὁποία διατηρεῖ τὴν ἐξουσίαν χάρις εἰς τὴν νοθεῖαν στερεῖται ἠθικῶν θάσεων».

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Ἡ Σύνοδος τῶν Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἡγετῶν ἐν τῇ «Λαοκρατικῇ Δημοκρατίᾳ τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας» συνήλθεν τὸν Ἰανουάριον 1986 ἐν Ἀνατολικῷ Βερολίνῳ καὶ ἡσχολήθη περὶ τὸ κείμενον τῆς Λίμα διὰ τὸ Βάπτισμα, τὴν Εὐχαριστίαν καὶ τὸ Λειτουργίωμα (AMT). Ἡ Σύνοδος, ὡς ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Τύπον, διεπίστωσε μετὰ χαρᾶς, ὅτι πᾶσαι αἱ μετέχουσαι τῆς Συνόδου ἐπὶ μέρους Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι ἔλαβον ἔναντι τοῦ κειμένου ἐνιαίαν στάσιν. Ἀλλὰ διὰ τὸ ποία εἶναι ἡ στάσις αὕτη, οὐδὲν ἀνεκoinώθη εἰς τὸν Τύπον. Ἡ Σύνοδος ἐπίσης ἡσχολήθη διὰ ζητήματα μετεκπαιδεύσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν συν-

εργατῶν καὶ διὰ τὰ ἐν τῇ σοσιαλιστικῇ κοινωνίᾳ προβλήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐργασίας ἐν μέσῳ τῶν νέων.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Κατόπιν προσκλήσεως τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου ἐπραγματοποιήθη ἀπὸ 10 ἕως 15 Δεκεμβρίου 1985 ἐν τῷ Ὁρθόδοξῳ Κέντρῳ τοῦ Σαμπεζῦ ἡ πρώτη ἐν ὀλομελείᾳ συνάντησις τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὸν ἐπίσημον θεολογικὸν διάλογον μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀνατολικῶν μὴ Χαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν.

Εἰς τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν τῆς ἡ Ὀλομέλεια τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξέδωκε τὸ ἀκόλουθον Ἀνακοινωθέν:

«Μετὰ ἀπὸ δύο δεκαετίες ἀνεπισήμων θεολογικῶν διασκέψεων καὶ συναντήσεων (1964 - 1985), ὡθούμενοι πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν συμφιλίωσιν Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡμεῖς, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν δύο Οἰκογενειῶν τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως, ὠρισθήκαμε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν μας —παρακινημένες ἀπὸ τὴν πίστη τοὺς στὴν Ἁγία Τριάδα καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοὺς γιὰ τὴν ἐνότητα τοῦ Σώματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ— γιὰ νὰ ἐπαναλάβωμε τὸν θεολογικὸν μᾶς διάλογον ἐπὶ ἐπισημοῦ ἐπιπέδου.

Εὐχαριστοῦμε τὸ Θεό, Ἁγία Τριάδα, Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιο Πνεῦμα, πού μᾶς χάρισε τὸ ἀδελφικὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς κατανοήσεως πού ἐδέσποσε ἀπ' ἄκρην σ' ἄκρην στὴ συνάντησή μας.

Τὸ πρῶτον μέρος τῶν συζητήσεών μας συνεκεντρώθη στὴν ὀνομασία τῶν δύο Οἰκογενειῶν κατὰ τὸν διάλογόν μας. Ἀρκετὴ συζήτηση ἀφιερώθηκε ἐπίσης στὴς τέσσαρες ἀνεπίσημες διασκέψεις τοῦ AARHUS (1964), τοῦ BRISTOL (1967), τῆς Γενεύης (1970) καὶ τῆς ADDIS ABABA (1971). Διευτυπώθη ἡ σκέψη ὅτι οἱ μελέτες καὶ «συμπεφωνημένες διατυπώσεις» τῶν ἀνεπισήμων αὐτῶν διασκέψεων καθὼς καὶ οἱ μελέτες τῶν θεολόγων μας θὰ μπορούσαν νὰ προσφέρουν χρῆσιμο ὕλικόν γιὰ τὸν ἐπίσημον διάλογόν μας.

Ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ μας υἰοθέτησε μίαν συγκεκριμένη μορφή μεθοδολογίας, ἡ ὁποία ἐνδείκνυται νὰ ἀκολουθηθῇ κατὰ τὸν διάλογόν μας. Ὁρίσθη μίαν ὑπο-ἐπιτροπὴ ἀπὸ ἕξι θεολόγους, τρεῖς ἀπὸ κάθε πλευρά, μὲ ἐντολή νὰ ἐτοιμάσῃ κοινὰ κείμενα γιὰ τὴ μέλλουσα ἐργασία μας.

Γιὰ τὴς ἐπόμενες συναντήσεις μας, τῶν ὁποίων σκοπὸς θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐκ νέου ἀνακάλυψις τῶν κοινῶν θεμάτων μας στὰ θέματα τῆς Χριστολογίας καὶ τῆς Ἐκκλησιολογίας, συμφωνήσαμε στὰ ἀκόλουθα κύρια θέματα καὶ συνακόλουθα ὑπο-θέματα:

«Πρὸς μίαν κοινὴν Χριστολογία»

- α) Προβλήματα ὀρολογίας,
- β) Συνοδικὲς διατυπώσεις,
- γ) Ἱστορικοὶ παράγοντες,
- δ) Ἑρμηνεῖα τῶν χριστολογικῶν δογμάτων σήμερα.

Εἰδικὲς εὐχαριστίες ἐξεφράσθησαν πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο γιὰ τὴν ἕναρξιν τοῦ ἐπισημοῦ αὐτοῦ διαλόγου καθὼς καὶ γιὰ τὴς ὑπηρεσίας καὶ διευκολύνσεις, οἱ ὁποῖες προσεφέρθησαν γιὰ τὴν πρώτη

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 37, πρῶτ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977 «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου, ἵνα προθώμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίου Βασιλείου - ὁδοῦ Μετσόβου, καλούμεν τοὺς θουλομένους, ἵνα καταλάβωσιν τὴν Ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34)1α τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18ῃ Μαρτίου 1986

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερά Μητρόπολις Κερκύρας καὶ Παξῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸν Νόμον ὑπ' ἀριθ. 673)1977 ἄρθρον 1 παραγρ. α', τὰς διατάξεις τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 1398)73 «περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων κ.λπ.» καὶ τὸ ἄρθρον 14 παραγρ. 5 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8)79 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐνοριῶν», παρακαλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα καὶ θουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις Διακόνων τῶν Ἐνοριῶν: 1) Ἱ. Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ, Ὑ. Θ. Σηπλαιωτίσης, 2) Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Σπυριδωνος Σαρόκου - Κερκύρας, 3) Ἱ. Ναοῦ Ἁγίων Τριῶν Μαρτύρων Ἀνεμομύλου καὶ 4) Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου Κερκύρας, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗ-

συνάντησή μας ἐδῶ στὸ Σαμπεζῦ Γενεύης, στὸ Ὁρθόδοξον Κέντρο.

Ἐλπίζομε ὅτι οἱ πιστοὶ τῶν Ἐκκλησιῶν μας θὰ προσεῦχῶνται μαζί μας γιὰ τὴ συνέχισιν καὶ ἐπιτυχίαν τῆς ἐργασίας μας.

† Καθηγ. Δρ Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης
Μητροπολίτης Μύρων,
Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο
Συμπρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς

† Ἐπίσκοπος BISHOP
Κοπτικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία
Συμπρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς

ΣΙΑ», υποβάλλωσιν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Κερκύρα τῆ 19ῃ Μαρτίου 1986

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μυτιλήνης

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐξάφρῃσιν δι' ἐπιλογῆς, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 15 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 5)1978 Κανονισμοῦ «Περὶ Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων», πλήρωσιν δύο (2) θέσεων λαϊκῶν ὑπαλλήλων, μιᾶς (1) θέσεως Κλάδου ΑΤ καὶ μιᾶς (1) θέσεως ΜΕ, τοῦ ἀρθροῦ 20 τοῦ Ν. 1476)84 καὶ μετὰ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 2)5.3.1986 Πρᾶξιν τοῦ Α.Υ. Σ.Ε. τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Ἐρεσοῦ καὶ Πλωμαρίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων καὶ Κανονισμῶν προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς εἰκοσημέρου (20) ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, υποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῆ 26ῃ Μαρτίου 1986

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Πειραιῶς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Φανουρίου Δραπετσῶνας Πειραιῶς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάλληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Πειραιεὶ τῆ 27ῃ Μαρτίου 1986

† Ὁ Πειραιῶς ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Κρήτης

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐξάφρῃσιν δι' ἐπιλογῆς κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 20 τοῦ Νόμου 1476)1984 καὶ τοῦ ἀρθροῦ μόνου τοῦ Προεδρικοῦ Διατάγματος 225)1985, πλήρωσιν μιᾶς (1) θέσεως λαϊκοῦ ὑπαλλήλου, Γραφέως τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων καὶ Κανονισμῶν προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν.

Ἐν Ἡρακλείῳ τῆ 19ῃ Μαρτίου 1986

† Ὁ Κρήτης ΤΙΜΟΘΕΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐυαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μνημόνιο Ὁρθοδοξίας.

Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, Ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν οὕτω κηρῦσσομεν.

Ἀρχιμ. Δανὴλ Πουρτσουκλή, Ἐπισκόπηση τοῦ νεανικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ προοπτικὲς τοῦ σιὸ κατώφλι τοῦ 21ου αἰῶνα.

Ἀρχιμ. Νικ. Πρωτοπαπᾶ, Συνοπτικὴ ἱστορία τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀπ. Διακονίας.

Πρεσβ. Κ. Ν. Καλλιάνου, Ἐπισκόπου Σκοπέλου Εὐγενίου, Ἐγκύκλιος ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς (1830).

Παναγ. Πάλλη, Ἡ στάση τοῦ Μεγ. Βασιλείου ἐναντι τοῦ θανάτου.

Ἰωάννου Δ. Δρούλια, Ἐτυμολογία καὶ ἔννοιολογία τῶν λέξεων πάπας καὶ παπάς.

Ε. Δ. Θ., Τὸ ἸΒ' Θεολογικὸ Συνέδριον τῆς Παγκύπριας Ἐνωσεως Θεολόγων (Π.Ε.Ε.Θ.).

Πρωτοπρ. Παναγ. Χ. Σιμιγιάτου, Ἡ Α. Μ. ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Ἰγνάτιος εἰς τὸν καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ Ἀγ. Στεφάνου Παρισίων.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰασιῶ 1 — Τηλ. 721.073.

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ, Ἀναστασάκη 3, 157 72 Ζωγράφος. Τηλ. 7787.978.